

**İMAN
HƏQİQƏTLƏRİNİN
ƏHƏMİYYƏTİ**

HARUN YAHYA

MÜNDƏRİCAT

GİRİŞ

QURANDA İMAN HƏQİQƏTLƏRİ

İMAN HƏQİQƏTLƏRİ NƏ ÜÇÜN VACİBDİR?

İSLAM ALİMLƏRİNİN İMAN HƏQİQƏTLƏRİNİN ƏHƏMİYYƏTİ HAQQINDAKI DÜŞÜNCƏLƏRİ

DÖVRÜN YALANINA QARŞI ƏN TƏSİRLİ HƏLL YOLU: İMAN HƏQİQƏTLƏRİ

NÜMUNƏVİ İMAN HƏQİQƏTLƏRİ

NƏTİCƏ

ƏLAVƏ HİSSƏ: TƏKAMÜL YALANI

OXUCUYA

Bu kitabda və digər işlərimizdə təkamül nəzəriyyəsinin süqutuna xüsusi yer ayrılmasının səbəbi bu nəzəriyyənin hər cür din əleyhdarı olan fəlsəfənin təməlini meydana gətirməsidir. Yaradılışı və dolayısıyla, Allahın varlığını inkar edən darvinizm 150 ildir ki, bir çox insanın imanını itirməsinə və ya şübhəyə düşməsinə səbəb olmuşdur. Buna görə də, bu nəzəriyyənin yalan olduğunu gözlər önünə gətirmək əhəmiyyətli imani bir vəzifədir. Bu əhəmiyyətli xidmətin bütün insanlığa çatdırılması isə zəruridir. Bəzi oxucularımız ola bilər ki, yalnız bir kitabımızı oxumaq imkanı tapa bilər. Bu səbəblə, hər kitabımızda bu mövzuya xülasə də olsa yer ayrılması uyğun hesab edilmişdir.

Qeyd edilməsi lazım olan başqa bir xüsüs də bu kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Yazıçının bütün kitablarında imani mövzular Quran ayələri yönündə izah edilir və insanlar Allahın ayələrini öyrənməyə və yaşamağa dəvət edilirlər. Allahın ayələri ilə əlaqədar bütün mövzular oxucuda heç bir şübhə və ya sual buraxmayacaq şəkildə açıqlanmışdır.

Bu mövzuda istifadə edilən səmimi, sadə və səlis üslub isə kitabların hamı tərəfindən rahat başa düşülməsini təmin edir. Bu təsirli və sadə izah sayəsində kitablar "bir nəfəsə oxunan kitablar" ibarəsinə tam uyğun gəlir. Dini qəti şəkildə rədd edən insanlar belə bu kitablarda bildirilən həqiqətlərdən təsirlənir və yazılanların doğruluğunu inkar edə bilmirlər.

Bu kitab və yazıçının digər əsərləri oxucular tərəfindən şəxsən oxuna biləcəyi kimi, qarşılıqlı söhbət şəraitində də oxuna bilər. Bu kitablardan istifadə etmək istəyən bir qrup oxucunun, kitabları bir yerdə oxumaları mövzu ilə əlaqədar öz təfəkkür və təcrübələrini də bir-birlərinə ötürmək baxımından faydalıdır.

Bununla belə, yalnız Allahın razılığı üçün yazılan bu kitabların tanınmasında və oxunmasında iştirak etmək də böyük xidmətdir. Çünki yazıçının bütün kitablarında isbat və razı salıcı yön son dərəcə güclüdür. Bu səbəblə, dini izah etmək istəyənlər üçün ən təsirli üsul bu kitabların digər insanlar tərəfindən də oxunmasının təşviq edilməsidir.

Kitabların arxasına yazıçının digər əsərlərinin təqdimatının əhəmiyyətli səbəbləri vardır. Bu sayədə kitabı nəzərdən keçirən şəxs yuxarıda yazılan xüsusiyyətləri daşıyan və oxumaqdan xoşlandığını ümid etdiyimiz bu kitabla eyni xüsusiyyətlərə sahib daha bir çox əsərin olduğunu görər, imani və siyasi mövzularda faydalana biləcəyi zəngin bir qaynağın mövcudluğuna şahid olacaq.

Bu əsərlərdə digər bəzilərdə görülən, yazıçının şəxsi qənaətlərinə və şübhəli qaynaqlara əsaslanan izahlara, müqəddəsata qarşı lazım olan ədəb və hörmətə diqqət yetirilməyən üslublara, şübhəli və həmçinin incidici yazılara rast gələ bilməzsiniz.

YAZIÇI VƏ ƏSƏRLƏRİ HAQQINDA

Harun Yəhya təxəllüsündən istifadə edən yazıçı Adnan Oktar 1956-cı ildə Ankarada anadan olmuşdur. İbtidai və orta təhsilini Ankarada almışdır. Daha sonra İstanbul Memar Sinan Universitetinin İncəsənət fakültəsində və İstanbul Universitetinin Fəlsəfə bölməsində təhsil almışdır. 1980-ci illərdən bu yana imani, elmi və siyasi mövzularda bir çox əsər hazırlamışdır. Bununla yanaşı, yazıçının təkamülçülərin saxtakarlıqlarını, iddialarının əsassızlığını və darvinizmin qanlı ideologiyalarla olan qaranlıq əlaqələrini ortaya qoyan çox əhəmiyyətli əsərləri vardır.

Harun Yəhyanın əsərləri təxminən 30.000 şəklin olduğu cəmi 45.000 səhifəlik külliyyatdır və bu külliyyat 60 fərqli dilə tərcümə edilmişdir.

Yazıçının təxəllüsü inkarçı düşüncəyə qarşı mübarizə aparan iki peyğəmbərin xatirəsinə hörmət olaraq adlarını yad etmək üçün Harun və Yəhya adlarından götürülmüşdür. Yazıçı tərəfindən kitabların üz qabığında Rəsulullahın (səv) möhürünün olmasının simvolik mənası isə kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Bu möhür Qurani-kərimin Allahın son kitabı və son sözü, Peyğəmbərimizin (səv) xatəmül-ənbiya olduğunun rəmzidir. Yazıçı bütün yayımlarında Qurani və Rəsulullahın sünnəsini özünə rəhbər etmişdir. Bu surətlə, inkarçı düşüncə sistemlərinin bütün təməl iddialarını bir-bir ortadan qaldırmağı və dinə qarşı yönələn etirazları tam susduracaq son sözü söyləməyi əsas almışdır. Böyük hikmət və kamal sahibi olan Rəsulullahın möhüründən bu son sözü söyləmək niyyətinin duası olaraq istifadə edilmişdir.

Yazıçının bütün işlərindəki ortaq hədəf Quranın təbliğini dünyaya çatdırmaq, beləliklə, insanları Allahın varlığı, birliyi və axirət kimi təməl imani mövzular üzərində düşünməyə sövq etmək və inkarçı sistemlərin əsassız təməllərini və azğın tətbiqlərini gözlər önünə çəkməkdir.

Necə ki, Harun Yəhyanın əsərləri Hindistandan Amerikaya, İngiltərədən İndoneziyaya, Polşadan Bosniya-herseqovinaya, İspaniyadan Braziliyaya, Malayziyadan İtaliyaya, Fransadan Bolqarıstana və Rusiyaya qədər dünyanın əlavə bir çox ölkəsində sevilərək oxunur. İngilis, fransız, alman, italyan, ispan, portuqal, urdu, ərəb, alban, rus, boşnaq, uyğur, İndoneziya, Malay, benqal, serb, bolqar, Çin, Danimarka və İsveç dili kimi bir çox dilə tərcümə edilən əsərlər xaricdə geniş oxucu kütləsi tərəfindən izlənilir.

Dünyanın dörd tərəfində fəvqəladə təqdir toplayan bu əsərlər bir çox insanın iman etməsinə, bir çoxunun da imanında dərinləşməsinə vəsilə olur. Kitabları oxuyub araşdıran hər kəs bu əsərlərdəki hikmətli, dolğun, asan aydın olan və səmimi üslubun, ağıllı və elmi yanaşmanın fərqi olar. Bu əsərlər sürətli təsir etmə, qəti nəticə vermə, etiraz və təkzib edilə bilinməyən xüsusiyyətləri daşıyır. Bu əsərləri oxuyan və üzərində ciddi şəkildə düşünən insanların artıq materialist fəlsəfəni, ateizmi və digər azğın görüş və fəlsəfələrin heç birini

səmimi olaraq müdafiə etmələri mümkün deyil. Bundan sonra müdafiə etsələr də, ancaq romantik inadla müdafiə edəcəklər. Çünki fikri dayaqları aradan götürülmüşdür. Dövrümüzdəki bütün inkarçı cərəyanlar Harun Yəhya külliyyatı qarşısında fikirlə məğlub olmuşlar.

Şübhəsiz, bu xüsusiyyətlər Quranın hikmət və ifadə təsirliliyindən qaynaqlanır. Yazıçı bu əsərlərə görə öyünmür, yalnız Allahın hidayətinə vəsilə olmağa niyyət etmişdir. Bundan başqa, bu əsərlərin çap və nəşrində hər hansı bir maddi qazanc güdülür.

Bu həqiqətlər göz önünə gətirildikdə insanların görmədiklərini görmələrini təmin edən, hidayətlərinə vəsilə olan bu əsərlərin oxunmasını təşviq etməyin də çox əhəmiyyətli xidmət olduğu ortaya çıxır.

Bu qiymətli əsərləri tanıtməyin yerinə insanların zehinlərini bulandıran, fikri qarışıqlıq meydana gətirən, şübhə və tərəddüdləri aparmaq və imanı qurtarmaq üçün güclü və iti təsiri olmadığı ümumi təcrübə ilə sabit olan kitabları yaymaq isə əmək və zaman itkisinə səbəb olar. İmanı qurtarmaq məqsədindən çox, yazıçının ədəbi gücünü vurğulamağa yönələn əsərlərdə bu təsirin əldə edilə bilməyəcəyi məlumdur. Bu mövzuda şübhəsi olanlar varsa, Harun Yəhyanın əsərlərinin tək məqsədinin dinsizliyi yox etmək və Quran əxlaqını yaymaq olduğunu, bu xidmətdəki təsir, müvəffəqiyyət və səmimiyyətin açıq şəkildə göründüyünü oxucuların ümumi qənaətindən anlaya bilərlər.

Bilmək lazımdır ki, dünyadakı zülm və qarışıqlıqların, müsəlmanların çəkdiyi əziyyətlərin təməl səbəbi dinsizliyin fikri hakimiyyətidir. Bunlardan xilas olmağın yolu isə dinsizliyin fikirlə məğlub edilməsi, iman həqiqətlərinin ortaya qoyulması və Quran əxlaqının insanların qavrayıb yaşaya biləcəkləri şəkildə izah edilməsidir. Dünyanın gündən-günə daha çox büründüyü zülm, fəsad və qarışıqlıq mühiti diqqətə alındığında bu xidmətin mümkün qədər sürətli və təsirli şəkildə edilməsinin lazım olduğu aydındır. Əks halda, çox gec ola bilər.

Bu əhəmiyyətli xidmətdə öndərliyi üzərinə götürən Harun Yəhya külliyyatı Allahın izni ilə 21-ci əsrdə dünya insanlarını Quranda təsvir edilən hüsur, sülh, düzgünlük, ədalət, gözəllik və xoşbəxtliyə daşımağa vəsilə olacaq.

GİRİŞ

Uzun bir tətildən qayıtdıqda evinin, çox nizamlı və mükəmməl bir şəkildə yeni əşyalarla döşəndiyini, ehtiyaclarına görə hər cür incəliyin düşünüldüyünü gören bir insan bu mənərə qarşısında çox təəccüblənəcək və təsirlənəcək. Sonra da özünə bu sürprizi hazırlayan insanın kim olduğu ilə maraqlanacaq. Əlbəttə ki, belə fəvqəladə bir sürpriz qarşısında laqeyd qalması düşünülə bilməz. Məsələn, "necə olmuşsa olmuş, bu məni maraqlandırmır" deyə bilməz. Hər şeyin özbaşına, ya da təsadüfən meydana gəldiyini, əşyaların özbaşına evə gəldiyini və nizamlı bir şəkildə yerləşdiklərini düşünə bilməz. Çünki bunların hamısı müəyyən bir ağıl, şüur və güc tələb edir. Bu səbəbdən, hər şeyi düşünmüş və şüurlu olaraq təşkil edən birinin var olduğu son dərəcə açıqdır.

Yuxarıda verdikimiz nümunədə vəziyyət eyni şəkildə bütün kainat, dünyamız və canlı-cansız bütün varlıqlar üçün də keçərlidir. Kainatda, insan vücudundan səmaya, heyvanlardan dənizlərin dərinliklərinə qədər bütün varlıqlarda və hadisələrdə, son dərəcə kompleks sistemlər və saysız həssas tarazlıqlar var. Düşünən və ağılı istifadə edə bilən hər kəs bu kompleks sistemləri və həssas tarazlıqları, üstün bir güc və ağıl sahibi olan Uca Allahın yaratdığını görəcek.

Bu şüura sahib olan insan, ətrafında gördüyü hər şeydə, özünə Allahı tanıdacaq saysız-hesabsız dəlil ilə qarşılaşar. Məsələn, palçıqlı torpaqdan çıxan rəngarəng, xoş qoxulu çiçəklər, ləzzətli tərəvəz və meyvələr, bu gözəlliklərin qəbul edilməsini təmin edən duyğu orqanları, içində bir çox kompleks sistemin mükəmməl və uyğun bir şəkildə işləyən insan vücudu, dünyamızı işıqlandıran, isidən və bunun üçün bizə ən uyğun məsafədə və böyüklükdə yaradılmış olan Günəş, qupquru torpağı canlandıran yağış və kainatın hamısını əhatə edən bunlar kimi daha saysız dəlillər ...

Bunların hamısı "iman həqiqəti" dir. Yəni, insanı imana aparan və imanının artmasına vəsələ olan həqiqətlər, yaradılış möcüzələridir. Bu dəlillər üzərində dərin təfəkkür edən hər vicdanlı insan Allahın varlığını və böyüklüyünü açıq şəkildə görərək iman edəcək. İman edənlər isə iman həqiqətləri sayəsində Allahı daha yaxından tanıyacaq, Ona duyduqları iman, sevgi və qorxu daha da artacaq.

Ancaq insanların çoxu uşaq vaxtından bəri aldıkları sıx materialist təlqinlər səbəbiylə ətraflarındakı bu iman həqiqətlərini fərq edə bilməzlər, ya da bunları fərq etməkdə çətinlik çəkərlər. Hər şeyin təsadüflərə, ya da təbii şərtlərə bağlı olduğu şəkildəki bu materialist təlqinlər, insanların bütün kainatı əhatə edən açıq-aşkar yaradılış möcüzələrini görmələrinə mane olar. Sanki gözlərinin önünə görünməz bir pərdə çəkər. Çox insan iman həqiqətlərinə "Allah nə gözəl yaratmış" deyə baxmaz, "nə gözəlmiş" deyə baxar, yəni qəflət gözüylə qiymətləndirər. Bu kitabın məqsədi də bəzi insanların gözlərinin önündəki qəflət pərdəsinin qalxmasına köməkçi olmaqdır. Bu səbəblə, bütün kainatı əhatə edən iman həqiqətlərinin sıx şəkildə araşdırılıb insanlara çatdırılmasının əhəmiyyəti müzakirə ediləcək. Kitabda eyni zamanda bəzi İslam alimlərinin, iman həqiqətlərinin əhəmiyyəti haqqındakı fikirlərinə və bəzi nümunəvi iman həqiqətlərinə yer verəcək. Həmçinin Axırsamanda insanları ateizmə və dinsizliyə sürükləyən və ən böyük aldanış olan təkamül nəzəriyyəsinin batil təlimi qarşısında, iman həqiqətlərinin necə ən təsirli həll yolu olduğu da müzakirə ediləcək.

AĞILLI DİZAYN YƏNİ, YARADILIŞ

Kitabda vaxtaşırı Allahın yaradılışındakı mükəmməlliği vurğulamaq üçün istifadə edilən "dizayn" sözü çıxacaq. Bu sözün hansı məqsədlə istifadə edildiyinin doğru başa düşülməsi çox əhəmiyyətlidir. Allahın bütün kainatda qüsursuz bir dizayn yaratmış olması, Rəbbimizin əvvəl planlaşdırdığı, daha sonra yaratdığı mənasını verməz. Bilinməlidir ki, yerlərin və göylərin Rəbbi olan Allahın yaratmaq üçün hər hansı bir "dizayn" etməyə ehtiyacı yoxdur. Allahın dizaynlaması və yaratması eyni anda olur. Allah bu cür pakdır, müqəddəsdir. Allah, bir şeyin və ya bir işin əmələ gəlməsini qərara aldıqda, onun olması üçün yalnız "Ol" deməsi kifayətdir. Ayələrdə belə buyurulur:

Bir şeyi istədiyi zaman, Onun əmri yalnız: "Ol!" Deməkdir; o da dərhal olar. (Yasin surəsi, 82)

Göyləri və yeri icad edən Odur. O, bir işi yaratmaq istədikdə ona ancaq: "Ol!" – deyər, o da olar. (Bəqərə surəsi, 117)

1-Cİ HİSSƏ

QURANDA İMAN HƏQİQƏTLƏRİ

İslam böyüklərinin "iman həqiqətləri", ya da "hakaik-i imaniyə" şəklində ifadə etdikləri mövzu, insanları imana yönəldən, Allahın varlığına və birliyinə dəlil olan, Onun üstün qüdrət, elm və sənətini gözlər önünə sərən hər cür yaradılış həqiqətini, məlumatı və dəlili əhatə edir. "İman həqiqəti" anlayışı, "imana aparan, imana vəsilə olan və eyni zamanda imanın artmasını, inkişafını və möhkəmlənməsini təmin edən həqiqətlər" şəklində də ümumiləşdirilə bilər.

İnsanlar Allahın Zətini görə bilməzlər. Ancaq Onun varlığını, qüdrət və bəzi sifətlərini, yaratmış olduğu varlıqlara baxaraq anlayarlar. Hər şəkilin öz rəssamını tanıması kimi, canlı və cansız varlıqlar da özlərini yaratmış olan Allahı bizə tanıdırlar. İnsanın bunlar üzərində düşünməsi və yaradılış dəlillərinə şahid olması lazımdır. Necə ki, Allah Quranda, dəvə, ağcaqanad, arı, hörümçək kimi müxtəlif heyvanları, bitkiləri, ağacları, dağları, yerləri, göyləri bir iman həqiqəti, yəni yaradılış möcüzəsi olaraq nümunə vermişdir. Bu kimi iman həqiqətlərinə diqqət çəkilən ayələrdən bəziləri belədir:

Məgər onlar dəvənin necə yaradıldığını görmürlər? Göyün necə yüksəldiyini görmürlər? Dağların necə sancıldığını görmürlər? Yerin necə döşədildiyini görmürlər? (Ğaşiyyə surəsi, 17-20)

Həqiqətən, Allah ağcaqanadı və (istər böyüklükdə, istərsə də kiçiklikdə) ondan da üstün olanı məsəl çəkməkdən utanmaz. İman gətirənlər bilirlər ki, bu, onların Rəbbindən gələn haqdır. Küfr edənlər isə deyirlər: "Bu məsələ Allah nə demək istədi?" Halbuki O bununla bir çoxlarını azdırır və bir çoxlarını da haqq yoluna yönəldir. Lakin O, bununla yalnız fasiqləri yoldan çıxarır. (Bəqərə surəsi, 26)

Rəbbin bal arısına belə vəhy etdi: "Dağlarda, ağaclarda və insanların düzəlttikləri çardaqlarda özünə pətəklər hör. Sonra bütün meyvələrdən ye və Rəbbinin səndən ötrü asanlaşdırdığı yollarla get". O arıların qarınlarından tərkibində insanlar üçün şəfa olan müxtəlif rəngli bal çıxır. Həqiqətən, bunda düşünüən adamlar üçün dəlillər vardır. (Nəhl surəsi, 68-69)

Günəşi işıqlı, ayı nurlu edən, illərin sayını və hesabı biləsiniz deyə ona mənzillər (səfhələr) müəyyən edən Odur. Allah bunları yalnız haqq naminə yaratmışdır. O, ayələri bilən adamlara belə izah edir. Doğrudan da, gecə ilə gündüzün bir-birini əvəz etməsində, Allahın göylərdə və yerdə yaratdıqlarında Allahdan qorxan adamlar üçün dəlillər vardır. (Yunis surəsi, 5-6)

Ayələrdə vurğulanan bu iman həqiqətləri, mövzuları vicdanlı düşünüən hər insan üçün, onu, Allahın varlığını qavramağa və Ona yaxınlaşmağa aparan çox əhəmiyyətli səbəblərdir.

Təbii ki, iman həqiqətləri yalnız bu ayələrdəki nümunələrlə məhdud deyil. Ətrafımızda gördüyümüz -və ya görə bilmədiyimiz- bir çox varlıq, vicdanıyla və ağılıyla baxan hər insan üçün

bir iman həqiqəti olma xüsusiyyəti daşıyır. Məsələn, bağçada gedən qarışqa, masada duran çiçək, küçədəki və ya evimizdəki pişik, it ya da quş, bədənimiz, göylərdə və yerdəki nizam, yağışın yağması, ətrafımızı əhatə edən, bizi kosmosdan gələn zərərli şüalardan və maddələrdən qoruyan atmosfer, bunlar kimi daha nə qədərleri Allahı tanımaq istəyən hər insan üçün bir iman həqiqətidir. Nəhəng bir ulduzun həyatı, böyük bir iman dəlili ola biləcəyi kimi vücudumuzun hər hansı bir orqanı da imana yönəldən bir həqiqət ola bilər.

Həyatı boyunca ətrafında gördüyü və ya eşitdiyi hər şeydə Allahın ayələrini fərq edib bunlar üzərində düşünmək mömin üçün böyük bir məsuliyyətdir. Vicdan sahibi hər insan bunun şüurundadır. Və Allahın yaratdığı milyonlarla canlının, qüsursuzca yayıb döşədiyi yer üzünü və ucsuz-bucaqsız göylərin arasında yaşayarkən, bunları düşünməz, qəflət içində həyatını davam etdirərsə, bu davranışının hesabını verə bilməyəcəyini bilər.

İman həqiqətlərinin əhəmiyyətinə Quranda diqqət çəkilir

Quranda, insanı Allahın yaratdığı, yaranma məqsədinin Ona ibadət və qulluq etmək olduğu, ölümdən sonra özünü sonsuza qədər davam edəcək bir axirət həyatının gözlədiyi açıq şəkildə bildirilir. Həmçinin insan, bu həqiqətlərə şahidlik edən "dəlillər" üzərində də dərin düşünməyə çağırılır. Quranda Allahın varlığının, birliyinin və sifətlərinin qəti dəlilləri olan hadisələr və varlıqlar isə, "ayə" olaraq təyin edilirlər. Allahın ayələri Quranda yazılı olduğu kimi xarici dünyada və insanın öz nəfsində də vardır. Quranda bu həqiqət, "**Sizin özünüzdə də dəlillər vardır. Məgər görmürsünüz? Sizin ruziniz və sizə vəd olunan şeylər göydədir.**" (Zəriyə surəsi, 20-21) ifadəsiylə vurğulanır. Eyni həqiqət başqa ayələrdə də belə ifadə edilir:

Quranın haqq olduğu onlara aydın olana qədər, Biz dəlillərimizi onlara həm kainatda, həm də onların özlərində mütləq göstərəcəyik. Məgər Rəbbinin hər şeyə şahid olması kifayət deyil? (Fussilət surəsi, 53)

Həqiqətən, möminlər üçün göylərdə və yerdə ayələr vardır. (Casiyə surəsi, 3)

Göylərin və yerin yaradılması ilə onlarda hər canlıdan yayıb çoxaltması Onun qüdrət əlamətlərindəndir ... (Şura surəsi, 29)

Göründüyü kimi, Allahın varlığını və sonsuz qüdrətini gözlər önünə sərən dəlillər yalnız Quranda deyil, yaşadığımız hər mühitdə yerləşir. İstər pəncərəyə qonan bir quş, istər bağçada gördüyümüz bir çiçək, istərsə də səmadakı bir ulduz olsun, yaşadığımız müddətcə qarşımıza çıxan hər şey Rəbbimiz tərəfindən mənən "oxumağımız" üçün bizə göndərilən bir mesaj xüsusiyyəti daşıyır. Bu yöndən baxdığımızda tək bir çiçək belə bir məktubdur. Onu oxuya bilən, Yaradıcımızın mesajını gətirmişdir.

Digər tərəfdən, bəzi iman həqiqətləri də insanlara Quranın haqq Kitab olduğunu isbatlayıcı xüsusiyyətdədir. Çünki; kainatın yoxdan yaranması və genişlənməsi, göylərlə yerin bir-birindən ayrılması, göy cisimlərinin orbitləri, Yerin yuvarlaq olması, səmanın qorunub saxlanılan bir tavan vəzifəsi yerinə yetirməsi, atmosferin qatları, yağışın əmələ gəlməsi, aşılacağı

küləklər, dənizlərin bir-birinə qarışmaması kimi, Quranda möcüzəvi şəkildə 1400 il əvvəl təsvir edilən bir çox iman həqiqəti, ancaq son əsrin elmi sayəsində bir-bir aydın olmuşdur. Bu kimi mövzularda, Quranın vəhy dövründə heç bir insan tərəfindən bilinməyən məlumatların Quran ayələrində izah olması, Quranın Allah sözü olduğunu insanlığa bir dəfə daha açıq şəkildə göstərən əhəmiyyətli bir həqiqətdir.

İman həqiqətlərində dərinləşmək üçün; düşünmək və məlumat sahibi olmaq ...

Vicdan sahibi insan ətrafındakı hər şeyin bir iman dəlili olduğunu bilir. Dənizdəki ovunu tutmaq üçün suya doğru süzülən bir qağayının, torpaq üzərində gəzən kiçik bir qarışqanın, hər il kilolarca meyvə verən bir alma ağacının, tonlarla ağırlığına baxmayaraq səmada duran buludların, qısacası gözünü döndərdiyi hər yerdə gördüyü hər şeyin Allahın varlığının dəlilləri olduğunu fərqləndirir.

Ancaq Quran ayələrində, iman həqiqətlərinin dərinliklərinə qədər görülüb aydın ola bilməsi üçün iki əhəmiyyətli xüsusiyyətdən daha bəhs edilir: Düşünmək və məlumat sahibi olmaq ...

Allah Quranda insanları davamlı olaraq göylərdə, yerdə və ikisinin arasındakı yaradılış dəlillərini, yəni iman həqiqətlərini düşünməyə dəvət edir:

Həqiqətən də, göylərin və yerin yaradılmasında, gecə ilə gündüzün bir-birilə əvəz olunmasında, insanlara fayda verən şeylərlə yüklənmiş halda dənizdə üzən gəmilərdə, Allahın göydən endirdiyi, onunla da ölmüş torpağı diriltiyi suda, Onun bütün heyvanatı yer üzünə yaymasında, küləklərin istiqamətinin dəyişdirilməsində və göylə yer arasında ram edilmiş buludlarda, başa düşən insanlar üçün dəlillər vardır. (Bəqərə surəsi, 164)

Allah, Qurandakı bir çox ayəsində yaratdığı şeylər üzərində düşünərək bunlardan öyüd və ibrət almağımızı istəyir. Ətrafımızdakı canlı-cansız bütün varlıqlar bizim Allahın üstün yaratma gücünü, sənətini, elmini dərin-dərin təfəkkür etməyimiz üçün yaradılmışlar. Ayədə də bildirildiyi kimi bunların heç biri boşuna yaradılmamışdır. Bunlara əhəmiyyət vermədən keçmək və düşünməmək, Allahın ayələrindən üz çevirmək mənasına gəlir ki, mömin belə bir davranışdan şiddətlə çəkinməlidir. Necə ki, Quranın müxtəlif yerlərində, Allahın ayələrindən və yaradılışın dəlillərindən üz çevirənlərin, inkarçıların olduğu vurğulanır.

İnsanın dərinləşməsində, Allaha yaxın olmağının parlamasında iman həqiqətləri üzərində davamlı düşünmənin əhəmiyyəti bir çox ayədə vurğulanır. Bir ayədə məsələn, möminlərin göylərin və yerin yaradılışı haqqında uzun-uzun düşüdüklərindən bəhs edilir:

Doğrusu, göylərin və yerin xəlq edilməsində, gecə ilə gündüzün bir-birini əvəz etməsində ağıllı adamlar üçün dəlillər vardır. O kəslər ki, ayaq üstə olanda da, oturanda da, uzananda da Allahı yad edir, göylərin və yerin yaradılması haqqında düşünür və deyirlər: “Ey Rəbbimiz! Sən bunları əbəs yerə xəlq etməmişən. Sən pak və müqəddəsən. Bizi Odun əzabından qoru! (Ali İmran surəsi, 190-191)

Allah iman həqiqətlərinin düşünən insanlar üçün bir mənası olduğunu ifadə etmişdir. Ancaq burada düşünməkdən çox nəzərdə tutulan bəzi insanların sandığı kimi "Allah nə qədər gözəl yaratmış" və ya "nə qədər möhtəşəm bir heyvan" kimi yalnız sözdə qalan əzbərlənmiş reaksiyalardan ibarət deyil. Edilməli olan uzun-uzun, dərin və əhatəli bir şəkildə Allahın yaratdıqları haqqında düşünmək, yaradılışdakı hikmət və incəlikləri təsbit etmək, beləliklə Allahın sonsuz elminə, qüdrətinə və sənətinə şahid olmaqdır.

Bunu edərkən istifadə edilən üsullardan biri isə, ətrafımızdakı varlıqlar, hadisələr üzərində sorğulama və müqayisə metodundan istifadə etməkdir. Allah bir ayəsində, bu düşüncə sisteminin bir nümunəsini bizə belə öyrədir:

İçdiyiniz suyu gördünüzmü? Onu buluddan siz endirirsiniz, yoxsa Biz? Əgər istəsəydik, onu acı edərdik. Bəs nə üçün şükür etmirsiniz? (Vaqiə surəsi, 68-70)

Su, dünyanın dörd bir tərəfini əhatə edən, hər zaman asanlıqla əldə edə bildiyimiz bir nemətdir. İnsanların böyük əksəriyyəti də həyatları boyunca hər gün içdikləri su haqqında bəlkə bir dəfə belə düşünməmişlər. Suyun varlığını və bizim ehtiyaclarımıza uyğun şəkildə olmasını, çox təbii, adi, üzərində düşünməyi tələb edən bir fakt olaraq görmüşdür. Halbuki, yuxarıdakı ayələrdə bildirildiyi kimi, əgər Allah istəsəydi, suyun fiziki və kimyəvi xüsusiyyətləri daha fərqli olardı və ya dünyanın atmosfer quruluşu və ya istiliyi daha fərqli olardı. O zaman "bulud" deyə bir şey olmazdı və bulud olmadığı halda da yer üzündə şirin su qaynaqları mövcud olmazdı. Bizə yalnız dənizlərin duzlu suyu qalardı ki, belə bir dünyada insanlıq, ya heç həyatını davam etdirə bilməzdi və ya çox çətin şərtlər altında, daimi bir su böhranı içində yaşayardı. Şirin su olmadığı üçün kənd təsərrüfatı da mümkün olmaz, bütün dünya səhrələşər və bu səbəbdən qıtlıq baş alıb gedərdi. Halbuki, Allah bizə şirin su qaynaqları vermiş, həm də bunları dünyanın demək olar ki, hər bölgəsinə çatdırmışdır. Bu həqiqət qarşısında əlbəttə Allaha şükür etmək lazımdır.

Ancaq göründüyü kimi, bu şükürü səmimi olaraq hiss edə bilmək üçün, əvvəlcə tək-cə suyun özünün bir nemət olduğunun fərqi varmaq lazımdır ki, bu da "düşünməyə" bağlıdır. Şübhəsiz, su üçün verdiyimiz bu nümunə, ətrafımızdakı bütün təbii varlıqlar, canlılar və hadisələr üçün də keçərlidir. Hamısı bizə Allahdan bir nemətdir, amma bunu görə bilmək üçün əvvəlcə düşünmək, "əgər daha fərqli olsa nə olardı" deyə baxıb müqayisə etmək, Allahın hər şey üzərində nə qədər həssas ölçülər yaratdığını qavramaq lazımdır. Bir başqa ayədə, təbiət hadisələri üzərində düşünməyin, bunlar üzərində "ağıl istifadə" etməyin əhəmiyyəti bir daha belə açıqlanar:

Gecə və gündüzün bir-birini əvəz etməsində, Allahın göydən yağmur endirib onun vasitəsilə yeri ölümündən sonra diriltməsində və küləkləri istədiyi səmtə yönəltməsində aqlını istifadə edən insanlar üçün də dəlillər vardır. (Casiyə surəsi, 5)

Ayədə keçən "aqlını istifadə edən" kəslər möminlərdir. Çünki ağıl, ancaq iman ilə qazanılan bir üstünlükdür; inkar edənlər isə ağıl kimi bir məziyyətdən məhrum olduqları üçün Allahın ayələrini fərqləndirməzlər, ətraflarındakı saysız dəlilləri görmədən keçərlər. Necə ki,

göylərdə və yerdə saysız ayəni görməzlikdən gəlmək və bunların fərqində deyilmiş kimi davranmaq Quranda bir müşrik xüsusiyyəti olaraq təsvir edilir:

Göylərdə və yerdə neçə-neçə dəlillər vardır ki, insanların çoxu onların yanından üz çevirib keçirlər. Onların çoxu ancaq şərik qoşaraq Allaha iman gətirir. (Yusif surəsi, 105-106)

· İman həqiqətlərini dərinləndirən qavramaq üçün lazım olan ikinci xüsusiyyət isə, məlumata sahib olmaqdır. Ancaq burada əhəmiyyətli bir nöqtə vardır. Bir mövzunu iman həqiqəti olaraq görmək üçün mütləq o mövzunun ən təəccüblü istiqamətlərini bilib, bütün təfərrüatları haqqında geniş məlumata sahib olmaq lazım deyil. Ağıl sahibi hər insan ətrafına baxdığı anda bir fəvqəladəlik olduğunu və hər şeyin bir yaradıcısının olduğunu dərhal anlayır. Bir böcək, məsələn, bir cırcırma görünəndə onu bir yaradanın olduğunu bilir. Bunun bir iman həqiqəti olduğunu anlamaq üçün canlılığın sadəcə varlığı kifayətdir. Bu canlı haqqında öyrəniləcək ətraflı məlumatlar üzərində düşünmək isə imanı və şövqü artıracaq bir vəsilədir.

Bir az əvvəl verdiyimiz su nümunəsini xatırlayaq. Suyun həyatımız üçün əhəmiyyətini bilirik. Ancaq suyla əlaqədar əsas fiziki, kimyəvi və coğrafi məlumatlara sahib olduğumuzda suyun həyatımız üçün əhəmiyyətini daha yaxşı başa düşürük. Suyun xüsusiyyətlərini daha təfərrüatlı olaraq araşdırdığımızda isə, suyun donmasından, genişlənməsindən, axıcılıq dəyərindən kimyəvi xüsusiyyətlərinə qədər insan həyatı üçün ola biləcək ən uyğun ölçü ilə yaradıldığını daha açıq şəkildə görürük. (Bu mövzuda ətraflı məlumat üçün baxın. Harun Yəhya, Kainatın Yaradılışı, 1999) Bu da təfəkkürdə dərinləşməyimizə və şükrümüzün artmasına vəsilə olar.

Şübhəsiz, son dərəcə məhdud məlumata sahib kiçik bir uşaq da, illərlə təhsil görmüş çox məlumatlı bir professor da, vicdan və səmimiyyətlə yaxınlaşdıqda Allahın ayələrini asanlıqla görüb tanıyır. Ancaq insanın ətrafında görmədiyi varlıqları təfəkkür edə bilməsi üçün əlbəttə ki, dərin bir məlumata ehtiyacı vardır. Və ya ətrafında gördüyü bir şey də olsa, onu daha dərinləndirən təfəkkür edə bilməsi üçün yenə onun təfərrüatlarını öyrənməsi lazımdır. Əks təqdirdə təfəkkürü müəyyən bir sərhəddə qalacaq, hətta bəzən səthi olacaq. Məsələn, kosmosdakı sistemlər haqqında heç bir məlumatı olmadan göyə baxıb təfəkkür edən bir insan ilə astronomiya məlumatı çox olan bir insanın təfəkkürü şübhəsiz ki, bir-birindən fərqli olacaq. Ya da insan orqanizmi, fiziologiyası və anatomiyası haqqında geniş məlumat sahibi olan bir kimsənin, insanın yaradılışındakı incəlikləri, möcüzələri fərq etməsi, bu mövzuda məlumatı olmayan bir kimsəyə görə çox daha dərin və sıx olacaq. Necə ki, Allah, məlumat sahiblərinin ağılla düşünmə və qavrama baxımından bilməyənlərdən üstün olduğuna ayələrində diqqət çəkir:

Biz insanlar üçün belə məsələlər çəkirik. Onları isə ancaq həqiqəti dərk edən adamlar anlayırlar. (Ənkəbut surəsi, 43)

Göylərin və yerin yaradılışı, dillərinizin və rənglərinizin müxtəlifliyi də Onun dəlillərindəndir. Həqiqətən, bunda bilənlər üçün ibrətamiz dəlillər vardır (Rum surəsi, 22)

Məgər gecə saatlarını səcdə edərək və ayaq üstə duraraq ibadət içində keçirən, axirətdən çəkinən və Rəbbinin rəhmətinə ümid bəsləyən kimsə kafirlə eynidirmi? De: “Heç bilənlərlə bilməyənlər eyni ola bilərlərmi? Bundan ancaq ağıl sahibləri düşünüb ibrət alarlar”. (Zumər surəsi, 9)

Ancaq bunu təkrar xatırlatmaq lazımdır ki, tam "məlumat", onu şərh edəcək ağıl, vicdan və bəsirət olmadıqdan sonra insanı doğruya aparmaz. Ancaq səmimi və vicdanlı bir insanın sahib olduğu ətraflı məlumatlar, onun Allahı daha yaxşı tanıması və Ona yaxınlaşması üçün əhəmiyyətlidir. Məhz bu səbəblə, bu gün elm və texnologiyadakı irəliləyişlərin də Allahın yaradılışındakı elmi, hikməti, sənəti və incəliyi daha yaxından görüb tanımaqda böyük faydası olur.

Hal-hazırda tibb, biologiya, astronomiya kimi elm sahələri sayəsində Allahın yaradılışındakı möcüzələr və gözəlliklər daha dəqiq və ətraflı şəkildə ortaya çıxmışdır. Bu məlumatları öyrənib, Allahın yaratdığı hikmətlər və gözəlliklər olaraq qiymətləndirən insanların, Allahın sonsuz qüdrətinə olan heyranlıqları artar.

2-Cİ HİSSƏ

İMAN HƏQİQƏTLƏRİ NƏ ÜÇÜN VACİBDİR?

İman həqiqətləri imanın qazanılmasına vəsilə olar

İman həqiqətləri, insanların iman etmələrinə vəsilə olan ən əhəmiyyətli səbəblərdən biridir. İman etməyən adam dərin bir qəflət içindədir. Ətrafındakı yaradılış dəlillərini görə bilməz. İçində yaşadığı cəmiyyətin dindən uzaq quruluşu səbəbiylə zehni gündəlik həyatın təfərrüatları ilə boğulmuş, hissləri və şüuru ətrafındakı saysız yaradılış həqiqətini fərq edə bilməyəcək dərəcədə zəifləmişdir. Halbuki, belə bir insana, səmimi və vicdanlı olması şərti ilə, iman həqiqətləri izah edildiyi təqdirdə, Allahın varlığına və birliyinə, canlı-cansız hər şeyi Allahın yaratmış olduğuna iman etməsi, Allahın sonsuz elmini və qüdrətini görməsi umulur. İman həqiqətləri, vicdanlı, lakin inkarçı təlqinlər səbəbiylə həqiqətlərdən xəbərsiz qalmış kəslərin Allahın izni ilə imana qovuşmaları üçün çox əhəmiyyətli bir vəsilədir.

Dünya bir imtahan yeri olduğu üçün, hər kəsi iman etməyə məcbur edəcək, insanın vicdanı ilə imanı seçməsinə fürsət buraxmayacaq dərəcədə bir möcüzə gözləmək səhv olar. Məsələn, yerə atdığımız toxum bir neçə saniyə içində nəhəng bir ağaca çevrilsə şübhəsiz, böyük bir maraqla oyandıracaq və bu hadisəyə şahid olan kəslər tərəfindən böyük bir möcüzə olaraq qiymətləndiriləcəkdir. Ancaq milyardlarla ağac, bu dəyişikliyi yavaş-yavaş keçirdikləri üçün bu vəziyyət ilk baxışda insanlar üzərində möcüzəvi bir təsir meydana gətirməz.

Başqa bir nümunə üzərində düşünək. Orta hesabla 60-70 il içində yaşlanan insan orqanizmin, bir anda gözlərinin qarşısında yaşlandığını fərz edin. Yeni doğulan bir körpə bir neçə dəqiqə içində sürətlə böyüyərək inkişaf etsə, yetkinləşsə və yaşlansa əlbəttə ki, bu təəccüblü bir hadisə olar və buna şahid olan insanları düşünməyə sövq edərdi. Amma burada buna diqqət edək; eyni hadisə indi də yaşanır; tək fərq aradakı zamandır. Eyni möcüzəvi hadisənin fərq edilə bilməyəcək dərəcədə yavaş reallaşması; diqqəti, şüuru və təfəkkürü zəif olan insanlar üçün adi bir hadisə kimi görünür. Halbuki, bu hadisə də həqiqətdə tamamilə bir möcüzədir. Bu möcüzəni fərq etmək üçün isə səmimi və vicdanlı bir baxışla hadisənin təfərrüatlarını araşdırmaq, bu təfərrüatlardakı yaradılış hikmətlərini, incəlikləri görmək lazımdır.

Qəflət içindəki insanların bilmədikləri bir həqiqət vardır; öz vücudları da daxil ətraflarındakı və kainatdakı hər şeyin bir yaradılış möcüzəsi olduğu ... Quranda insanlar bu mövzuda belə xəbərdar edilmişdir:

Məgər Allahın göydən yağmur endirib onu yer üzündəki çeşmələrə axıtdığını görmürsənmi? Sonra Allah onunla müxtəlif rəngli əkinlər yetişdirir. Sonra onlar quruyur və sən onları saralmış görürsən. Sonra da Allah onları çör-çöpə döndərir. Həqiqətən, bunda ağıl sahibləri üçün ibrət vardır. (Zumər surəsi, 21)

Məhz iman həqiqətlərinin təfərrüatlı olaraq izah edilməsinin əhəmiyyəti də bu nöqtədə ortaya çıxar. Qəflət içindəki insanların, hər gün ətraflarında olub bitən, lakin fərqi nə varmadıqları bir çox yaradılış dəlilini, mükəmməllikləri bütün təfərrüatlarıyla onların gözləri önünə sərmək, bu kəslərin qəflətlərinin dağılmasında son dərəcə təsirli olar. İllərdir hər kəsin görməyə alışdığı və bir çox kimsənin üzərində düşünməyə zəhmət etmədiyi bir çox iman

həqiqətinə insanların diqqəti çəkilsə bu, imanı şüurun yerləşməsinə, vicdanların oyanmasına və küfrün batıl təlqinlərinin yox olmasına səbəb olar.

İman həqiqətləri qarşısında vicdanının səsinə dinləyən insanın ilk ağına gələn, bunların təsadüfən və ya özbaşına meydana gələ bilməyəcəyi olacaq. Bütün bunları yaradan üstün güc sahibi Allahın varlığını anlayacaq və Ona iman edəcək.

İman həqiqətləri imanı dərinləşdirər

İman həqiqətlərini yalnız Allah inancı olmayan kəslərin deyil, iman edən insanların öyrənməsi və üzərində təfəkkür etməsi də son dərəcə əhəmiyyətlidir. Allah Quranda möminlərə, kainatda yaratdığı dəlillər üzərində dərin-dərin düşünmələrini əmr edərək iman həqiqətlərinin əhəmiyyətini vurğulayır.

İman etmiş bir mömin, namaz qılmasının, oruc tutmasının və digər ibadətlərini yerinə yetirməsilə yanaşı dərin bir təfəkkürə də sahib olmalıdır. Quranda diqqət çəkilən "göylərdəki və yerdəki" yaradılış dəlilləri üzərində dərin təfəkkür etmək, möminin imanının artmasına, qəti olaraq iman etməsinə vəsilə olur. Bir Quran ayəsində Allahın yer üzündəki dəlillərinin qəti olaraq iman etməyə yönəltdiyi belə bildirilir:

Qəti inananlar üçün yer üzündə dəlillər vardır. Sizin özünüzdə də dəlillər vardır. Məgər görmürsünüz? (Zəriyə surəsi, 20-21)

Ayədə açıq şəkildə ifadə edilir ki, insanın öz nəfsindəki və yer üzündəki iman həqiqətləri qəti olaraq inanmağa vəsilə olacaq. Qəti məlumata əsaslanan bir iman da insanın Allah qorxusunun artmasını, bu səbəbdən Allahın əmr və qadağalarını daha şüurlu və dəqiq bir şəkildə yerinə yetirməsini təmin edəcək. Yaradılış dəlilləri üzərində dərin təfəkkür sahibi olan bir kimsə, ibadətlərini huşu içərisində yerinə yetirərkən, artıq etdiklərini Allahın gördüyünü və yaxşılıqlarının qarşılığında Allahın onu mükafatlandıracağına qəti qənaət gətirmişdir. Eyni şəkildə etdiyi ən kiçik səhvi də Allahın bilməsi onu tövbə etməyə və səhvlərindən tez zamanda vaz keçməyə yönəldəcək.

Allah Quranda iman edənlərə belə səslənir:

Ey iman gətirənlər! Allahdan qorxun, Ona yaxınlaşmaq üçün vasitə axtarın və Onun yolunda cihad edin ki, bəlkə nicat tapasınız. (Maidə surəsi, 35)

Ayədə bildirildiyi kimi, insanların, özlərini Allaha yaxınlaşdıracaq vəsilə axtarmaları, qurtuluşu ummaları üçün bir yoldur. İman həqiqətləri də möminlərə, Allahın varlığı və sifətləri haqqında daha dərin bir qavrama və anlama, Allaha daha çox yaxınlaşma təmin edən səbəblərdir. Məsələn, Allahın yaratdığı canlıları araşdırmaq, onlardakı mükəmməl quruluş və sistemləri müşahidə etmək və bunlar üzərində düşünmək, Allahın sonsuz elminə və gücünə daha yaxından şahid olmağı təmin edəcək.

Məsələn; insan orqanizmindəki möhtəşəm quruluşları öyrənən adam Allahın varlığının və sənətinin açıq dəlillərini görəcək, öz orqanizmi daxil hər şeyin Allahın əsəri olduğunu və hər an Allahın nəzarəti altında olduğunu anlayacaq. Eyni zamanda acizliyini fərqləndirərək Allaha daha

da yaxınlaşacaqdır. Allaha duyduğu bu yaxınlıq səbəbiylə Onun rızası və rəhmətini qazanmağa daha çox yönələcək. Məsələn; bəlkə daha əvvəl boş keçirdiyi zamanlarını artıq Allahın razılığını daha çox qazanmağa ayıracaq, ibadətlərini daha şövqlü bir şəkildə yerinə yetirəcək.

Nəticə olaraq iman həqiqətləri səthi və təqlidi bir imandan, təhqiqi (qəti məlumatla, sarsılmaz) və qüvvətli bir imana keçiddə çox əhəmiyyətli rol oynayır.

İman həqiqətləri küfrün təlqinlərini yox edər

Hazırda yaşadığımız dövr, ateistlərin və din düşmənlərinin, insanlara Allahın varlığını və birliyini inkar etdirmək üçün çox böyük səy gösdərdikləri bir dövrdür. Buna qarşı Allah, inkarçıların səhv və azğın fəlsəfələrini yerlə bir edəcək imkanları və dəlilləri də iman edənlərə təqdim etmişdir. Bu dəlillərin əvvəlində iman həqiqətləri gəlir.

Allahı inkar edənlərin irəli sürdükləri ən böyük cəfəngiyyat, canlı-cansız hər şeyin təsadüflər nəticəsində meydana gəldiyi iddiasıdır. İnkarcıların yaymağa çalışdıqları bu batil təlqinin qırılması və ört-basdır etməyə çalışdıqları yaradılış əlamətlərinin gün işığına çıxması üçün, ətrafımızdakı iman həqiqətlərini müasir elmin əsasında araşdırmaq və bunları da insanlara izah etmək tələb olunur. Canlılardakı möhtəşəm quruluşları, kainatdakı fəvqəladə sistemləri və milyardlarla həssas tarazlığı bunun sayəsində bütün açıqlığıyla görən vicdanlı insanlar, bunların təsadüfən meydana gələ bilməyəcəyini və hər şeyi üstün güc sahibi olan Allahın yaratmış olduğunu anlayacaqlar. Beləcə, inkarçıların yaymağa çalışdığı "təsadüf" iddiası, ayədəki "... **Haqq gəldi, batil yox oldu. Çünki batil yoxluğa məhkumdur.**" (İsra surəsi, 81) ifadəsinin də xəbər verdiyi kimi yox olacaq.

Digər tərəfdən, iman həqiqətlərinin məlumatından məhrum bir insanın isə, dinsizlik təlqinlərinə qarşı son dərəcə həssas hala gələcəyinə diqqət etmək lazımdır. Bunun yaşanmış bir çox nümunəsi var. Yaxın tarixə baxdıqda, mühafizəkar bir ailə quruluşundan gələn, uşaqlığında dini tərbiyə almış bir çox insanın, lisey və ya universitet illərində, ətrafında gördüyü, yoldaş olduğu bəzi kəslərin təlqinləri ilə sürətlə inancını itirdiyi müşahidə edilir. Bunun səbəbi, ateistlərin öz batil inanclarına "ağıl və elm" bəzəyi vermələridir. Özlərini təbiət və kainat haqqında hər şeyi bilən, həyatın qaydalarını qavramış, həqiqətlərini həll etmiş kəslər olaraq qələmə verərlər. Bu yolla, mühafizəkar bir nəsildən gələn, ancaq iman həqiqətlərindən xəbərsiz olan və buna görə "təhqiqi" yəni qəti məlumata əsaslanan bir imana sahib olmayan insanları təsir altına alaraq aldada bilərlər.

Halbuki, iman həqiqətlərini bilən bir insan, ateistlərin yalanlarını, saxtakarlıqlarını asanlıqla analiz edər və çürüdər. Həm özünə, həm də ətrafındakı digər insanlara fayda verər. İman həqiqətlərindən xəbərsiz olmaq, bir insanı ateistlərin yalanlarına qarşı müdafiəsiz hala gətirərkən, iman həqiqətlərini bilmək, qavramaq və izah etmək dindar insanı hər cür inkarçı fəlsəfəyə qarşı fikrən üstün edər.

İman həqiqətləri Allahı gərəyi kimi təqdir edə bilməyi təmin edər

İman həqiqətləri üzərində dərin düşünmək və Allahın bunlarda əks olunan sifətlərini görmək Allahı çox daha yaxşı və yaxından tanımağı təmin edəcək. Allahı daha yaxşı tanımağa, hər an hər yerdə Onun təcəllilərini görməyə başlayan insan da qazandığı bu üstünlük sayəsində Allahın qüdrətini layiqincə təqdir edən bir vəziyyətə gələcəkdir.

Məsələn; iman həqiqətləri üzərində əldə edilən dərin bilik və təfəkkür nəticəsində insan bu həqiqəti çox daha yaxşı qavrayar: Dünya üzərində yaşayan milyardlarla insan və yaşadıkları hər an Allahın bilgisi və nəzarətindədir. Bir orqanizmdəki trilyonlarca hüceyrə, dünyadakı milyardlarla insanın vücudları və kainatdakı bütün canlılar, Allahın diləməsiylə mövcuddur və varlıqlarını davam etdirirlər. Hər hərəkətləri Allahın diləməsiylə reallaşır və Allahın idarəsi altındadır. Belə bir sistemin davam etməsi üçün sonsuz bir güc, sonsuz bir məlumat, sonsuz bir ağıl və zəka lazım olduğu açıqdır. Məhz yalnız bu həqiqət üzərində təfəkkür etmək belə Allahın sonsuz sifətlərinə daha yaxından şahid olmağı və Allahın sonsuz gücünü görəyi kimi təqdir edə bilməyi təmin edər.

Quranda Allah kiçik bir milçəyi belə bir iman həqiqəti olaraq nümunə verdikdən sonra, bu həqiqətlərdən xəbərsiz olanların, Allahın qüdrətini layiqincə təqdir edə bilmədiklərindən bəhs edir:

Ey insanlar! Sizə bir məsəl çəkilir. Onu dinləyin. Şübhəsiz ki, Allahdan başqa ibadət etdikləriniz bir milçək belə yarada bilməzlər, hətta bunun üçün bir yerə yığışsalar belə. Əgər milçək onlardan bir şey götürüb aparsa, bunu ondan geri ala bilməzlər. Bunu etmək istəyən də aciz qalar, istənilən də! Onlar Allahı lazımınca qiymətləndirmədilər. Şübhəsiz ki, Allah Qüvvətlidir, Qüdrətlidir! (Həcc surəsi, 73-74)

Digər Quran ayələrində də iman həqiqətləri üzərində düşünməyən kəslərin vəziyyətindən bəhs edilərkən bu kəslərin Allahdan qorxmadıqları ifadə edilir:

De: “Sizə göydən və yerdən ruzi verən kimdir? Qulaqlara və gözlərə hakim olan kimdir? Ölüdən diri çıxaran, diridən də ölü çıxaran kimdir? İşləri yoluna qoyan kimdir?” Onlar deyəcəklər: “Allah!” De: “Bəs belə olduğu halda Allahdan qorxmursunuz?” O sizin Haqq Rəbbiniz olan Allahdır. Haqdan sonra zəlalətdən başqa nə ola bilər? Siz necə də haqdan döndərilirsiniz! (Yunis surəsi, 31-32)

Ayələrdən aydın olduğu kimi, iman həqiqətlərini araşdırmaq və öyrənmək, bunlar üzərində haqqı düşünmək, Allahın canlı-cansız bütün varlıqlar üzərində hər an davam edən mütləq nəzarət və hakimiyyətini qəti olaraq anlamağa vəsələ olmalıdır. Və bu anlayış da, Allaha qarşı tam bir təslimiyyəti özü ilə gətirəcək. Bədəndəki kompleks sistemləri və bunlardakı həssas tarazlıqları bilən və üzərində düşünən bir mömin, qüsursuz şəkildə işləyən bu sistemləri meydana gətirən ağılın, bədənin özünə aid olmadığını anlayar. Bilir ki, bədən dediyi şey, şüuru, duyğu orqanları, düşünmə qabiliyyəti olmayan atomların meydana gətirdiyi hüceyrələr birliyi. Bu təfəkkürün nəticəsində insan orqanizmindəki hər bir hüceyrəyə, hətta hər bir atoma qədər hər şeyin Allahın əmri və istəyiylə hərəkət etdiyinə qəti qənaət gətirər. Heç bir hadisənin heç bir mərhələsində şansa ya da təsadüfə yer olmadığını anlayar.

Ancaq elm sahibləri Allahdan görəyi kimi qorxarlar

İman həqiqətləri üzərində tədqiqat aparıb məlumat əldə etmək, bunlar üzərində düşünmək zaman keçdikcə dərin bir elm təcrübəsi təmin edər. Bu məlumat təcrübəsinə sahib olan insanlar, daha əvvəl də bəhs etdiyimiz kimi, Quranın tərifiylə "elmdə dərinləşən" və ya "elm

sahibi" olan kəslərdir. Elm sahibləri dərin təfəkkür etdikləri iman həqiqətləri ilə Allahın hər yeri əhatə-etdiyinə, Ondan başqa ilah olmadığına qəti olaraq şahidlik edirlər:

Allah Özündən başqa ibadətə layiq olan məbudun olmadığına şahidlik etdi, mələklər və elm sahibləri də şahidlik etdilər. Allah əbədi olaraq ədalətli olmaqdadır. Ondan başqa ibadətə layiq olan məbud yoxdur, Qüdrətlidir, Müdrikdir. (Ali İmran surəsi, 18)

Elm sahibi olan insanlar Allahın öz üzərlərindəki və ətraflarındakı təcəllilərini hər an müşahidə edirlər. Məsələn; kiçik bir qarışqanın, qarışqa koloniyasında özünə verilən vəzifəsi heyranedici bir itaətkarlıq və məharətlə yerinə yetirdiyini, yuvasına yemək daşımaq üçün mükəmməl və planlı bir iş sisteminə sahib olduğunu bilən elm sahibi bir insan rast gəldiyi hər qarışqada Allahın üstün aqlının və qüdrətinin təcəllisini görür.

İman həqiqətləri üzərində dərinlən düşünərək Allahı daha yaxından tanıyan elm sahibləri, Allahın güc və qüdrətinin böyüklüyünü daha yaxşı qavrayarlar. İman sahibi hər insan Allahın güc və qüdrətinin fərqiindədir. Ancaq, iman həqiqətləri mövzusunda çox məlumatı olmayan insanlar, məsələn uçan bir quş gördükləri zaman yalnız, "Allah nə gözəl yaratmış" demənin kafi olacağını düşünürlər. Halbuki, elm sahibləri quşların qanadlarının uçmağa uyğun yaradıldığını, daha az enerji sərf etmək üçün "V" şəklində ucduqlarını, tüklərindəki kompleks dizaynı bilirlər. Qısacası bir quşun, uçuşundan çoxalmasına, tüklərinin şəklindən rənginə qədər hər şeyi Allahın üstün bir nizam və dizaynı içində yaratdığını şüurundadırlar. Və ya belə insanlar yeni dünyaya gəlmiş bir körpəyə baxıb "nə gözəl bir körpədir, Allah uzun ömür versin" deməklə kifayətlənirlər. Əlbəttə, bir insanın bir körpəyə baxanda Allahı xatırlaması da gözəl bir davranışdır. Ancaq daha gözəl və daha dərin olan, bu körpənin inkişaf mərhələləri üzərində düşünüb, bunların hamısını yaradanın Allah olduğunu, Allahı təsbih etməyi, Allaha şükür etməyi xatırlamaqdır. Necə ki, elm sahibləri o körpənin dünyaya gəlməyə qədər keçirdiyi mərhələlərdəki möcüzəvi tərəflərini düşünürlər. Tək bir sperma hüceyrəsinin özündən çox uzaqda olan yumurta hüceyrəsinə çatmasındakı fəvqəladəliyi görür, iki ayrı vücuddakı bu iki ayrı hüceyrənin bir-biriylə tam bir uyğunlaşma içində birləşərək, zaman ərzində görən, eşidən, düşünə bilən bir insana çevrilməsindəki mükəmməliyi xatırlayarlar. Bu mükəmməl yaratma sənətinin nümunələri üzərində düşündüklərini, Allahın üstün gücü və elmi qarşısında imanları artar. Allahın hər təzahüründə Allahın sifətlərini güclü bir şəkildə hiss edən elm sahiblərinin Allahdan duyduqları qorxu da eyni nisbətdə artar və güclənər. Necə ki, elm sahiblərinin bu xüsusiyyəti -daha əvvəl də ifadə etdiyimiz kimi- Quranda belə xəbər verilmişdir:

Allahdan Öz qulları arasında ancaq alimlər qorxurlar. Həqiqətən, Allah Qüdrətlidir, Bağışlayandır. (Fatir surəsi, 28)

Elm sahibləri Quranda belə üstün xüsusiyyətlərlə təriflənmişlər. Bütün möminlər də Quranda təriflənən bu elm sahiblərinin mərtəbəsinə yüksəlməyə çalışmalıdırlar. Bunun üçün də, yaşadıkları hadisələri, qarşılaşdıqları varlıqları bir iman həqiqəti olaraq görüb qiymətləndirmələri və bunlar üzərində təfəkkür etmələri lazımdır.

İman həqiqətləri, insanın düşüncə qabiliyyətini açar

İman həqiqətlərini öyrənmək, bunların üzərində düşünmək, hikmət və incəliklərini qavramaq, insanın düşüncə qabiliyyətini açması baxımından da çox əhəmiyyətlidir.

Dövrümüzdə insanlar sıx şəhərlərin boğucu atmosferində, vahid və qəliblənmiş bir həyat içində yaşayır, Allahın hər an hər yerdə yaratdığı iman həqiqətlərini görmür, görsələr də üzərindən keçib gedirlər. Halbuki, iman edən bir insan üçün hər şey iman həqiqətidir. Yer üzündəki canlı-cansız bütün varlıqları, kainatdakı nizamı Allahın yaratdığını bilən insan hər şeyi buna görə qiymətləndirir. Məsələn, iman etməyən insanlar da bir mömin üçün bir iman həqiqətidir. Çünki Allah Quranda belə insanların var olacağını bildirmişdir. Həmçinin, Allahın varlığı açıq-aşkar ikən bu insanların iman etməməsi, möminin Allah qorxusunun artmasına və imanı üçün Allaha şükür etməsinə vəsələ olur. İman həqiqəti olaraq yalnız ağacları, çiçəkləri, ya da heyvanların heyrətverici xüsusiyyətlərini düşünməz. Onun üçün Allahın yaratdığı asanlıqlar məsələn daşıma vasitələri, cib telefonu, ya da kompyuter də iman həqiqətidir. Bunların da Allahın izni ilə var olduğunu bilir və işlərini asanlaşdırdığı üçün Allaha şükür edər.

Ətrafımızda asan şəkildə rast gəlinən gərgin, qəzəbli, bezmiş, düşüncəsiz, kobud və hörmətsiz davranışlar, hər şeyi Allahın yaratdığından xəbərsiz olan cahil insanlara aiddir. Halbuki, hər şeyi iman həqiqəti olaraq qiymətləndirən, bunlar üzərində düşünən bir insan, mənəvi baxımdan inkişaf edər və dərinləşər.

Allah, bu mənəvi dərinlik və qavramadan uzaq olan, yalnız dar qəliblər və sadə məntiqlər içində düşünən insanlara Quranda "Bədəvi" ləri nümunə göstərmişdir. Bədəvilər, Peyğəmbərimiz dövründəki şəhərli ərəblərin müqabilində, köçəri həyat sürən qəbilələrdir. Şəhərli ərəblər ədəbiyyat və estetika mədəniyyətlərinə sahibkən, bədəvilər cahil, sərt və kobud təbiətli bir cəmiyyətdir. Belə bir təbiət dinin qavranması və yaşanması üçün böyük bir maneədir. Onun üçün Allah Quranda bədəvilər üçün belə buyurmuşdur:

Bədəvilər kafirlik və münafıqlıq baxımından daha betər, Allahın Öz Elçisinə nazil etdiyi qanunları bilməməyə daha meyillidirlər. Allah Biləndir, Müdrikdir. (Tövbə surəsi, 97)

"Bədəvi xarakteri", cəhaləti, düşüncəsizliyi, kobudluğu təmsil edir. Bu xarakteri müalicə etmək üçün insanların, mədəni, dərin düşünən, Allahın yaradılışındakı üstün sənəti və hikmətləri qavraya bilmək üçün məşğul olmaları lazımdır. İman həqiqətlərini araşdırmaq, öyrənmək, düşünmək və şərh etmək isə Allahın bizdən istədiyi bu mədəniyyətin əsasıdır. Bir ayədə, müsəlmanın bu xüsusiyyəti belə təsvir edilir:

O kəslər ki, ayaq üstə olanda da, oturanda da, uzananda da Allahı yad edir, göylərin və yerin yaradılması haqqında düşünür və deyirlər: "Ey Rəbbimiz! Sən bunları əbəs yerə xəlq etməmişən. Sən pak və müqəddəssən. Bizi Odun əzabından qoru! (Ali İmran surəsi, 191)

Nəticə: İman həqiqətləri Allahın mərhəmətindən cənnətinə və axirətdə yüksək dərəcəyə qovuşmağa vəsələ olur

İman həqiqətlərinin, insanların Allahı daha yaxından tanıyaraq Ona iman etmələrinə vəsilə olduğunu buraya qədər müxtəlif istiqamətləriylə müzakirə etdik. Eyni zamanda iman edənlərin imanlarını artırdığından, sarsılmaz bir imanı qəlblərə yerləşdirdiyini, Allahı gərəyi kimi təqdir etməyi təmin etdiyindən də bəhs etdik. İman həqiqətlərinin öyrənilməsi və tefəkkür edilməsi nəticəsində qazanılan bütün bu vəsflər möminin Allah qorxusunun artmasını, Allahın əmr və qadağanlarını çox daha şövqlü və şüurlu bir şəkildə yerinə yetirməsini təmin edər. Bu səbəbdən, Allahın rəhmətinə qovuşmasına vəsilə olurlar. Allahın rəhməti bu dünyada xeyir, bərəkət, gözəllik, ağılın artması, elm və hikmət verilməsi, hüzur, sevinc və xoşbəxtlik verilməsi, nemət verilməsi kimi ehsanlardır. Axirətdə isə əbədi cəhənnəm əzabından qurtuluş, sonsuz cənnət nemətlərinə və Allahın davamlı rızasına qovuşmaqdır.

İmanın dərəcəsinə görə cənnətdə qovuşulan dərəcələr də fərqli fərqlidir. Bu səbəblə, iman həqiqətlərində dərinləşərək, Allahın sonsuz sifətlərinə daha yaxından şahid olan və bunun nəticəsində qəti məlumata əsaslanan (təhqiqi), şəffaf və üstün bir imana sahib olan möminlərin cənnətdəki məqamları da Allahın izni ilə eyni nisbətdə üstün olar. (Ən doğrusunu Allah bilir.)

İman həqiqətlərini araşdıran, öyrənən möminlər, sahib olduqları dərin tefəkkürləri və içləri titrəyərək Allahdan duyduqları qorxu səbəbiylə, Allahın izni və istəyilə, cənnətlərdə yüksək dərəcələrlə mükafatlandırılacaqlar:

Möminlər ancaq o kəslərdir ki, Allah anıldığı zaman onların qəlbi qorxuya düşər, Onun ayələri onlara oxunduqda imanları artar, yalnız öz Rəbbinə təvəkkül edər, namaz qılar və Bizim onlara verdiyimiz ruzidən Allah yolunda xərcləyər. Məhz onlar həqiqi möminlərdir. Onlar üçün Rəbbi yanında dərəcələr, bağışlanma və bolluca ruzi vardır. (Ənfal surəsi, 2-4)

3-CÜ HISSƏ

İSLAM ALİMLƏRİNİN İMAN HƏQİQƏTLƏRİNİN ƏHƏMİYYƏTİ HAQQINDAKI DÜŞÜNCƏLƏRİ

Bizə iman həqiqətlərinin əhəmiyyətini göstərən, üstəlik bu həqiqətlərin necə şərh edilməli olduğu mövzusunda bizi işıqlandıran əhəmiyyətli bir qaynaq da keçmişdəki, ya da dövrümüzdəki İslam böyüklərinin əsərləridir. Qurana və sünnəyə tam bir itaət içində yaşayan və düşünən bu vəli insanlar, iman həqiqətlərinin araşdırılmasına və bunlar üzərində təfəkkür edilməsinə böyük əhəmiyyət vermişlər, əsərlərində də iman həqiqətlərini hər zaman ön plana çıxarmışlar. Bu hissədə bəzi İslam alimlərinin əsərlərində yer alan iman həqiqəti nümunələrinə və bu mövzunun əhəmiyyəti haqqındakı düşüncələrinə yer verilmişdir.

İmam Qəzali

İmam Qəzali on birinci əsrin son yarısı ilə on ikinci əsrin əvvəllərində yaşamış xorasanlı İslam alimidir. Yaşadığı dövrün ən iti zəkalarından biri olduğu qəbul edilir. Dövrünün mücəddidi (Peyğəmbərimizin hədislərində bildirilən, hər əsrin əvvəlində dini həqiqətləri dövrün ehtiyacına görə dərs vermək üçün göndərilən böyük alim) olaraq qəbul edilir. Geniş elmi, üstün zəkası və güclü mühakiməsi ilə şanı yalnız İslam aləminə deyil, bütün Qərb dünyasına yayılmışdır. İmam Qəzali, o dövrdə xüsusilə Yunan fəlsəfəsindən təsirlənərək Qurandan kənar inanc və düşüncələr irəli sürən bəzi mütəfəkkirləri çox təsirli bir şəkildə çürüdü, bu kimi səhv düşüncələrə qarşı imanı yaşatmışdır.

Bu məşhur alim dərslərində və söhbətlərində iman həqiqətlərinə geniş və təfərrüatlı olaraq yer vermişdir. Əsərlərində də hər mövzuda iman həqiqətinə rast gəlmək mümkündür. Əsərlərində yer alan iman həqiqətlərindən bəzi nümunələr və iman həqiqətlərinin əhəmiyyəti mövzusunda bəzi sözləri bu şəkildədir:

Heç bir hökmdarın məmləkətini idarəsi, göylərin və yerin səltənətini və bu aləmin nizamını təmin edən Allah-u Təalanın tədbiri kimi nizamlı deyil. Allah-u Təaladan daha gözəl, daha kamil heç kim yoxdur. O halda Onu görməkdən, Ona baxmaqdan daha ləzzətli bir baxış ola bilərmi? Bundan aydın oldu ki, Allah-u Təalanı və Özünə aid sirləri bilmək, bütün məlumatlardan daha ləzzətlidir.

Qəlbin Ləzzəti Mərifətullahdır: Hər əzanın xoşlandığı, zövq və ləzzət aldığı şeylər vardır. Gözün ləzzəti gözəl şeyləri görmək, qulağın ləzzəti istədiyi şeyləri eşitmək, şəhvətinki yemək- içmək, mukarənet (yaxınlaşma, qovuşma), düşməninə qalib gəlmək kimi şeylərdir. Qəlbin ləzzəti isə hər şeyin həqiqətini bilməkdir, bu da mərifətullahdır. Mərifətullah yolunda nə qədər irəliləsə o nisbətdə ləzzət alar. Kainatın Xalığı və mutasarrıfı (hökmdarı) olan Allah-u Təalanın zat və sifətinə, sirr və hikmətinə, əsər və sənətinə, izzət və qüdrətinə təəllük edən mərifətdən daha ləzzətli; Ona yaxın olmaq, Onu tanımaq şərəf və səadətindən daha böyük nə ola bilər? (1)

Nütfədən yaradılmış olan insan Allahın dəlillərindəndir ... Əvvəldən halının nə olduğunu sonra nə olduğunu düşün! Görəsən ins və cin bir yerə gəlsələr nütfədən bir göz, yaxud qulaq, yaxud ağıl, yaxud qüdrət, yaxud elm və ya ruh yarada bilərlərmi? Ondən sümük, damar, sinir, dəri, tük və sairə düzəltməyə müqtədir ola bilərlərmi? Bunlar bir tərəfə Allah yaratdıqdan sonra insanın keyfiyyət və mahiyyətini, varlığının künhünü (bir şeyin əsli, cövhəri, özü) anlamaq istəsəydilər bundan da aciz qalardılar ...

Allahın lütf və kərəminə, o böyük qüdrətə və hikmətə baxın, insanı necə əhatə edir. Nə dərəcə heyreti mucibdir (heyret verici) ki, divarda bir rəsm və ya gözəl bir xətt, yaxud naxış görə kimsə durar, heyranlıqla onlara baxar, sənətkarın onları necə etdiyini düşünər, gördüyü işin nə qədər böyük bir sənət və məharət olduğunu ifadə edər, bu böyük kainata və Allahın məxluqatına baxdığı halda, onları və Allahın sənət və hikmətini düşünməkdə qəflətdə olar.(2)

Günəş, Ay, ulduzlar, bulud, yağış, külək və təbiətdəki bütün qüvvələr, həmişə Allah-u Təalanın iradəsində, əmrindədir. Katibin əlindəki qələm kimidir.(3)

Göydə nə qədər ulduzlar vardır ki, yerdən yüzlərlə dəfə böyükdür. Uzaq olduqlarından nöqtə kimi görünürlər. Ulduzlar belə olduqda, fələyin yəni göylərin böyüklüyü buradan aydın olar. Bütün bu ulduzlar, bu böyüklükləri ilə sənin gözündə çox kiçik görünür. Məhz bu səbəblə, bunları yaradanın əzəmət və hakimiyyətini qavraya bilərsən.(4)

Ulduzların çoxluğuna diqqət edin ... Hərəkət və fırlanmaları, fırlanarkən olan sürətləri ayrı-ayrıdır. Bəzisi bir ayda, bəzisi bir ildə, bəzisi on iki ildə, bəzisi otuz ildə fırlanar, çoxu da bu qrupa aiddir. Oradakı heyret ediləcək məlumatların sonu olmaz ... Allah-u Təalanın, bu qısa dünya həyatında, bu barədə verdiyi elmləri izah etməyə çalışsaq günlərlə davam edər.(5)

Üzünü göyə çevir, səmanın ulduzlarına, onların doğuş və batışlarına, Günəş və Ayına, onların davamlı olaraq heç çaşmadan doğuş və batışlarındakı müxtəlif vəziyyətlərə, qiyamətə qədər davam edəcək olan müntəzəm hərəkətlərinə, bir saniyə belə hərəkətində fərq olmayan axışlarına ibrətlə bax! Ulduzların çoxluğunu, şəkil və rənglərini düşün. Günəşin bir il ərzindəki hərəkətinə nəzər yetir. Əgər onun doğuş və batışı olmasaydı, gecə və gündüz olmayacaqdı. Şərq və qərbindəki fərqlilik olmasaydı mövsümlər olmayacaqdı ... Bunlar saymaqla bitməz. Kainatdakı hər zərrənin nə qədər hikmətləri vardır. Aləm bir ev isə, səma onun tavanıdır.(6)

İmam-ı Əzəm Əbu Hənifə

Əbu Hənifə həzrətləri, hənəfi məzhəbinin qurucusudur. Yaşadığı dövrdə müsəlmanlar arasında "İmam-ı Əzəm" yəni "Ən Böyük İmam" ləqəbiylə tanınmışdır. Müsəlmanlara imamlıq etmiş, İslamı təbliğ etmək və Allahın hökmlərini insanlara açıqlamaq üçün həyatı boyunca mübarizə aparmışdır. İmam-ı Əzəmin, Allahın varlığını isbat və təbliğdə istifadə etdiyi ən əhəmiyyətli üsul isə iman həqiqətləri olmuşdur. Bu böyük imamın iman həqiqətlərinə verdiyi əhəmiyyətə bir nümunə olaraq özünün aşağıda çatdırdığımız, ateist (dəhri-təbiətçi, materialist) bir kimsəylə olan dialoqu ibrət vericidir:

...

Bağdadın qarşı sahilində oturan Əbu Hənifənin müzakirə saatında yerində olmaması, "dəhri" nin və kütlənin zəhnində dəyişik sualların formalaşmasına səbəb olur. Hər kəs maraqlıdır ... "Niyə gəlmədi? Gəlməyəcəkmi? Qorxdumu? Dəlil mi tapa bilmədi? İmam Əzəm, təyin olunan saatdan bir müddət sonra gəlir. Dəhri, son dərəcə yüksək əhvaldadır, küfr və qüruru daha da artmışdır ...

Əbu Hənifə, üzr istəyərək gecikməsinin səbəbini izah etməyə başlayar: Qarşı sahildən bu tərəfə gələ bilmək üçün bir vasitə tapa bilmədim. Gözləməyə başladım. Bəlkə bir qayıq və ya sal gələr, onunla gedərim deyə düşünürdüm. O əsnada ağacların birdən-birə aşdığını gördüm. Aşan ağacların özbaşına taxta-şalban, taxta-şalbanların özbaşına qayıq olduğuna şahid oldum. Yenə özbaşına bir kürək və yelkənin vücut tapdığını gördüm. Sizlərə qarşı daha çox xəcalətlənməyəcəyəm deyə sevinərək, qayığa mindim. Qayıq özbaşına məni buraya gətirdi ...

Dəhri (Allaha inanmayan mübahisəçi) və dinləyənlər bu sözlərə bir məna verə bilməzlər. Təbiətçiliyi müdafiə edən, hər şeyi təbiətin var etdiyini iddia edən mübahisəçi, belə bir hadisənin, izah edildiyi tərzdə reallaşmasının mümkün olmadığını söyləyər.

Böyük İmamın gözlədiyi də sanki budur ...

Təbbəssüm edərək belə deyir: "Bir kiçik qayığı belə özbaşına, qurucusu və sənətkarı olmadan meydana gələ biləcəyini qəbul etmədiyiniz halda, necə olur ki, bu böyük kainatın bir qurucusu, yaradıcısı olmadan özbaşına vücud tapdığına inanırsınız? Kainat, kainatın deyil, Allahın əsəridir. Bütün bu qədər dəlillər ortada ikən, Allahın varlığı ilə əlaqədar bir müzakirə və mübahisəni başlamaq mənasızdır.(7)

Əbdülqadir Gilani

XI əsrdə yaşamış olan Əbdülqadir Gilani də digər İslam alimləri kimi iman həqiqətlərinə böyük əhəmiyyət vermişdir. Əsərlərində insanları Allahın dəlilləri üzərində düşünməyə çağırmışdır. "İlahi Ərmağan" adlı əsərində iman həqiqətlərinə verdiyi əhəmiyyəti göstərən bəzi ifadələri belədir:

Ey Övlad! Kainatın hər zərrəsində Allahın gözəl sənəti var. Bu gözəl sənətlərin hər biri Haqqa çatdıran dəlillərdir. Bu dəlillərə yapışan hər kəs Haqqa vara bilər. Dərin düşüncələrə dal. Düşüncən dərinlərə kök saldıqca yüksələr və ucalarsan..(8)

Bədiüzzaman Səid Nursi

Ötən hicri əsrin mücəddidi sayılan böyük alim Bədiüzzaman Səid Nursi də, bir Quran təfsiri sayılan Risalə-i Nur külliyatında iman həqiqətlərinin əhəmiyyətindən çox yerdə bəhs edir:

Bir saray, yüzlərlə bağlı qapıları var. Bir tək qapı açılmasıyla o saraya daxil oluna bilər, o biri qapılar da açılır. Əgər bütün qapılar açıq olsa, bir-ikisi bağlansa, o saraya girilməyəcəyi deyilə bilməz. **Məhz, hakaik-i imaniyə (iman həqiqətləri) o saraydır. Hər bir dəlil, bir açardır; isbat edir, qapını açır.** Bir tək qapının bağlı qalmasıyla o hakaiki imaniyyədən imtina və inkar edilə bilməz. Şeytan isə, bəzi esbaba (səbəblərə) görə, ya qəflət və ya cəhalet vasitəsiylə bağlı qalmış olan bir qapını göstərir; isbat edici bütün dəlilləri nəzərdən iskat edir (silir). "Məhz bu saraya girmək olmaz. Bəlkə saray deyildir, içində bir şey yoxdur" deyər, aldadar. (9)

Bədiüzzaman "Məktubat" adlı əsərində isə xüsusilə indiki vaxtda iman həqiqətlərinə sarılmağın əhəmiyyəti üzərində dayanmış, keçmişdə yaşamış bir çox İslam aliminin, əgər bu dövrdə yaşasalar, ən çox üzərində dayanacaqları mövzunun da iman həqiqətlərini öyrətmək yolu ilə insanların imanını qurtarmaq olacağını söyləmişdir:

"Silsilə-i Nəqşi"nin qəhrəmanı və bir günəşi olan İmam-ı Rəbbani (r.ə) "Məktubat"ında demiş ki: "Hakaik-i imaniyyədən (iman həqiqətlərindən) bir məsələnin inkişafını (meydana çıxmasını), minlər ezvak (zövqlər) və mevacid (vəcd halları) və keramata (kəramətlərə) seçərəm. "Həm də demiş ki: "Bütün tarixlərin (yolların) nöqtə-i müntəhası (son nöqtəsi), hakaik-i imaniyyənin vuzuh (açılması) və inkişafıdır (meydana çıxmasıdır)." ... Elə isə tarix-i Nəqşinin üç pərdəsi var: biri və ən birincisi və ən böyüyü: Birbaşa hakaik-i imaniyyəyə (iman həqiqətlərinə) xidmətdir ki, İmam-ı Rəbbani (r.ə) də axır vaxtında (son dövründə) ona süluk etmişdir (o yolu təqib etmişdir) ...

Madam həqiqət belədir; mən təxmin edirəm ki: Əgər Şeyx Əbdülqadir Gilani (r.ə) və Şah-ı Nəqşibənd (r.ə) və İmam-ı Rəbbani (r.ə) kimi şəxslər bu zamanda olsaydılar, bütün himmətlərini, hakaik-i imaniyyənin (iman həqiqətlərinin) və akaid- i İslamiyyənin (İslam əsaslarının) möhkəmlətməsinə sərf edəcəkdilər. Çünki səadət-i əbədiyyənin mədarı onlardır. Onlarda qüsurlar edilsə, şəkavət-i əbədiyyəyə (əbədi çətinliyə, bəlaya) səbəb verir ... (10)

Digər yazılarında da Ustad Bədiüzzaman, iman həqiqətlərinin əhəmiyyətindən belə bəhs edir:

Bu zamanda iman həqiqətlərinin birinci məqsəd, birinci vəzifə, əsil məqsəd olması lazımdır. Bunun xaricindəki şeylər ikinci, üçüncü, dördüncü dərəcədə qalar. Risalə-i Nurla onlara xidmət etmək ən birinci vəzifə, maraqlı mövzusu və əsil məqsəd olmalıdır ... Risalə-i Nur çərçivəsi xaricində olan alimlər bəlkə də vəlilər bu siyasi və ictimai həyatın bağları səbəbiylə iman həqiqətlərinin əhəmiyyətini ikinci, üçüncü dərəcədə buraxıb, o axınların təsirinə məruz qalaraq, özü ilə eyni fikri paylaşan münafıqları belə sevər hala gəldi ... Həm də Risalə-i Nurun həqiqi tələbələri ölümsüz almazlar səviyyəsində olan iman həqiqətlərini izah etmə vəzifəsində ikən zalımların şahmat oyunlarına bənzər mövzularla maraqlanacaq onların müqəddəs vəzifələrini iflasa məruz qoymamaq və anlayışlarını qarışdırmamaq lazımdır deyə düşünürəm. (Orijinalından tərcümə edilərək qələmə alınmışdır) (11)

Həmçinin Bədiüzzamanın həyatı ilə bağlı bir yazıda onun iman həqiqətlərinə verdiyi əhəmiyyət belə ifadə edilir:

Bədiüzzamana görə əsas məsələ; insanın özünü, digər varlıqları, kainatı və həmcinslərini iman oxunda qəbul etməsidir. Ən əhəmiyyətli vəzifə bunu təmin etməkdir ... diaqnozunu bu şəkildə qoyan Bədiüzzaman, müalicə metodunu da inkişaf etdirdi: "təhqiqi iman" inkişaf etdirdiyi metodun mahiyyəti və xülasəsiydi. Növbə "təhqiqi iman" oxunda inkişaf edib dövrün texnologiyasıyla zənginləşəcək insanlar yetişdirməyə gəlmişdi. Bunun da yolu təhsildən keçirdi.(12)

Bədiüzzaman "Təbiət Risaləsi" adlı əsərində də iman həqiqətləri mövzusunda çox sıx şəkildə yer vermişdir. Barla Lahikasında isə, Risalə-i Nurun ən əhəmiyyətli xüsusiyyətlərindən birinin iman həqiqətlərini təfəkkür etdirərək, "maddiyyun və tabiiyyun" (materialist və təbiətçi) fikir axınlarını susdurmaq olduğunu açıqlamışdır:

Risalə-i Nur, Quran-ı Hakimin bir möcüzə-i mənəviyyəti və bu zamanın dinsizliyinə qarşı mənəvi atom bombası olaraq solçuluq cərəyanlarının mənəviyyəti-qəlbiyyənin məhvəyə müqabil, mənəviyyəti-qəlbiyyəni təmir edib fərddən fərdə (fərd-fərd) iman-ı tahkikdən gələn böyük bir qüvvət və qüdrətə istinadlı, oxucuların qəlbini qazandırır. Və bu vəzifəni də yenə müqəddəs Quranımızın ilham və irşadıyla və dərsiylə ifadə edir. Təfəkkür-ü imani dərsi ilə **tabiiyyun və maddiyyunun boğulduğu** eyni məsələlərdə tövhid nurunu göstərir; **iman həqiqətlərini maddə aləmindən misallar və dəlillər göstərərək izah edir.** Liseylerde, universitetlerde tədris elm və fənlərin eyni məsələlərində iman həqiqətlərinin isbatını günəş zühurunda göstərir. Bu kimi çox cəhətlərlə Risalə-i Nur, bu zamanda əhl-i iman və İslam üçün ön planda müzakirə olunmalı, əhl-i iman əlində mənəvi almaz kimi qılncdır. Əsrin idrakına, zamanın təfəhümünə (fərqiyyə varmaq), anlayışına xitab edən, ehtiyaca ən müvafiq tərzini göstərən, dərs verən və birbaşa feyz və ilham tarixiylə (vasitəsilə) ayələrin ulduzlarından gələn dərs-i Qurandır, külli mərifətullah bürhanlarıdır (dəlilləridir) .(13)

Ustad, digər bəzi əsərlərində də, kainatın və canlıların yaradılışındakı iman dəlillərinə diqqət çəkmiş, var olan hər şeyin Allahın üstün qüdrətini nümayiş etdirən bir dəlil olduğunu söyləmişdir. Bədiüzzamanın iman həqiqətləriylə əlaqədar digər bəzi ifadələri belədir:

Ey zövq və ləzzətə mübtəla insan! Mən yetmiş yaşında minlərlə təcrübələrlə və hüccətlərlə (dəlillərlə) və hadisələrlə aynəl yakın bildim ki: Həqiqi zövq və əzabsız ləzzət və kədərsiz sevinc və həyatdakı səadət yalnız imandadır və iman həqiqətləri dairəsində olur. Yoxsa dünyəvi bir ləzzətdə çox əzablar var.(14)

Hər bir kəlməsi bir kitabı və hər bir hərfi bir sətri ehtiva edən bir kitabın, katibsiz bədəni (ortaya çıxması) mümkün deyil. Kainat kitabı da Nəqqaş-ı Əzəlinin vücub-u vücuduna (var olmasına) bağlıdır.(15)

Kainatda heç bir zişuur (şüur sahibi), kainatın bütün əczası qədər şahidləri olan Xaliq-Zülcəlalı inkar edə bilməz ... Etsə, bütün kainat onu təkzib edəcəyi üçün susar, laqeyd qalar.(16)

Adi müntəzəm maşın, intizam və mizan kimi heyətiylə şübhəsizsiz, mahir və diqqətli ustanı göstərdiyi kimi; kainatı dolduran hədsiz zihayat (canlı) maşınlar da, hər biri min mucizat-ı ilmiyəyi (elmi möcüzələri) göstərirlər. Əlbəttə, ulduz bəcəyinin işığına nisbətən günəşin ziyası (ışığı) dərəcəsinə elmin cüvələri ilə o zihayatlar, usta və sermedi (əbədi) sənətkarlarının vücub-u vücuduna (var olmasına) və məbudluğuna çox parlaq şəhadət edirlər.(17)

Madam müntəzəm bir hərəkət felsiz olmaz. Mənalı bir kitab katibsiz olmaz. Sənətli bir naxış nəqqaşsız olmaz ... Əlbəttə bu kainatı dolduran efal-i hakiməninin (hökm edən işlərin) bir feli və yer üzünün hər mövsüm təzələnen heyrət-fəza nukuşlarının (heyrət verən naxışlar), mənalı məktubatinin bir katibi, bir nəqqaş vardır.(18)

Rəbbimizi bizə təsvir edən üç böyük, külli muarrif (tərcüməçi) var. Biri: bu kitab-ı kainattır. Biri: bu kitab-ı kəbirin ayə-i kübrası olan Hatəmül-Ənbiya Əleyhissalatu vəssəlamdır. Biri də Quran-ı Əzimüşşandır.(19)

Başını qaldır, gözünü aç! Bu kainat kitab-ı kəbirinə bir bax; görəcəksən ki; o kainat heyət-i məcmuəsi üstündə, böyüklüyü nisbətində bir vuzuh (dəqiqlik) ilə hatəm-i vəhdəti (təkliyin möhürünü) göstərir.(20)

Bütün meyvələr və içindəki toxumcuqlar; hikmət-i Rəbbaniyyətin bir möcüzəsi, sənət-i ilahiyyənin bir möcüzəsi, rəhmət-i ilahiyyənin bir hədiyyəsi, vəhdət-i ilahiyyənin bir bürhan-ı maddisi (maddəyə aid dəlili), axirətdə eltaf-ı ilahiyyənin (İlahi lütfərin) bir müjdəçisi, qüdrətinin ihatasına (tam qavranmasına) və elminin şümulünə (örtməsinə) bir şahid-i sadıq (doğru, dürüst) olduqları kimi; bunlar, aləm-i kəsrətin köçürülməsində və bu ağac kimi təkəssür etmiş (çoxalmış) bir növ aləmin ətrafında, vəhdət ayinləridirlər. Ənzarı kəsrətdən vəhdətə (baxışları çoxluqdan təkliyi) çevirirlər.(21)

Əgər ağıl evhamda (yanlış fikir) boğulmamış isə anlayarsan ki; bir kəlimə-i qüdrəti, məsələn bal arısını, əksər əşyaya bir növ kiçik fihristə etmək; və bir səhifəyə, məsələn insanda, bu kitab-ı kainatın əksər (daha çox) məsələlərini yazmaq; həm bir nöqtədə, məsələn kiçik əncir çəyirdəyində, qocaman əncir ağacının proqramını dərc etmək (içinə almaq) və bir hərfdə məsələn qəlb-i bəşərdə, bu aləm-i kəbirin safahatında (səhifələrində) təcəlli və əhatə edən (içinə alan, əhatə edən) bütün isimlərinin asarını (əsərlərini, izlərini) göstərmək və bir mərci dənəsi qədər mövqə tutan qüvvə-i hafizə-i insaniyyənin bir kitabxana qədər yazı yazdırmaq və bütün hadisat-ı kevniiyyənin (varlıqla əlaqədar hadisələrin) müfəssəl fihristəsini (izahlı, geniş məlumatlı fihristini) dərc etmək (içinə almaq), əlbəttə və əlbəttə Xaliq-ı Küll-i Şeyə xas və bu kainatın Rəbb-i Zülcəlalına məxsus bir hatəmdir (möhürdür). (22)

Mehmet Zahid Kotku

Mehmed Zahid Kotku, 1897-1980 illər arasında yaşamışdır. Yaşadığı müddət ərzində hikmətli sözləri, dərsləri və Quran xidmətiylə insanlara mürşid olmuşdur. Qurani özünə rəhbər edərək, insanlara şərh etməyə çalışmışdır. İnsanlara Allahın varlığının qəti dəlilləri olan iman həqiqətlərini izah etmişdir. Əsərlərindəki iman həqiqəti nümunələri və iman həqiqətlərinin əhəmiyyəti haqqındakı sözlərindən bəziləri belədir:

Düşünən bir qövm üçün Haqq Təalanın varlığı və birliyi haqqında, yerlərin və göylərin tefəkküründə saysız dəlillər və əlamətlər vardır. Buna görə də, **təkrar-təkrar yerlərə və göylərə baxmaq və onlardan ibrət və pay almağın, Cənab-ı Haqqa dönməyə səbəb olacağında heç bir şübhə yoxdur.**(23)

Haqqın məxluqatlarını yerdə, göydə, dənizdə, havada olanlarının cins və miqdarını bilə bilərikmi? Bunun miqdarını ancaq yaradanımız uca Allahdan başqa kimsə bilə bilməz. **Hələ o mikrob deyə bizləri çox qorxudan və gözlə görülməyəcək qədər kiçik və lakin insanların hətta heyvanların və hətta meyvələrimizin canına oxuyan və hec cür də haqqından gələ bilmədiyimiz varlıqlar, Allah-u Təalanın varlıq və birliyini isbat etməyə yetməzmi? O kiçik məxluq, necə olur nəhəng adamı bir anda yerlərə sərrib, nəhayət ölümə qədər sürüyür. Əlbəttə düşünən insan üçün bunda çox ibrət vardır.**(24)

Göründüyü kimi, İslam alimləri hər dövrdə iman həqiqətlərini, təbliğlərində ən ön planda istifadə ediblər. Əsərlərindəki ifadələrindən də aydın olduğu kimi İslam alimləri iman həqiqətləri üzərində ciddi və dərin tefəkkür sahibidirlər. Bu tefəkkürlərini digər insanlara da izah edərək, onları, Allahın varlığının dəlillərini qavramağa, Allahın sifətləri üzərində düşünməyə çağırırmışlar.

Onların bu tefəkkür üsulu bizə nümunə olmalı və müasir dövrün bizə təqdim etdiyi bütün elmi və texnoloji imkanları istifadə edərək iman həqiqətlərini daha yaxşı öyrənməli, araşdırmalı və şərh etməliyik.

4-CÜ HISSƏ

ƏSRİN YALANINA QARŞI ƏN TƏSİRLİ HƏLL YOLU: İMAN HƏQİQƏTLƏRİ

Yaşadığımız dövr keçmiş dövrlərə nisbətən, Allaha üsyanın, dinə qarşı çıxmağın ən üst səviyyəyə çatdığı, geniş kütlələrə yayıldığı, hətta Allahın varlığının və yaradılış həqiqətinin açıq şəkildə inkar edildiyi bir dövrdür.

XIX əsrə qədər, istər qərbdə, istərsə də şərqdə, dinsizlik və ateizm, yalnız müəyyən marjinal kəslər, ya da qruplar tərəfindən müdafiə edilirdi. XIX əsrdən etibarən isə, bu düşüncələri geniş xalq kütlələrinə təlqin etməyə istiqamətli sistemli və planlı bir təbliğat başladı. Hələ də davam edən bu təbliğatı icra edənlər, materialist ideologiyayı və dünya görüşünü müdafiə edən çevrələrdir. Bəhs edilən çevrələr tərəfindən idarə edilən və istiqamətləndirilən ateizm təbliğatı, inkişaf edən elm və texnologiyanın media və digər informasiya vasitələrini də geniş istifadəyə salması ilə cəmiyyətin ən ucqar yerlərinə qədər girmişdi.

Dövrümüzün bu ən böyük yalanına qarşı ən təsirli həll yolu, insanlara iman həqiqətlərinin izah edilməsidir. Bunu görmək üçün əvvəlcə, materialist düşüncənin və təkamül nəzəriyyəsinin iddialarına qısaca nəzər salaq.

Əsrin fitnəsi: "Materialist düşüncə-Təkamül nəzəriyyəsi"

Hal-hazırda, Allahın varlığına və yaradılış həqiqətinə qarşı savaş açmış ən böyük və ən geniş miqyaslı fikir axını, materialist fəlsəfədir. Bu fəlsəfənin özünə dayaq etdiyi saxta elmi təməl isə "təkamül nəzəriyyəsi" dir. Heç bir elmi və məntiqi dəlilə əsaslanmadığı, tamamilə ağıl və elmdən kənar olduğu halda, müxtəlif təbliğat, saxtakarlıq və yalan üsullarıyla bu cəfəngiyat, dünya səviyyəsində müəyyən materialist mərkəzlər tərəfindən kütlələrə təlqin edilməyə çalışılır. Bu gün dünyada insanların Allaha olan inanclarını yox edən, onları ateist edən tək əhəmiyyətli fikir axını təkamül nəzəriyyəsi, digər adıyla darvinizmdir.

Məşhur ateist təkamülçü prof. Richard Dawkins, "*Darvindən əvvəl ateist olmaq elmi olaraq mümkün deyildi, Darvin bizə bu şansı verdi*" deyərək mövzunu yekunlaşdırır.

Bu gün təkamül nəzəriyyəsinin, istər mətbuat, istərsə də televiziya vasitəsilə demək olar ki, girmədiyi heç bir ev, bu nəzəriyyəni eşitməyən heç kim yoxdur. Bu vəziyyət, bütün qərb dünyası üçün məqbul olduğu kimi ölkəmiz və hətta digər bütün müsəlman ölkələri üçün də məqbuldur. Belə ki, dərs kitablarına belə salınmış olan bu nəzəriyyə, saysız yalan və göz boyamaqla daha uşaq yaşlardan etibarən insanlara təlqin edilir, təsadüflər nəticəsində meydana gəldikləri, meymundan törədikləri kimi cəfəngiyatlarla insanları yanıldırlar. Orta məktəblərdən universitetlərə qədər bu təkamülçü yalanlarla cəmiyyətin beyni yuyulur.

Peyğəmbərimizin, "**Heç bir tərəfin ondan məhfuz qalmayacağı bir fitnə zühur edəcək, bu fitnə qaldığı yerdən dərhal başqa bir tərəfə yayılacaq ...**" (25) hədisi bu vəziyyətə işarə edə bilər. Həqiqətən də, təkamül nəzəriyyəsinin cəfəngiyatının, günümüzdə ünsiyyət texnologiyasının təqdim etdiyi imkanlarla (mətbuat, nəşr, internet, peyk ünsiyyəti, və s ...) bu qədər yayılmışdır. Bu günə qədər Allahın varlığına, yaradılışa və dinə qarşı müharibə elan etmiş, dünya səviyyəsində bu qədər yayılmış bir başqa inkarçı fikir sistemi bəlkə də heç görülməmişdir.

Bütün bu səbəblərdən ötrü, indiki vaxtda imanın qarşısındakı ən böyük düşmənin darvinizm və darvinizmdən təşviq görən ideologiyalar olduğu açıq şəkildə görünür. Mövzu bir az ətraflı olaraq araşdırıldığında, darvinizmin əslində, cəmiyyətdə hakim olan din və əxlaq xarici mədəniyyətin ən böyük qaynağı olduğu görülür. Bu gün müsəlmanlara edilən təzyiqlərin, inancsızlığın, uçqun kimi böyüyən əxlaqsızlığın, ictimai degenerasiyanın kökündə də, fikri planda darvinizm yatır.

Yanlış dəyər mühakimələrinin mənşəyi:"Darvinizm"

Təkamül nəzəriyyəsi, "canlılar təsadüflər nəticəsində və həyat mübarizəsi sayəsində təkamülləşirlər" cəfəngiyatını müdafiə edir. Bu səbəbdən, darvinizmin insana verdiyi ən əhəmiyyətli təlqin, "kimsəyə qarşı məsul deyilsən, həyatını təsadüflərə borclusan, yaşamaq üçün mübarizə aparmaq, lazım olsa digərlərini əzmək lazımdır, bu dünya qarşdırma və mənfəət dünyasıdır" təlqinidir. "Təbii seleksiya", "həyat mübarizəsi", "güclülərin həyatda qalması" kimi bioloji darvinist anlayışların verdiyi ictimai mesaj, məhz bu təlqinin sayəsindədir.

Darvinizmin bu təlqininin nə qədər təsirli olduğunu görmək üçün, cəmiyyətin dəyər mühakimələrini müşahidə etmək kifayətdir. Yaşadığımız cəmiyyətlərə baxdığımızda, insanların çoxunun yalnız dünyadakı həyatlarını davam etdirmək, yaxşı bir peşə əldə etmək, mal-mülk və pul qazanmaq, əylənmək və beləcə, "həyat mübarizəsində qalib gəlmək" üçün yaşadıklarını görürük. Xüsusilə də gənclərin arasında lüks ev və avtomobillərə sahib olmaq, sərhədsiz xərcləmək ən böyük ideallar halını almışdır. Bu anlayış içindəki insanlar nə üçün var olduqlarını sorğulamaz, Allahın varlığını heç düşünməzlər. Sanki heç yaradılmamışlar kimi, sanki özlərini yaratmış olan Allaha qarşı heç bir məsuliyyətləri yoxmuş kimi yaşayarlar. Bu insanların çoxunun bəlkə təkamül nəzəriyyəsinin iddialarından, Darwinin fikirlərindən xəbəri belə yoxdur. Amma həyata, müəyyən fikirlərin təlqin etdiyi darvinist bir məntiqlə baxırlar.

Məhz bunun səbəbi, "gizli darvinizm təlqini" dir. Darvinizm, adı elə ifadə edilməsə də, müəyyən dairələrin təlqinləri səbəbiylə ümumi cəmiyyətə hakim olan bir əxlaq anlayışı vəziyyətinə gəlmişdir.

Bu əxlaq anlayışı, insanlara eqoist, mənfəətpərəst, mərhəmətsiz və zalım olmağı öyrətməklə; şəfqət, mərhəmət, fədakarlıq, təvazökarlıq kimi üstünlükləri isə yox edir, bunu da "həyatın qaydaları" nın bir gərəyi kimi göstərir. Belə zalım bir anlayışın bütün dünyanı məhv edəcəyi aşkardır.

Bu azğın əxlaq anlayışının təsiri altına girmiş olanlar, darvinizmi elmi bir həqiqət sanır, ona kor-koranə inanırlar. Həqiqi dini isə "xalq təbəqələrinin sahib olduğu ənənəvi bir inanc" olaraq görürlər. Necə ki, Quranda inkarcılara **"Rəbbiniz nə nazil etmişdir?"** deyildiyində, onların **"keçmişlərin nağıllarını"** (Nəhl surəsi, 24) deyər cavab verdikləri bildirilir.

Halbuki, həqiqi din, yəni İslam, ənənə ilə heç bir əlaqəsi olmayan, açıq-aşkar və mütləq bir həqiqətdir. İnsanın, özünün yaradana Allaha dönüb-yönəlməsidir. Amma darvinizmlə əldadılan, ya da bu dinin təsiri altında olan kəslər bu həqiqəti qavraya bilməyəcək qədər şüursuzlaşmışdır. Bu batil dinin aradan qaldırılması, cəmiyyətin üzərindəki qəflət pərdəsinin aralanması üçün, darvinizmin və materialist fəlsəfənin elmi üsullarla yıxılması zəruridir. Məhz iman həqiqətlərinin əhəmiyyəti də bu nöqtədə ortaya çıxar.

Ən təsirli üsul: "İman həqiqətləri"

Dünya üzərindəki, insan da daxil hər canlının varlığını təsadüflərə bağlayan təkamül nəzəriyyəsinə qarşı, bütün kainatı yaradanın və hər şeyi idarəsində saxlayanın Allah olduğunun dəlilləri olan iman həqiqətlərini öyrənmək, izah etmək və insanlara ötürmək ən təsirli həll yoludur. Çünki, iman həqiqətləri, təkamülçülərin "təsadüf" məntiqinə əsaslanan nəzəriyyələrini tamamilə yox edərək, ortada bir yaradılış olduğunu göstərir, Allahın üstün və bənzərsiz yaratmasını gözlər önünə sərir.

Məsələn; iman həqiqətlərindən biri olan göz, **"gözləri düşünmək məni bu nəzəriyyədən soyutdu"** deyən Darvindən bəri təkamülçüləri çıxılmaz vəziyyətə sürüyən yaradılış dəlillərindən biridir. Gözün quruluşu və funksiyaları araşdırıldığında təkamülçülərin bu qaçıqlarının səbəbi daha yaxşı aydın olur. Göz bir çox fərqli orqanoid və hissədən meydana gəlmiş mürəkkəb bir quruluşa malikdir. Heyrət oyandıracaq dərəcədə ətraflı və kompleks funksiyaları vardır. Bunların hamısı gözü meydana gətirən fərqli orqanoid və hissələrin uyğunlaşma içində fəaliyyəti nəticəsində baş verir. Hissələrdən birinin belə olmaması gözün vəzifəsini yerinə yetirə bilməməsi deməkdir. Bu da təkamül baxımından içindən çıxılmaz bir nöqtədir. Çünki təkamül, mövcud olan bütün orqanların zaman ərzində, öz-özlərinə meydana gəldiyini irəli sürür. Gözün, ancaq bütün orqanoidləri əskiksiz və qüsursuz bir şəkildə eyni anda var olmasının zəruriliyi də belə təsadüflərə əsaslanan bir prosesin heç bir zaman ola bilməyəcəyi mənasını verir.

Gözyaşı ifraz etməyən bir göz, çox qısa bir müddətdə quruyar və kor olar. Hətta gözyaşı, antiseptik xüsusiyyəti ilə, gözü mikroblara qarşı qoruyur. Təkamülçülər, gözyaşı olmadan bir neçə saat içində quruyan gözün, guya təkamül müddəti içində, gözyaşı vəziləri yaranana qədər milyonlarla il necə dayandığı sualını ağıllarına belə gətirmək istəməzlər. Qaldı ki, gözün vəzifəsini yerinə yetirə bilməsi üçün, bütün orqan və sistemləriylə mövcud olan bir orqanizm xaricində, buynuz qişa, konyuktiva, iris, göz bəbəyi, göz linzaları, retina, koroid, göz əzələləri, göz qapaqları kimi toxuma və orqanoidlərə ehtiyac vardır. Bundan başqa, göz və beyin əlaqəsini təmin edən möhtəşəm bir sinir şəbəkəsi və beyində olan son dərəcə kompleks görmə sahəsi olmadan görməyimiz mümkün deyil. Bütün bu sayılanlar, təsadüfən heç bir şəkildə əmələ gəlməyəcək qədər xüsusi və kompleks quruluşlara sahibdirlər.

Bu orqanoidlərdən hər hansı biri, məsələn, göz linzaları olmasa göz heç bir işə yaramaz. Üstəlik, göz linzaları ilə göz bəbəyinin yerləri dəyişmiş olsa, göz yenə vəzifəsini yerinə yetirə bilməz. Qısacası, gözün quruluşu çox xüsusi bir planlaşdırmanın əsəridir. Birinin belə təsadüflər nəticəsində öz-özünə meydana gəlməsi qeyri-mümkün olan bu orqanoid və təbəqələrin, müəyyən bir plan və uyğunlaşma içində eyni anda, eyni yerdə olmaları ancaq tək məqbul və məntiqli şərhə vardır. Gözü əmələ gətirən bütün orqanoidləri sonsuz bir ağıla və gücə sahib olan Allah yaratmışdır.

Məhz bu iman həqiqəti nümunəsində də açıq şəkildə görüldüyü kimi, bir tək gözün belə təsadüfən meydana gəlməsi mümkün deyil, canlıların təsadüfən meydana gəlməsi heç mümkün deyil. Darvinizmin nə qədər uydurma və axmaq düşüncələr üzərinə qurulmuş bir nəzəriyyə olduğu ortadadır.

Aydındır ki, darvinizm, batil inancların, inkarçılığın və dinsiz bir əxlaq anlayışının fikri təməlidir; iman həqiqətləri isə həqiqətin, haqqın özüdür. Bu səbəbdən, iman həqiqətlərinin açıqlanması, hər kəsə çatması, darvinizmin batil fikir sistemini yox edəcək. Quranın ifadəsiylə beynini darmadağın edəcək. Quranda bu ifadənin istifadə edildiyi ayə belədir:

Xeyr, Biz haqqı batilin üstünə atarıq və o da onun işini bitirər. Bir anda batilin yox olub getdiyini görərsiniz. Allaha aid etdiyiniz sifətlərə görə vay halınıza! (Ənbiya surəsi, 18)

Ayədə açıq şəkildə bildirildiyi kimi batil bir fikir, həqiqətlərin ortaya qoyulması ilə yox olub gedər. Darvinizmin irəli sürdüyü yalanlar və batil təlqinlər də mütləq həqiqət olan iman həqiqətlərinin ortaya qoyulması və insanlar arasında yayılmasıyla itib gedəcək. Necə ki, elm dünyasında bu proses çoxdan başlamış vəziyyətdədir.

Qərb dünyası iman həqiqətlərini yenidən kəşf edir

Hal-hazırda dünyada təkamül nəzəriyyəsinə qarşı çıxan, bu nəzəriyyənin əsassızlığını müdafiə edən bir çox elm adamı var. Bu elm adamları, canlılığın təkamül nəzəriyyəsinin iddia etdiyi kimi təsadüfən meydana gəlmədiyini, ağıl və şüur sahibi bir varlıq tərəfindən yaradıldığı, kainatdakı qüsursuz və həssas fiziki tarazlıqların, canlı orqanizmdəki kompleks orqan və sistemlərin, ya da canlıların molekulyar səviyyədəki kompleks quruluşlarının, materializmin "təsadüf" iddiasını açıq şəkildə çürütdüyünü və yaradılışı isbat etdiyini müdafiə edirlər. Xüsusilə son 20 il ərzində bu həqiqəti müdafiə edən elm adamları tərəfindən yüzlərlə elmi kitab, məqalə nəşr edilmiş, bir o qədər elmi panel və konfrans keçirilmişdir. Bu mövzuda nəşr olunan jurnallardan biri, "*Origins and Design*" (məşələr və dizayn) adlı elmi jurnaldır və bu jurnalda təkamül nəzəriyyəsinin iddialarını çürüdən bir çox elmi həqiqət ortaya qoyulur. Bu mövzudakı başqa bir nümunə də biokimya professoru Michael Behenin "*Darwin's Black Box*": *The Biochemical Challenge to Evolution* (Darvinin qara qutusu: Təkamül nəzəriyyəsinə qarşı biokimyəvi zəfər) adlı kitabıdır və bu kitab dilimizə də tərcümə edilmişdir.

Bəhs etdiyimiz elm adamlarının bu mövzuda ortaya qoymuş olduqları dəlillər, materialistlər və darvinistlər tərəfindən heç bir zaman cavablanmır. Bu vəsillə, təkamül nəzəriyyəsinin bir yalan olduğu, indiki vaxtda istər elm dünyasında, istərsə cəmiyyət daxilində bir çox insan tərəfindən fərq edilmişdir.

İman həqiqətləri, Darvin dövrünə qədər qərb elminin təməl anlayışlarından birini təşkil edirdi. Keppler, Nyuton, Cuvier, Linneaus kimi bir çox böyük elm adamı, kainatı və ya canlıları "Allahın dəlillərini görmə" niyyəti ilə araşdırırdı. William Paley adlı elm adamı tərəfindən qələmə alınan və 1802-ci ildə nəşr olunan *Natural Theology: or, evidences of the Existence and Attributes of the Deity, Collected from the Appearances of Nature* (Təbii Teologiya: Ya da Allahın varlığının və sifətlərinin təbiətdəki təcəllilərdən toplanmış dəlilləri) adlı kitabı, bir çox iman həqiqəti ehtiva edirdi. Kitabının girişində bir saat nümunəsi vermiş və bir ərəzidə gəzişərkən yerdə bir saata rast gələn bir insanın "bunu hər halda təbiət təsadüfən düzəltmiş" deyə fikləşməyəcəyini, hər saatin bir saat istehsalçısının var olduğunu isbat etdiyini izah etmişdi. Sonra da canlı orqanlarını araşdıraraq hər birinin bir saatdan çox daha kompleks strukturlar ehtiva etdiyini və Allahın varlığını isbat etdiyini açıqlamışdı.

Darvin, məhz bu anlayışı hədəf aldı və yox etməyə çalışdı. Canlıların bir "iman həqiqəti" olmadıqlarını, təsadüflər nəticəsində ortaya çıxdıqlarını, təbiətin guya bu canlıları var edəcək bir gücə sahib olduğunu irəli sürdü. Darvinin iddiasının əks-səda tapmasının səbəbi, o dövrdə canlıların əslində nə qədər mürəkkəb olduqlarının bilinməməsi idi. Üstəlik, təbiət üzərində kifayət qədər təcrübə və müşahidə aparılmamış və Darvinin "təbiətin təkamül mexanizmləri" dediyi təsirlərin əslində ən kiçik bir inkişaf etdirici təsirə sahib olmadığı aydınlaşdırılmışdı.

Darvindən bu yana keçən təxminən 1.5 əsr ərzində qərb elmi bu həqiqətləri bir-bir kəşf etdi və darvinizmi isbat etmək üçün məşğul olarkən əslində bu nəzəriyyənin nə qədər böyük bir yanılma olduğunu ortaya çıxardı. (Darvinin dövrümüzdəki ən fanatik müdafiəçilərindən biri olan qatı ateist Richard Dawkins, bu iddianı *The Blind Watchmaker* (Kor Saatsaz) adlı kitabıyla son dəfə bir ümidlə müdafiə etməyə çalışdı, amma bacara bilmədi.) Və elm, bir zamanlar Paleyin izah etdiklərinin doğru olduğunu, canlıların həqiqətən bir "iman həqiqəti" olduqlarını isbat etdi. Michael Behe, bu həqiqəti kitabında belə vurğulayır:

Paleyin fikirlərinə kim cavab verə bilmişdi? Bəhs edilən saat, bir dizayner olmadan necə var ola bilər? ... Əslində Paley heç bir zaman çürüdülməmişdir. Darwin və ya Dawkins, elm və ya fəlsəfə; heç bir şəkildə saatın bir dizayneri olmadan necə var olduğunu açıqlaya bilməmişdi.(26)

İman həqiqətlərinin yenidən kəşfi, elm dünyası ilə birlikdə bütün dünyaya dərin təsir edəcək bir inkişafdır. Bu vəsiləylə, 1.5 əsrdə dünyanı aldadan materialist fəlsəfə yıxılacaq, insanlar Allahın varlığını qavrayacaq və Onun öyrətdiyi əxlaqa görə yaşamağa başlayacaqlar. İnanımsızlığın dünyaya gətirdiyi bəlalar və fəlakətlər ortadan qalxacaq, darvinizmin təşviq etdiyi faşist, kommunist və ya kapitalist ideologiyaların yerinə dinin gətirdiyi gözəl əxlaq hakim olacaq.

Bütün bunların həyata keçirilməsində isə, iman həqiqətlərinin öyrənilməsi, qavranması və bütün cəmiyyətlərə təsirli bir şəkildə izah edilməsi kilid əhəmiyyətə malikdir. İman həqiqətləri, Allahın diləməsiylə, inkarçıların saxtakarlıqlarını, göz boyayan yalanlarını udub yox edən Hz. Musanın əsası kimi, müasir dövrün yalanlarını yox edəcək.

Xeyr, Biz haqqı batilin üstünə atarıq və o da onun işini bitirər. Bir anda batilin yox olub getdiyini görərsiniz. Allaha aid etdiyiniz sifətlərə görə vay halınıza! (Ənbiya surəsi, 18)

5-Cİ HİSSƏ

NÜMUNƏVİ İMAN HƏQİQƏTLƏRİ

İman həqiqətlərinə beş duyğu orqanımızın qəbul etdiyi hər yerdə rast gəlmək mümkündür. Böyük-kiçik, canlı-cansız yaradılmış hər şeydə onu Yaradana aparan bir yol vardır. Bu da iman həqiqətlərinin sayıla bilməyəcək qədər çox olduğunun bir göstəricisidir. Allaha daha yaxın olmağı və cənnətdə yüksək dərəcələrlə mükafatlanmağı istəyən hər mömin, gücü çatdığı qədər iman həqiqətləri mövzusunda məlumat sahibi olmağa, onları təfəkkür etməyə və bunun sayəsində Allaha yaxın olmağı parlatmağa, imanını gücləndirməyə və bu güclü iman ilə Allahı razı edəcək üstün bir əxlaqı yaşamağa çalışmalıdır.

Bu kitabı oxuyarkən iman həqiqətlərinin nə qədər əhəmiyyətli olduğunu fərq edənələr, iman həqiqətlərini öyrənib onlar üzərində düşünməyə başlayacaq. Buna görə kitabımızın bu hissəsində iman həqiqətləri üzərində düşünməyə başlayanlara köməkçi olmaq üçün, kainatdakı milyonlarla iman dəlilindən bir neçə nümunəyə yer verilmişdir.

İMAN DƏLİLLƏRİNƏ ORQANİZMDƏN NÜMUNƏLƏR

Siz bu yazını oxuyarkən orqanizmdə milyonlarla əməliyyat aparılır. Bu əməliyyatlarla vücudumuzun hansı bölgəsində hansı hüceyrələrin nəyə ehtiyacları olduğu hesablanır, hansı vəzifələri etməli olduqları təyin olunur, hüceyrələrin ehtiyaclarını qarşılıyacaq tədbirlər alınır və hüceyrələrə nələr etməli olduqları tək-tək bildirilir.

Məsələn, bu yazını oxumanızı təmin edən göz hüceyrələrinizin bəslənmək üçün qlükozaya ehtiyacları vardır. Bunun üçün qanınızda nə qədər şəkər olduğunu hesablayan və şəkər miqdarını sabit saxlayan bir sistem qurulmuş və vücudumuza yerləşdirilmişdir. Üreyinizin dəqiqədə neçə dəfə vurmali olduğu, sümüklərinizdə saxlanılan kalsium nisbəti, böyrəklərinizin dəqiqədə süzdüğü qan miqdarı və bunlara bənzər minlərlə təfərrüat böyük bir planlaşdırma və hüceyrələr arasındakı ünsiyyət şəbəkəsi sayəsində hesablanır və təşkil edilir.

Bütün bu təşkilatı reallaşdıran işə, orqanizmdəki sistemlərdən yalnız biridir. 100 trilyon hüceyrəmizin bir-birləri ilə uyğunlaşma içində işlərini təmin edən bu kimyəvi rabitə sistemi hormon sistemidir. Hormon sistemi, sinir sistemi ilə birlikdə orqanizm hüceyrələrinin koordinasiyasını təmin edir. Əgər sinir sistemi internet vasitəsilə göndərilən mesajlara bənzədilsə, hormon sistemi məktub yoluyla göndərilən mesajlara bənzəyər; daha yavaşıdır, ancaq daha uzun müddət təsirlidir. Hormon sisteminin orqanizmə təsirini böyümə mövzusunun müzakirə edərək araşdıraraq.

Vücudumuzdakı mütənasib böyümə necə reallaşır?

Bir yaşına keçmiş bir körpə doğulduğu günə nisbətən təxminən iki qat daha ağır, 50% daha uzundur. İllər keçdikcə fəvqəladə sürətlə çəkisi artmağa davam edir və boyu uzanar.

Məhz bu möcüzəvi böyümə, hüceyrələrimiz arasındakı mükəmməl rabitə sayəsində reallaşar. Orqanizm bizim adımıza, kimyəvi bir xəbərləşmə sistemi ilə idarə olunur. Bu sistemin işçisi olan və hormon deyilən mesaj daşıyıcıları həyatımızı davam etməyimizi təmin edən

əmləri hüceyrələr arasında gətirib-götürürlər. Bu xəbərleşmə sayəsində vücudumuzda mütənasib bir böyümə reallaşır.

Böyümə möcüzəsi

Hipofiz vəzi, noxud böyüklüyündə kiçik çəhrayı rəngli ət parçasıdır. Beyinin altında olan hipotalamus bölgəsinə kiçik bir sap ilə bağlıdır. Bu əlaqə sayəsində hipotalamustan birbaşa əmr alır. Bu əmlər istiqamətində zəruri hormonu çıxarar və orqanizmdə ehtiyac duyulan tədbirlərin aparılmasını təmin edər.

Hipofizin orqanizmdəki etdiyi tənzimləmələrdən biri də vücudun böyüməsidir.

İnsan orqanizmindəki böyümə prosesi iki fərqli şəkildə reallaşar. Bunlardan birincisi, bəzi hüceyrələrin həcmələrini artırmasıyla, digəri isə bəzi hüceyrələrin bölünərək çoxalması ilə reallaşar. Məhz bu iki əməliyyatı da təmin edən və idarə edən böyümə hormonudur.

Hipofiz vəzisindən ifraz olunan böyümə hormonu bütün vücud hüceyrələrinə təsir edər. Hər hüceyrə hipofiz vəzisindən özünə gələn mesajın mənasını bilir. Əgər böyüməsi lazımdırsa böyüyər, bölünərək çoxalması lazımdırsa çoxalar.

Məsələn, yeni doğulmuş bir körpənin ürəyi, yetkin halına nisbətən təxminən 16-da biri qədərdir. Buna qarşı ümumi hüceyrə sayı yetkin insanın ürəyindəkilərlə eynidir. Böyümə hormonu inkişaf dövründə ürək hüceyrələrinə tək-tək təsir edər. Beləcə hər hüceyrə, böyümə hormonunun özünə əmr etdiyi qədər böyüyər. Beləcə, ürək də böyüyərək yetkin bir insan ürəyi halına gəlir.

Orqanizmdə olan digər hüceyrələr məsələn, əzələ və sümük hüceyrələri- inkişaf dövrü boyunca bölünərək çoxalarlar. Bu hüceyrələrə nə qədər bölünmələri lazım olduğunu bildirən də yenə böyümə hormonudur.

Böyümə hormonunun bütün orqanizm hüceyrələri üzərində təsirli olması da son dərəcə böyük bir möcüzədir. Əgər bəzi hüceyrələr böyümə hormonuna itaət edərkən, bəzi hüceyrələr də bu hormona üsyan etsələr, nəticə fəlakət olardı. Məsələn, ürək hüceyrələri böyümə hormonunun əmr etdiyi şəkildə böyüyərkən, döş qəfəsi hüceyrələri çoxalma və böyüməyi rədd etsələr nə olardı? Əlbəttə ki, böyüyən ürək kiçik qalan döş qəfəsi içində sıxışar və nəticə insan üçün ölüm olardı.

Ya da burun sümüyü böyüyərkən, burun dərisi böyüməyi dayandırsaydı, burun sümüyü burun dərisini cıraq çölə çıxardı. Orqanizmdəki bütün əzələlər, sümüklər, dəri və orqanlar bir-birləriylə uyğun bir şəkildə böyüyürlər. Bu qüsursuz uyğunlaşma hər hüceyrənin tək-tək böyümə hormonuna itaət etməsi nəticəsində təmin edilir.

Bu vəziyyətdə bu sualı soruşmalıyıq;

Hipofiz vəzi necə olur ki, hüceyrələrin bölünməsi və ya böyüməsi üçün lazım olan düsturu bilir? Bu son dərəcə möcüzəvi bir hadisədir. Çünki noxud böyüklüyündə bir ət parçası, orqanizmdə olan bütün hüceyrələrə hökm edir və bu hüceyrələrin böyümələrini və ya böyüməmələrini təmin edir.

Məhz bu nöqtədə Allahın yaradılışındakı qüsursuzluq və mükəmməllik bir daha ortaya çıxar. Kiçik bir bölgədə olan hüceyrələr, trilyonlarca hüceyrənin bir nizam içində bölünmələrini və böyümələrini təmin edirlər. Halbuki, bu hüceyrələrin insan bədənini xaricdən görmələrinə, vücudun nə qədər böyüməsi və hansı mərhələyə gəldiyində dayanmalı olduğunu bilmələrinə imkan yoxdur. Bu şüursuz hüceyrələr, orqanizmin qaranlıqları içində, nə etdiklərini belə

bilmədən böyümə hormonu istehsal edir. Üstəlik, tam istehsalı dayandırmaq lazım olduğu zamanda da dayandırılırlar.

Böyümə hormonu haqqında buraya qədər izah edilən bütün təfərrüatlar və bir-birinin içinə keçmiş bu həssas tarazlıqlar tək bir həqiqəti göstərir: İnsanı tək bir səfərdə, qüsursuz bir şəkildə Allah yaratmışdır. Allah, Öz yaradılışındaki üstünlük üçün Quranda belə buyurur:

O, Xaliq, yoxdan Yaradan, Sürətverən Allahdır. Ən gözəl adlar yalnız Ona məxsusdur. Göylərdə və yerdə olanların hamısı Onun şəninə təriflər deyir. O, Qüdrətlidir, Müdrikdir. (Həşr surəsi, 24)

Super nəzarətçilər: Fermentlər

Canlıların orqanizmində hər saniyə sayıla bilməyəcək qədər çox əməliyyat reallaşar. Bu əməliyyatlar o qədər təfərrüatlıdır ki, hər mərhələlərində, bütün qarışıqlığa nəzarət edən, nizamı təmin edən və hadisələri sürətləndirən "super nəzarətçilərin" müdaxiləsinə ehtiyac vardır. Məhz bu super nəzarətçilər fermentlərdir.

Hər canlı hüceyrədə, hər biri öz xüsusi işini gören, məsələn, DNT köçürülməsinə kömək olan, qida maddələrini parçalayan, qidalardan enerji istehsal edən, sadə molekullardan zəncir düzəlməsini təmin edən və bunlar kimi saysız işlər gören minlərlə nəzarətçi vardır.

Bu nəzarətçilər fermentlərdir. Fermentlər canlı orqanizmadakı nizamdan məsuldurlar.

Fermentlər hüceyrə içində mitoxondrilərdə çoxaldılar. Böyük hissələri zülallardan ibarətdir, geri qalanları isə vitamin və vitamin bənzəri maddələrdir. Əgər bu fermentlər olmasaydı, ən sadəsindən ən mürəkkəbinə qədər heç bir funksiyanız işləməz, ya da demək olar ki, dayanacaq qədər yavaşlayardı. Nəticə hər iki halda da dəyişməzdi və ölüm olardı. Nəfəs ala bilməz, bir şey yeyə bilməz, həzm edə bilməz, görə bilməz, danışa bilməz qısacası yaşaya bilməzdik.

Fermentlərin ən əhəmiyyətli vəzifələri orqanizmdəki bəzi kimyəvi reaksiyaları başladır dayandırmaq və onları sürətləndirməkdir. Orqanizmdəki hüceyrələr vəzifələrini yerinə yetirərkən, ehtiva etdikləri kimyəvi maddələrin reaksiyaya girmələri lazımdır. Kimyəvi reaksiyaların başlaması üçün isə yüksək dərəcədə temperatur tələb olunur. Bu yüksək temperatur isə canlı hüceyrələrin həyatları üçün təhlükəli bir vəziyyətdir; hüceyrələrin ölümünə səbəb olar. Məhz bu problemi həll edənlər fermentlərdir.

Yüksək temperatur ehtiyac qalmadan, fermentlər kimyəvi reaksiyaları başladar və ya sürətləndirər, ancaq özləri reaksiyaya girməzlər. Məsələn, nəfəs alıb verərkən karbondioksidin qanımızda təmizlənməsində vəzifəli olan bir ferment sayəsində boğulmadan həyatımıza davam edə bilərik. Çünki "anhidraz" adlı bir ferment karbondioksidin təmizlənmə əməliyyatının sürətini 10 milyon dəfə daha artırır. Bu sürətlə fermentlər bir dəqiqədə 36 milyon molekulu dəyişikliyə məruz qoyma imkanına sahibdirlər.(27)

Fermentlər orqanizmdə baş verənləri haradan bilirlər?

Fermentlər həm zəruri olan reaksiyaların ən sürətli şəkildə reallaşmasını təmin edər, həm də vücut enerjisini ən qənaətli şəkildə istifadə edirlər. Əgər insan vücutu bir fabrikdir, içində işləyən fermentləri də fabrikdəki istehsal vasitələri kimi düşünsək, belə bir fabriyə enerji qaynağı

tab gətirməz. Çünki 2000 fərqli növü olan, trilyonlarca maşının qüsursuzca belə bir sürətdə işləməsi üçün lazım olan enerji çox yüksəkdir. Qaldı ki, hüceyrə içindəki sadə bir reaksiyanı laboratoriya mühitində həyata keçirmək üçün olduqca çox miqdarda istilik və enerji istifadə edilməlidir.

Halbuki, hüceyrələrdə səssizcə işləyən fermentlər bədənin temperaturu və qidalardan aldıkları enerjilə bütün vəzifələrini nöqsansız yerinə yetirirlər. Yalnız bu xüsusiyyətləri belə, fermentlərin bədəndə meydana gələn hər hadisəni ən qüsursuz və ən rahat hala gətirmək üçün nəzərdə tutulmuş qabiliyyətli işçilər olduqlarını görmək üçün kifayətdir. Hal-hazırda siz bu kitabı oxuyarkən də bir çox ferment orqanizmin hər yerində meydana gələn reaksiyalara nəzarət edir və onları hüceyrələrinizin həyatını təmin edəcək sürətə gətirirlər. İnsan, orqanizmində daha nələr olub bitdiyini belə bilməzəkən, fermentlər, həm bunlardan xəbərdardırlar, həm də bütün əməliyyatlara son dərəcə əhəmiyyətli və yerində müdaxilələr edirlər. Həmçinin bir ferment bədəndəki müəyyən kimyəvi reaksiyaları sürətləndirər. Heç bir ferment bir digər fermentin vəzifəsini görməz, öz vəzifəsini səhv salmaz. Çünki hər bir ferment öz vəzifəsi üçün xüsusi olaraq hazırlanmışdır.

Məsələn, fermentlərin böyük bir hissəsi neytral vəziyyətdəki maye mühitlərdə təsirli ola bilərkən, mədədə qidaları həzm etməklə vəzifəli olan fermentlər ancaq turşulu mühitdə təsirli ola bilirlər.

Fermentlər niyə orqanizmdəki bütün reaksiyaları deyil, müəyyən reaksiyaları başladırırlar?

Fermentlərin şəkilləri, üzərində təsirli olduqları maddə ilə tam uyğundur. Ferment və birləşərək təsir edəcəyi maddə, üçölçülü kompleks bir həndəsədə, açar və qıfıl kimi bir-birlərinə pərçimlənirlər. Orqanizm içində fermentlərin özlərinə uyğun gələn maddəni tapmaları və gedərək birləşmələri çox şüurlu bir hərəkətdir. Üstəlik, fermentlər orqanizmin hər yerində bir yer tutmuş və özlərinə uyğun olan maddələri gözləyən ovçulara bənzəyirlər. Hamısı öz dizaynına və xüsusiyyətlərinə uyğun, ən doğru yerdə mövcuddur. Zərər görəcəkləri və ya təsirlərini itirəcəkləri mühitlərdən isə uzaq dururlar. Bütün reaksiyaları başlatma və ya sürətləndirmə kimi bir məsuliyyəti daşımaları isə üzərində düşünülməli olan ayrı bir mövzudur.

Fermentlər, əgər özlərini dayandıran bir amil olmazsa, orqanizmdəki bütün reaksiyaları davamlı olaraq başladır sürətləndirəcəklər. Bu da, məsələn, müəyyən bir zülalın lazımından çox ifraz olunmasına və ya hüceyrədəki bəzi tarazlıqların pozulmasına səbəb olacaq. Fermentin fəaliyyətlərini nizamlayan isə hüceyrələrdir. Hüceyrə, fermentin dayanmalı olduğuna qərar verdiyində, fəvqəladə bir şüur və planlaşdırma ilə fermenti "ləngidər". Bunun üçün, fermentin normalda birləşdiyi maddəyə bənzər bir maddə göndərər və ferment bu maddə ilə birləşər. Bu səbəbdən, bu "təqlid" maddə, fermenti bir müddət gözlədərək, lazımsız fəaliyyət göstərməsinə mane olar. Ancaq bu təqlidi maddə, fermenti tutmaq üçün həqiqi maddələrlə rəqabət etməlidir. Bu səbəblə, fermentin bu şəkildə əngəllənməsinə "kompetitif inhibitor" (rəqabətli maneə törədici) deyilir. Və fermentin səbəb olduğu reaksiyanın nəticəsində yaranan məhsul müəyyən bir səviyyənin altına enənə qədər fermentin fəaliyyəti bu ləngimə metodu ilə dayandırılmış olar.

Yuxarıda göstərilənlər əlbəttə ki, üzərindən bir dəfə oxunub keçiləcək hadisələr deyil. Hər şeydən əvvəl bunu xatırlatmaqda fayda vardır; yuxarıda izah edilən hesabları aparan, qərarları alan, planları tətbiq edən təhsilli, şüurlu, məsuliyyət sahibi insanlar deyil; cansız atomların birləşməsi ilə meydana gəlmiş zülallar, yağlar, karbohidratlar, vitaminlərdir. Hüceyrə anbar

nəzarəti edər kimi, çıxardığı maddənin miqdarını təsbit edir, istehsala bir müddət ara verilməsi lazım olduğuna qərar verdiyində isə, istehsalı dayandırmaq üçün son dərəcə ağıllı bir plan tətbiq edir.

Hüceyrənin fermenti ləngidəcək olan təqlidi maddəni ifraz etməsi və onu tam lazım olduğu zamanda göndərməsi də çox şüurlu bir hərəkətdir. Çünki bu təqlidi maddələr həmişə ortada olsaydılar, təcili istehsal lazım olduğunda fermentləri ləngidərək istehsala mane olacaqlardı. Ancaq hüceyrələr hər zaman doğru planlaşdırma edirlər. Bu qədər mütəşəkkil, ağıllı və məlumat tələb edən davranışların ard-arda, gözlə görülməyəcək qədər kiçik molekullar tərəfindən bacarılması Allahın yaratmasındakı üstünlüyün göstəricilərindəndir. Bütün bu varlıqların Allahın əmri ilə hərəkət etdikləri açıq-aşkar bir həqiqətdir.

Hüceyrələrin hərəkət etməsini təmin edən tükcüklər

Ən yaxınımızdakı, öz bədənimizdəki iman həqiqətlərinə başqa bir nümunə olaraq, tək vəzifələri hüceyrəni hərəkət etdirmək olan tükcüklərin quruluşunu verək:

Bəzi hüceyrələr kirpiklərə bənzəyən tükcüklər sayəsində hərəkət edirlər. Məsələn, tənəffüs yollarındakı sabit hüceyrələrin hər biri yüzlərlə tükcüyə sahibdir. Tükcüklər eynilə gəmi kürəkçiləri kimi eyni anda hərəkət edərək, hüceyrənin irəliləməsini təmin edirlər.

-Bir tükcük uzununa kəsildiyində, bunun doqquz ayrı çubuq (mikroçip) şəklində quruluştan meydana gəldiyi görünür.

-Mikroborucuq deyilən çubuqlar bir-birinə keçmiş iki ayrı halqadan meydana gəlirlər.

-Bu halqaların biri 13, digəri 10 ayrı teldən ibarətdir.

-Mikroborucuqlar tubulin adı verilən zülallardan meydana gəlirlər.

-Mikroborucuq, "Dynein" adlı bir zülalə sahib, xarici qol və daxili qol deyilən iki davamı vardır. Dynein zülalının vəzifəsi hüceyrələr arasında motor vəzifəsini görür və mexaniki bir güc meydana gətirir.

-Tubulin zülalını təşkil molekullar, sanki bir kərpic kimi düzülüb, hüceyrədə silindr şəklində bir nizam meydana gətirirlər. Ancaq tubulin molekullarının düzülüşü kərpiclərdən çox daha kompleksdir.

-Tükcüklərin ortasında iki mikroborucuq daha mövcuddur. Bunlar özbaşına olar və on üç tubulin xəttindən meydana gəlirlər.

-Hər bir tubulinin üst tərəfində on dənə qısa çıxıntı, alt tərəfində də on dənə girinti var. Bu girinti və çıxıntılar bir-birinin içinə keçə biləcək şəkildə uyğun yaradılmışdır. Beləcə, çox möhkəm bir quruluş meydana gətirirlər. Çox xüsusi bir dizayna sahib olan bu girinti və çıxıntılardakı ən kiçik bir pozuluq hüceyrənin quruluşuna zərər verəcək.

Bunlar tükcüklərdəki təfərrüatların çox qısa xülasəsidir. Bu hissəciklər tək bir tükcüyə aiddir və tək hədəfləri bədənimizdəki trilyonlarca hüceyrənin birini hərəkət etdirir. Bu günə qədər yaşamış olan və hələ də yaşayan bütün insanların tənəffüs hüceyrələrinin hər birində belə əhatəli bir sistem vardır. Üstəlik, bu kompleks və bir çox hissədən ibarət olan sistem, gözlə belə görə bilməyəcəyimiz qədər kiçik hüceyrənin içindəki bir tükcüyün daha da alt quruluşlarıdır.

Qısacası Allah, bizim gözlə görə bilməyəcəyimiz qədər kiçik bir yerə, son dərəcə sistemli və kompleks bir mexanizm yerləşdirmişdir. Təsadüflərin, bir hüceyrəni hərəkət etdirməyi düşünüb, belə bir sistemi qurmaları və bu qədər kiçik bir sahəyə sığdırmaları qətiyyən mümkün deyil. Bu, ancaq Allahın üstün və sonsuz ağılı, elmi və gücü ilə mümkün ola bilər.

Bir anesteziya mütəxəssisi kimi işləyən beyin hüceyrələri

Sümüklər, sıx təzyiqlə qarşılaşdıqlarında, bədəndəki digər sümüklərə və orqanlara zərər gəlməməsi üçün incə qisimlərdən qırılacaq şəkildə hazırlanmışlar. Sıx bir təzyiqlə qarşı-qarşıya qalıb qırılan bir sümük üçünse orqanizmin bir sıra tədbir paketi vardır. Bu tədbirlərdən biri də qırılma əsnasında, ağrını azaltmaq üçün nəzərdə tutulmuş endorfin ifrazatıdır.

Qırılma əsnasında əzilən ağrı sinirləri, onurğa iliyi vasitəçiliyi ilə beyinə çox siqnal göndərir. Beyin hüceyrələri isə, ilk 10-15 dəqiqə ərzində ağrı siqnallarını demək olar sıfıra endirən morfin bənzəri təbii anesteziya maddəsi olan endorfini ifraz etməyə başlayır. Bunun sayəsində yaralanan adam, təhlükə yerindən uzaqlaşa biləcək və ya tədbir ala biləcək gücü özündə tapa bilər.

Şüursuz, məlumatsız, əli, gözü və ya beyini olmayan hüceyrələr, morfin təsiri olan endorfinin düsturunu haradan öyrəniblər? Endorfini nə zaman ifraz etmələri lazım olduğunu necə bilirlər? Digər zamanlarda ifraz edilməməli olduğuna necə qərar verirlər?

Son dərəcə incə bir plan üzərində inşa edilmiş insan bədənində bu şəkildə daha çox təəccüblü və mükəmməl əməliyyatlar reallaşır. Şüursuz hüceyrələrə bu əməliyyatları reallaşdıracaq ağılı verən isə uca Allahdır.

İnsan orqanizmindəki qüsursuz sistemlər Allahın gücünün dəlillərindəndir

Mədədən həzm edilərək bağırsaqlara gələn qida məhlulunun içində olduqca güclü turşular mövcuddur. Bu turşu mühit onikibarmaq bağırsaqları üçün böyük bir təhlükə meydana gətirir, çünki bağırsağın mədə kimi özünü qoruyan xüsusi bir təbəqəsi yoxdur.

O halda onikibarmaq bağırsaqları necə olur ki, turşulardan zərər görmür?

Onikibarmaq bağırsağa gələn qidaların içindəki turşu nisbəti təhlükəli bir nöqtəyə çatdıqda, bağırsağın divarındakı hüceyrələrdən "sekretin" adlı bir hormon ifraz olunur. Sekretin hormonu qana qarışaraq mədəaltı vəziyyəyə gəlir və mədəaltı vəzini xəbərdar edir. Mədəaltı vəzi isə onikibarmaq bağırsağın qarşı-qarşıya olduğu təhlükəni aradan qaldırmaq üçün bikarbonat molekullarını bu bölgəyə göndərir. Bu molekullar sayəsində mədə turşusu təsirsiz hala gətirilir və bağırsaqlar qorunmuş olur.

-Yaxşı bağırsaqlar hüceyrələri ehtiyacları olan "bikarbonat molekullarının" mədəaltı vəzidə olduğunu necə bilirlər?

-Mədəaltı vəzi, onikibarmaq bağırsağı təhdid edən turşuları təsirsiz hala gətirəcək olan "bikarbonat molekulları"nın meydana gəlməsini təmin edən düsturu və istehsalını necə bilir?

-Mədəaltı vəzi bağırsaqlardan gələn təhlükə mesajını necə qəbul edir?

Ağıl sahibi hər insanın da təqdir edəcəyi kimi hüceyrələrin düşünməsi, iradə sahibi olması və qərarlar verməsi, başqa bir orqanın xüsusiyyətlərindən xəbərdar olması və düsturlar çıxara bilməsi qətiyyən mümkün deyil.

Hüceyrələri, sahib olduqları üstün xüsusiyyətlərlə yaradan aləmlərin Rəbbi olan Allahdır. Allah, insanlara öz vücutlarında yaratdığı bu qüsursuz işləri ilə, qüdrətinin və elminin sonsuzluğunu göstərir.

1 qram DNT molekulu = 1 trilyon CD dolusu məlumat

Gələcəyin kompyuterlərini hazırlayan mühəndislər insan genomunu "əldə edilməsi qeyri-mümkün" bir dizayn olaraq xarakterizə edirlər. Bunun səbəbini anlamaq üçün kiçik bir müqayisə edək.

İnsan orqanizmindəki təxminən 100 trilyon hüceyrənin hər birinin nüvəsində yerləşən DNT, o kimsəyə aid bütün xüsusiyyətləri ehtiva edən məlumatı toplamışdır. DNT ağılasıgmaz dərəcədə üstün bir dizayna və məlumat saxlama tutumuna malikdir. Belə ki, 1 qram DNT molekulu, 1 trilyon CD-yə bərabər məlumat saxlayar. Bir tək CD-yə yüzlərlə kitab dolusu məlumatın sığdığı düşünüləcək olsa, 1 trilyon CD-lik məlumatı saxlayan DNT-nin varlığı daha yaxşı aydın ola bilər.

DNT-dəki məlumat saxlama sistemi, kompyuter mühəndislərinin hələ təqlid etməyi belə xəyal edə bilmədikləri qədər mükəmməl bir quruluşa malikdir.

DNT molekulu, istisnasız hər insanda və hər heyvanda ilk yaradıldıqları andan etibarən vardır. Bu xatırlandığında, nə qədər üstün bir yaradılışla yaradıldığımız açıq şəkildə ortaya çıxır.

Belə kiçik yerdə, müəyyən bir kod sistemi üzrə düzölmüş atomlarda, canlıların quruluşuna dair bütün məlumatların gizli olması, hər şeyin Yaradıcısı olan Allahın bənzərsiz gücünü və sonsuz ağılını göstərir.

Palıd qurdu böcəyinin dəlmə mexanizmi

Bir taxtanı dəlmək olduqca çətindir. İnsan üçün texniki alət istifadə etmədən bu əməliyyatı kiçik bir böcək bütün ömrü boyunca heç çətinlik çəkmədən edir. Gövdəsindən daha uzun bir borunu başında daşıyan palıd böcəyi, palıd ağacının palıd qozası adlı taxtaya bənzər meyvəsindən asılı yaşayar. Böcəyin başındakı bu borunun ucunda da kiçik, lakin çox kəskin mişar diş mövcuddur.

Böcək adi halda bu borunu, yeriməsinə mane olmaması üçün, bədəniylə eyni istiqamətdə tutar. Bir palıd qozasının üzərinə gəldiyində isə, borunu ona doğru əyər. Bu halıyla tam bir qazma maşınına bənzəyir. Borusunun mişara bənzəyən ucunu palıd qozasına dayayar. Hərəkətli başını bir sağa bir sola çevirərək borunu oynadar və qozanı deşməyə başlayar. Böcəyin başı bu iş üçün ideal bir dizayna malikdir və fəvqəladə bir hərəkət sərbəstliyi göstərir.

Böcək bu şəkildə qazarkən bir tərəfdən də borusu vasitəsilə palıd qozası içindəki meyvəni yeyərək bəslənər. Ancaq meyvənin böyük hissəsinə toxunmaz; bunu yeni doğulacaq balası üçün saxlayar. Dəlmə əməliyyatı tamamlandıqda, böcək açılan dəlikdən içəri bir dənə yumurta buraxar. Yumurta, anasının palıd qozası içində açdığı kanalın içinə yerləşdikdən sonra sürfə halını alar. Sürfə palıd qozasını yeməyə başlayar. Yedikcə böyüyər, böyüdükcə də daha çox yeyər. Sürfə nə qədər çox yesə, qoza içində inkişaf üçün özünə o qədər çox yer açmış olar.

Bu vəziyyət, palıd qozasının bağlı olduğu budaqdan düşənə qədər davam edir. Palıd qozası yerə düşərkən çıxan çarpma səsi və sarsıntı, sürfəyi artıq çölə çıxma zamanının gəldiyini xəbər verir. Güclü dişləri sayəsində, daha əvvəldən anasının açdığı dəliyi böyüdər və dəlikdən çölə çıxar. Sürfənin bundan sonrakı ilk işi özünü yerin 25-30 sm-ə qədər altına basdırmaqdır. Burada "pup" mərhələsini keçirəcək və bir-beş il boyunca gözləyəcək. Tam bir yetkin olub torpaq üzərinə çıxdığında isə, bu dəfə o palıd qozalarını dəlməyə başlayar. Pup müddətindəki fərqlilik, yeni sürgündəki palıd qozalarının yaranmasına bağlı olaraq dəyişir.(29)

Palıd qurdu böcəyinin bu maraqlı həyatı təkamül nəzəriyyəsini çürüdən və Allahın canlıları nə cür qüsursuz dizaynlarla yaratdığını göstərən dəlillərdən biridir. Diqqət yetirilsə, böcəyin hər cür mexanizmi müəyyən bir plan üzrə dizayn edilmişdir. Qazma borusu, bu borunun ucundakı kəsici dişlər, borunun istifadə edilməsini təmin edən oynaq baş quruluşu, bütün bunlar təsadüflərlə, ya da "təbii seleksiya" ilə açıqlana bilməz. Sahib olduğu uzun boru, qazma işini qüsursuzca yerinə yetirmədiyi müddətcə, heyvan üçün maneədən və qısacası, çətinlikdən başqa bir şey olmayacaq. Buna görə "mərhələ-mərhələ" inkişafı iddia edilə bilməz.

Sürfənin palıd qabığını parçalayacaq güclü dişlərə sahib olması, çölə çıxdığı anda torpağın dərinliklərinə girməli olduğunu "bilməsi" və burada gözləmək üçün də "səbir" etməsi zəruridir. Əks halda, canlı nəslini davam etdirə bilməyəcək və yox olacaq. Bütün bunlar təsadüflərlə açıqlana bilməz və bu kiçik canlının çox üstün bir ağılla yaradıldığını ortaya qoyar.

Allah bu kiçik canlıni qüsursuz orqanlar və qüsursuz instiklərlə yaratmışdır. Çünki O, "qüsursuzca yaradan" dır. (Bəqərə surəsi, 54)

Maraqlı bir bitki: Torbaotu

Bir canlınin hərəkət qabiliyyəti yoxdursa və ötyeyəndirsə, necə bəslənir? Bu suala ən gözəl cavab olaraq bir su bitkisini nümunə verə bilərik.

Elm dünyasında Utricularia adıyla bilinən torbaotu su bitkisidir. Torbaotunun kəsə formasındaki qapanlarında üç tip ifrazat vəzi mövcuddur: Bunlardan ilki olan kürəvi ifrazat vəziləri qapanın çöl tərəfində yerləşər. Digər iki tip ifrazat vəzisi, yəni "dörd qollu ifrazat vəziləri" və "iki qollu ifrazat vəziləri" isə qapanın daxili tərəfində yerləşər. Bu fərqli ifrazat vəziləri, çox maraqlı bir tələni mərhələli olaraq işlədər. Əvvəlcə, daxili səthdəki ifrazat vəziləri dövrəyə girər. Bu vəzilərin üzərindəki tüklər, suyu torbaotunun xaricinə doğru nasoslayar. Beləliklə, torbaotunun içində əhəmiyyətli bir boşluq meydana gəlir. Bu boşluğun ağzında isə, dəniz suyunun təkrar içəri girməsini maneə törədən bir qapan vardır.

Bu qapanın üzərində olan tüklər isə, toxunuşa qarşı olduqca həssasdır. Sudakı bir böcək və ya orqanizm bu tüklərə dəyəcək olsa, qapan sürətlə açılır. Təbii olaraq da içi boş olan torbaotuna doğru ani bir su axını meydana gəlir. Bu axıntıya qapılan qurban daha nə olduğunu anlamadan qapan bağlanır. Saniyənin mində biri qədər qısa olan bu hadisədən dərhal sonra da, ifrazat vəziləri içəridə həbs olunan ovu həzm etmək üçün ifrazat çıxarmağa başlayar.(30)

Hər torbaotu bu mükəmməl dizayna malikdir. Eyni ifrazat vəziləri hamsının qapanlarının daxili üzündə yerləşir. Qapanların üzərindəki tüklər də eyni həssaslıqdadır. Bu mexanizm necə ortaya çıxmışdır? Necə olur ki, bu cür su bitkilərinin hamısında eyni xüsusiyyətlər mövcuddur?

Təkamül müdafiəçiləri canlılardakı bu kimi xüsusiyyətlərə təsadüflərlə şərh gətirməyə çalışırlar. Ancaq bu dizayn tək bir həqiqətə işarə edir. Canlılar bədənlərindəki dizaynlara sahib olaraq bir anda ortaya çıxmışlar. Bütün canlıları bu xüsusiyyətlərə sahib olaraq yaradan uca Allahdır.

Köpək balıqlarında xüsusi istilik sistemi

Ağ köpək balıqları ovlarını gözləri ilə izləyərək tutarlar. İsti mərcan qayalıqlarında gəzdiklərində bu canlılar üçün heç bir problem yoxdur. Ovlarını asanlıqla görürlər. Ancaq sərin okeanlarda gəzdiklərində ağ köpək balıqlarının soyuqdan görmə qabiliyyətlərinə təsir etməsi lazımdır.

Normal şərtlər altında soyuq suyun təsiriylə kimyəvi əməliyyatlar yavaşlayacağı üçün heyvanın gözlərinin sürətlə hərəkət edən ovunu təqib etmədə çətinlik çəkmələri lazımdır. Ancaq köpək balığı heç bir zaman belə bir problem yaşamaz. Çünki ağ köpək balıqlarının gözləri özləri kimi soyuqqanlı deyil. Bu köpək balığı növündə bədən əzələlərinin istiliyi birbaşa olaraq gözlərə ötürülür. Bunun sayəsində ən sürətli hərəkət edən balıqları, hətta suitiləri belə rahatlıqla ovlaya bilər.(31)

Yaxşı, görmə duyğuları, suyun içindəki hərəkətləri təqib edə bilməyəcək qədər zəif olan digər növ köpək balıqları necə ovlanırlar?

Bu sualın cavabı köpək balıqlarının mükəmməl yaradılışına bizə təqdim edir.

Elektrik axınlarına həssas köpək balıqları

Bütün canlılar istilik xaricində elektrik də yayarlar. Quruda yaşayan bir canlınin bu axınları hiss etməsi çətindir, çünki hava izolyator vəzifəsini görür. Ancaq suyun içərisində vəziyyət fərqlidir. Elektrik təbii keçirici olan suyun içərisinə axır. Bu səbəbdən, bu elektriki hiss

edən bir canlı son dərəcə təsirli duyğuya da sahib olmuş olur. Məhz köpək balıqları da bu üstünlüyə sahib olan canlılardır. Belə ki, sudakı bütün titrəşmələri, suyun temperaturundakı dəyişiklikləri, duzluluq nisbətini və xüsusilə də hərəkət halındakı canlıların gətirib çıxardığı elektrik sahəsindəki kiçik dəyişiklikləri belə hiss edə bilirlər.(32)

Köpək balıqlarının bədənlərində, içi jele dolu çox sayda çuxur mövcuddur. Bu çuxurlar sıx olaraq köpək balığının başında yerləşdirilmiş olmasına baxmayaraq, balığın bütün bədənini boyunca da paylaşmışdır. "Lorens lampaları" olaraq adlandırılan bu xüsusi orqanlar, mükəmməl bir elektrik qəbulediciləridir. Köpək balıqları və skatlar bu qəbuledicilərini istifadə edərək ovlarını tapırlar. Bu orqanlar, başın və heyvanın üzündəki sivri qisminin üstündə olan məsamələrə bağlıdırlar. Və elektrik qəbulediciləri (elektroreseptor) olaraq son dərəcə həssasdırlar. Belə ki, köpək balıqları, bir voltun 20 milyardda biri böyüklüyündəki axınları belə hiss edə bilirlər.

Bu böyük bir gücdür. Evinizdəki qələm batareyaları düşünün. Məhz 1.5 voltluq bu batareyaların ikisini bir-birindən 3000 kilometr uzağa qoyduğumuzda köpək balıqları bu batareyaların yaydığı axını hiss edəcəklər.(33)

Bura qədər verilən bütün məlumatlar, köpək balıqlarının fəvqəladə dərəcədə kompleks bədən sistemlərinə sahib olduqlarını göstərir. Köpək balıqlarındakı sistem və orqanların bir çoxu bir-birinə bağlı işləyir. Biri olmadan digəri funksiyalarını yerinə yetirə bilməz. Məsələn, elektrik cərəyanlarını qəbul edən sistemin hissələrindən tək-cə biri belə olmasa, ya da hər hansı bir nasazlıq olsa, Lorens lampaları heç bir işə yaramaz.

Bu açıq həqiqətə baxmayaraq, təkamül nəzəriyyəsinə görə; ilk ortaya çıxan köpək balıqlarının yeni "ibtidai köpək balıqlarının" bugünkü kimi elektrik qəbuledicilərinin olmadığına, ancaq zaman ərzində bu mükəmməl sistemin bir şəkildə meydana gəldiyinin qəbul edilməsi lazımdır. Ancaq belə bir qəbulun məntiqsiz olduğu çox açıqdır. Çünki köpək balıqlarının bu sistem olmadan yaşaması mümkün deyil. Həmçinin belə kompleks bir sistemin zamanla meydana gələ bilməyəcəyi də ortadadır. Vücut əzələlərinin istiliyini birbaşa olaraq gözlərə ötürəcək, elektrik dalğalarını böyük bir həssaslıqla fərq edəcək bu sistemlər tam olaraq ortaya çıxmaq məcburiyyətindədirlər.

Bu səbəbdən, bu sistemin təkamülçülərin iddia etdikləri kimi "mərhlə-mərhlə" inkişafı mümkün deyil. Ara mərhlələrin heç biri hər hansı bir işə yaramayacaq. Necə ki, fosil (daşlaşmış qalıntı) qeydləri də bu həqiqəti təsdiqləyir. Milyonlarla il əvvələ aid köpək balığı qalıqları ilə indiki vaxtda yaşayan köpək balıqları arasında heç bir fərq yoxdur.

Lorens lampaları köpək balıqlarının sahib olduqları xüsusiyyətlərdən yalnız biridir. Köpək balıqları istər tənəffüs sistemləri, istər yollarını tapmalarını təmin edən maqnit qəbulediciləri, istərsə də sürətli üzmə qabiliyyətləri ilə yaradılış möcüzəsidir. Allah bütün canlıları olduğu kimi köpək balıqlarını da qüsursuz bir şəkildə yaratmışdır.

Bu kimi məlumatlar Allahın yaratdığı gözəllikləri düşünmək üçün bir vəsilədir. Düşünən insanlar üçün də heyvanlarda böyük ibrətlər vardır. Allah bu həqiqəti ayələrində belə bildirmişdir:

Allah göydən yağmur yağdırıb onunla ölmüş yeri dirilti. Həqiqətən, bunda eşidən adamlar üçün dəlillər vardır. Şübhəsiz ki, mal-qarada da sizin üçün bir ibrət vardır.... (Nəhl surəsi, 65-66)

2 qramlıq güvəni təqlid edən 150 tonluq döyüş texnologiyası

Müasir əsrin ordularının istifadə etdiyi AWACS təyyarələri hücum anını və istiqamətini əvvəldən biləcək şəkildə nəzərdə tutulmuşdur. AWACS-lar yüz milyonlarla dollar xərclənərək qurulan zavodlarda, yüzlərlə elm adamı və mühəndisin ortaqlıq şəkildə icra etdikləri işlərin məhsuludur. Bu təyyarələr üzərlərindəki nəhəng radarı və kompleks kompyuter sistemlərini istifadə edərək özlərindən çox uzaqlardakı düşmənin fəaliyyətlərinə nəzarət edə bilirlər.

Təbiətdəki canlılardan biri də, bütün həyatı boyunca AWACS ilə müqayisədə üstün bir bacarığa sahibdir. Bu canlılar bir neçə qramlıq, 2-2.5 sm-lik güvələrdir.

Bəzi güvə növləri eynilə AWACS təyyarələrindəki kimi "erkən xəbərdarlıq" sistemi ilə təchiz edilmişlər. Bu güvələr qanadlarının altındakı qulaqları sayəsində, düşmənləri olan yarasanın yaydığı səs dalğalarını 100 m uzaqdan belə eşidə bilirlər. Beləcə, düşmənlərinin koordinatlarını və özlərini hədəf seçən bir hücumu başlayıb-başlamadıklarını müəyyənləşdirə bilirlər.

Bir tərəfdə 150 ton ağırlığında, qanad uzunluğu 40 m-i, boyu isə 44 m-ə çatan AWACS təyyarəsi, digər tərəfdə bir neçə qram ağırlığında qanad açıqlığı da 2.5 sm olan 2 sm. boyundakı güvə ...

İkisi də eyni texnoloji xüsusiyyətlərə malikdir. Üstəlik, AWACS-ın uçması üçün 9.5 ton təyyarə benzini lazım olarkən, güvənin bu iş üçün bir neçə milliqram bitki suyu alması kafidir ... AWACS-ın radarının və kompyuterlərinin işləməsi üçün kilometrərlə naqil istifadə edilir, amma güvənin mükəmməl qəbuletmə sistemi üçün yalnız iki qısa sinir lifi kafidir ...

İnsanlığın yüzlərlə illik elmi təcrübəsinin, tonlarla ağırlıqdakı təyyarələrə ancaq sığdıra bildiyi erkən xəbərdarlıq sistemləri, bir neçə qramlıq güvənin qanadları altında kibrit ucu qədər bir sahədə reallaşdırılır.

İnsanların bütün imkanlarını səfərbər etməsinə baxmayaraq, bənzərini belə hazırlamaqda çətinlik çəkdiyi möcüzəvi bir sistem, kiçik bir güvənin bədənində qüsursuzca yaradılmışdır. Hər şeyin Yaradıcısı olan Allah bütün kainatın sahibi və mütləq surətdə hökmdarıdır. Rəbbimizin Məlik sifəti bir ayədə belə bildirilir:

Haqq məlik olan Allah çox ucadır, Ondan başqa ilah yoxdur; Kərim olan Ərşin Rəbbidir. (Muminun surəsi, 116)

Milçək qulağındakı dizayn eşitmə alətlərinə tətbiq edilmişdir

Ormia Ochracea adlı milçək, yumurtalarını cırcıramanın üzərinə buraxar və yumurtalardan çıxan sürfələr cırcırama ilə bəslənirlər. Meşənin içində bir cırcıramanın yerini tapmaq isə olduqca çətinidir. Amma Ormia milçəyi, bu iş üçün xüsusi hazırlanmış həssas qulaqları sayəsində, böcəyin yerini asanlıqla tapa bilər.

İnsan beynində də səsini yerini təsbit etmək üçün eyni üsul istifadə edilir. Bunun üçün, səsini əvvəl yaxınlıqdakı qulağa, daha sonra uzaqda olan qulağa çatması kifayətdir. Səsin iki ayrı qulağa neçə millisaniyə fərqlə çatdığını hesablayan beyin, beləcə səsini gəldiyi istiqaməti təyin

edər. İnsanda bu hesablama 10 milisaniyədə nəticələnir. Halbuki, Ormia milçəyi, eyni hesabı iynə başı böyüklüyündəki beynilə üstəlik insandan 1.000 qat daha sürətli bir şəkildə reallaşdır bilir.(34)

Təbiətdəki dizaynlar insan üçün hər zaman tükənməz bir ilham qaynağı olmuşdur. Müasir texnoloji məhsulların böyük hissəsi təbiətdəki dizaynları təqlid edir. Milyonlarla ildir qüsursuz bir şəkildə işləyən sistemləri təqlid etmək, şübhəsiz ki, dizaynerlərin işini olduqca asanlaşdırır. Milçəyin qulağındakı bu mükəmməl dizayn da, indiki vaxtda Ormiafon adı altında, eşitmə aləti və dinləmə cihazlarının istehsalında təqlid edilməyə çalışılır.

İnsanın yalnız köçürə bildiyi bu kimi dizaynlar örnəksiz yaratma gücünün yalnız Allaha aid olduğunu sübut edir.

Kəpənəklərdən isinən kompyuter çiplərinə həll yolu

Kəpənək qanadlarındakı mükəmməl dizayn bir möcüzəni də özü ilə daşıyır. ABŞ-da Tufts Universitetində aparılan bir tədqiqat kəpənəyin qanadlarında xüsusi bir soyutma sistemi olduğunu ortaya çıxardı. Kəpənəklər soyuqqanlı canlılar olduqları üçün bədən istilikləri daim tənzimləməlidir. Bu, çox böyük bir problemdir. Çünki böcək uçarkən qanadlarda yüksək dərəcədə istilik meydana gəlir. Həll yolu isə, qanın qanadlardakı çox incə lent quruluşların içindən keçirilməsi ilə təmin edilir. Kəpənəyin bədənində yaranan yüksək istilik, qanadlardakı incə damarlarda qanın dövrəniylə birlikdə çölə atılır.

Kəpənəklərdəki bu xüsusi soyutma sistemi kompyuter çiplərindəki sistem ilə müqayisə edilmiş və çox üstün bir performansla sahib olduğu görülmüşdür.

Kompyuter çipi texnologiyası inkişaf etdikcə ortaya çıxan istilik problemi də böyüyür. Daha sürətli çiplər, daha çox istilik mənasını verir. Bu istiliyin aradan qaldırılması problemi çip istehsalçılarının gündəmini təşkil edir. Bu mövzuda aparılan işlər nəticəsində kəpənək qanadlarındakı texnologiyanın 2 il içində istehsala girməsi planlaşdırılır.

Elm adamları təbiətdəki canlıları nümunə alaraq dizayn edirlər. Qısacası, canlılardakı unikal sistemlər, texnologiyanın inkişafında və yeni həll yolları tapmasında yol göstəricisi olur.

Bayquşların səssiz uçuşları, dizaynerlərin yeni hədəfi

Amerikan Hava Qüvvələrinin "Xəyali Təyyarə Layihəsi" daxilində icra etdiyi tədqiqatlar bayquşlardakı unikal qanad dizaynını ortaya çıxardı.

Bayquşların gecənin səssizliyində ovlarına fərq etdirmədən yaxınlaşa bilirlər. Bu üstünlüyü onlara təmin edən, qanadlarındakı xüsusi dizayndır. Digər quş növlərinin qanadlarındakı tük quruluşu kəskin kənarlıdır. Bayquş tükləri isə bunun tam tərsinə incə, amma kəskin olmayan bir dizayna malikdir. Bu xüsusi dizayn gecə ovlayan bu heyvana uçuş zamanı tam bir səssizlik təmin edir.

NASA Langley Tədqiqat Mərkəzindəki elm adamlarının etdikləri şərhələrə görə, bayquşun yumşaq kənarlı tüklərə sahib qanadları, hava burulğanını, yəni səs-küyü əngəlləyir. Hərbi dizaynerlər, bayquş qanadlarını təqlid edərək, xəyali təyyarələri səmada daha gizli uçura bilmək yollarını axtarırlar.

Hamısı bir iman həqiqəti olan bu kimi dizayn nümunələrini araşdıran elm adamları, Allahın yaratma sənətindəki bənzərsizliyini ortaya qoyurlar.

Özlərini qoruya bilən bitkilər

Bir çox bitki növü, tırtıl hücumuna məruz qaldıqda, qorunmaq məqsədiylə uçucu üzvi kimyəvi maddələr ifraz edər. Bu kimyəvilər sayəsində təcavüzkar tırtılların düşməni olan ovçu böcəklər bölgəyə gəlir və tırtılları yeyərək bitkini qoruyurlar.

Məsələn, ABŞ-ın Utah əyalətində yetişən tütün bitkisinin yarpaqları, Manduca güvəsinin tırtılı tərəfindən tez-tez hücumla məruz qalar. Tütün bitkisi yarpaqlarını yeyən tırtılın ağız suyunu "analiz edər" və zərər gördüyünü "anlayar". Dərhal müdafiə sistemini "dövrəyə salar" və uçucu üzvi kimyəvi maddələr ifraz etməyə başlayar. Tütün bitkisinin ifraz etdiyi uçucu kimyəvilər sayəsində Geocoris böcəyi dərhal köməyə gələr və tırtıl yumurtalarını yeyərək zərərvericilərin sayının artmasının qarşısını alar.

Beləcə, əkinə zərər verən tırtıllar bilvasitə strategiya və üstün bir ağıl sayəsində məhv edilmiş olar. Yaxşı bəs,

-Bitki zərər gördüyünü necə anlayır?

-Bitki tırtılın ağız suyunu necə analiz edə bilir və özünü qorumaq üçün hansı böcəyə ehtiyacı olduğunu haradan bilir?

-Bitki özünə kömək edəcək olan Geocoris böcəyinin marağını çəkmək üçün uçucu xüsusiyyətdə kimyəvi maddəni necə ifraz edə bilir?

Şübhəsiz ki, bir bitkinin özünü düşmənlərindən qorumaq üçün belə ağıllı bir strategiyayı meydana gətirməsi mümkün deyil.

Bitkini qüsursuz xüsusiyyətlərlə yaradan və özünü qorumaq üçün nələr etməsi lazım olduğunu bitkiyə ilham edən aləmlərin Rəbbi olan Allahdır.

Allahın varlığının dəlilləri hər yerdədir

Yuxarıda bir neçə nümunəsini saydığımız iman həqiqətlərində də gördüyümüz kimi, Allahın yaratdıqları üzərindəki üstün güc və elminin təcəlliləri açıqdır. Bu iman həqiqətlərini oxuyan heç bir vicdanlı insan, bunların təsadüfən, ya da özbaşına meydana gəldiyini iddia edə bilməz.

Bu nümunələr kimi kainatda, səmadan bitkilərə, insan hüceyrəsindən heyvanların ustalıqla hazırladıqları quruluşlara qədər milyardlarla iman həqiqəti vardır. Bu səbəblə, iman həqiqətlərinə hər yerdə hər an rast gəlmək mümkündür. Əslində həmişə iman həqiqətləri ilə əhatə olunaraq yaşadığımızı söyləmək daha doğru olar. Allah qullarının vücudlarını hər an varlığını xatırladan iman dəlilləriylə yaratmışdır.

Bu vəziyyətdə belə bəzi insanların hələ inkar etməsi, gözlərini kor edən, ağıllarını örtən qəfləti və bu qəflətin böyüklüyünü göstərir. Allah Quranda bu insanların vəziyyətini belə xəbər verir:

De: “Sizə göydən və yerdən ruzi verən kimdir? Qulaqlara və gözlərə hakim olan kimdir? Ölüdən diri çıxaran, diridən də ölü çıxaran kimdir? İşləri yoluna qoyan kimdir?” Onlar deyəcəklər: “Allah!” De: “Bəs belə olduğu halda Allahdan qorxmursunuz?” O sizin Haqq Rəbbiniz olan Allahdır. Haqdan sonra zəlalətdən başqa nə ola bilər? Siz necə də haqdan döndərilirsiniz! (Yunis surəsi, 31-32)

Açıq bir şüura və görə bilən gözlərə sahib bir insan isə, Allahın dəlillərindən əsla üz çevirib, inkar etmər.

NƏTİCƏ

İman həqiqətləri üzərində tefəkkür etmək, insanların öz istəyinə buraxılmamış, Quranda əmr edilmişdir. Bu səbəblə, bütün kainatı əhatə edən iman həqiqətləri üzərində düşünmək, möminlər üçün həmişə ibadət xüsusiyyətindədir.

Möminlər Allahın varlığını hər an və daha güclü hiss etmələrini təmin edən iman həqiqətləri sayəsində Allahın sifətlərini və sifətlərinin üstünlüyünü daha yaxşı qavrayıb, Ona daha çox yaxınlaşmağa çalışırlar. İman həqiqətlərindən qaynaqlanan dərin tefəkkürləri səbəbiylə Allahın elm və qüdrətinin sonsuzluğunu gördüklərindən, Allaha qarşı duyduqları qorxu qat-qat artmış olaraq, dünyada hər an Allahın razılığına, rəhmətinə və cənnətinə qovuşmanın arzusu və həsrəti ilə yaşayırlar. Sonunda isə Allahın diləməsiylə, Allahı haqqıyla təqdir etdikləri və Onun rızası xaricində heç bir ümidləri olmadan yaşadıkları dünyadan ayrılaraq, ağacları altından çaylar axan cənnətlərdəki köşklərinə yerləşdirilirlər. Quranda iman edənlərə cənnətin müjdələndiyini ayələrdən biri belədir:

İman gətirib yaxşı işlər görənlər isə Cənnət sakinləridir və orada əbədi qalacaqlar. (Bəqərə surəsi, 82)

İnkar edənlər isə şüursuzluq və məlumatsızlığın səbəb olduğu qəflət halı ilə Allahın varlığının açıq dəlillərindən üz çevirərlər. Bunların sonu isə Quranda belə xəbər verilmişdir:

Kafir olub ayələrimizi yalan sayanlara gəldikdə isə, onlar Cəhənnəm sakinləridir. Onlar orada əbədi qalacaqlar. Ora necə də pis dönüş yeridir! (Təğabun surəsi, 10)

Quranda bildirilən bu hökmlər istiqamətində cəhənnəmdən qorunub-çəkinərək, sonsuz bir gözəllikdə, nəfsin arzuladığı hər şeyin ən mükəmməl və qüsursuz bir şəkildə yaradılaraq möminlərə təqdim edildiyi cənnəti arzulayanlar, Rəbbimizi daha yaxından tanıyaraq Onun razılığını, dostluğunu və sevgisini qazanmağa çalışmalıdırlar. Bunun üçün də iman həqiqətləri üzərində dərin tefəkkür edərək, Allahın üstün sifətləri haqqında daha çox elm və qavrayış sahibi olmalıdırlar. Öyrənmək və tefəkkür etməklə yanaşı, iman həqiqətlərini izah edərək insanların da imanlarına vəsilə olmaq, imanlarını artırmaq baxımından olduqca əhəmiyyətlidir. İman həqiqətlərini izah edərək insanları düşünməyə dəvət etmək, bütün iman edənlərin üzərinə düşən əhəmiyyətli bir məsuliyyətdir.

QEYDLƏR

- 1- <http://www.hakikat.com/nur/tsvf/tsvf16.html>
- 2- İmam Gazali, *Zübdet-ül-ihya, Huccet-ül-İslam*, Muhammed Cemaleddin el-Kasimi, Salah Bilici, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1973, səh. 579
- 3- İmam Gazali, *Kimya-yı Saadet*, Tercüme: A. Faruk Meyan, Bedir Yayınevi, İstanbul, səh. 712
- 4- İmam Gazali, *Kimya-yı Saadet*, Tercüme: A. Faruk Meyan, Bedir Yayınevi, İstanbul, səh. 707
- 5- İmam Gazali, *Kimya-yı Saadet*, Tercüme: A. Faruk Meyan, Bedir Yayınevi, İstanbul, səh.706-707
- 6- İmam Gazali, *Zübdet-ül-ihya, Huccet-ül-İslam*, Muhammed Cemaleddin el-Kasimi, Salah Bilici, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1973, səh.584
- 7- Emin Arık, *Ateizm'den İnanca*, Marifet Yayınları, İstanbul, 1998, 4-cü nəşr, səh. 68
- 8- Abdülkadir Geylani, *İlahi Armağan*, çev. Abdülkadir Çiçek, Bahar Yayınevi, İstanbul 1968, 3-cü nəşr, səh. 39
- 9- *Lem'alar*, səh. 92 (*Risale-i Nur Külliyatı*, Nesil Yayınları, cild 1, səh. 628)
- 10- *Mektubat*, 5. Mektup, səh. 26-27. (*Sait Nursi*, Envar Neşriyat, İstanbul, 1996, səh. 22-23)
- 11- *Kastamonu Lahikası*, səh. 84-85 (http://www.yeniasya.org.tr/rshtml/KAST_78.HTM)
- 12- Bediüzzaman'ın Hayatı, www.nesil.com.tr/wwwroot/turkish/nursi-tr/nursi.html
- 13- *Barla Lahikası*, Takdim 7-8; Bediüzzaman Said Nursi, *Risale-i Nur Külliyatı*, 2-ci cild, səh. 412
- 14- *Şualar*, səh. 481
- 15- Şaban Döğen, *Risale-i Nur'dan Vecizeler*, Gençlik Yayınları, 2-ci nəşr, səh. 161. (*Mesnevi-i Nuriye*, s.33)
- 16- Şaban Döğen, *Risale-i Nur'dan Vecizeler*, Gençlik Yayınları, 2-ci nəşr, səh. 162. (*Emirdağ Lahikası*, 1: 200)
- 17- Şaban Döğen, *Risale-i Nur'dan Vecizeler*, Gençlik Yayınları, 2-ci nəşr, səh. 162. (*El-Huccetü'z-Zehra*, s. 79-80)
- 18- Şaban Döğen, *Risale-i Nur'dan Vecizeler*, Gençlik Yayınları, 2-ci nəşr, səh. 162. (*Sözler*, səh. 601)
- 19-Şaban Döğen, *Risale-i Nur'dan Vecizeler*, Gençlik Yayınları, 2-ci nəşr, səh. 163. (*Sözler*, səh. 243, *Mesnevi-i Nuriye*, səh.17, *Nur'un İlk Kapısı*, səh. 108)
- 20- Şaban Döğen, *Risale-i Nur'dan Vecizeler*, Gençlik Yayınları, 2-ci nəşr, səh. 166. (*Sözler*, səh. 315)
- 21- Şaban Döğen, *Risale-i Nur'dan Vecizeler*, Gençlik Yayınları, 2-ci nəşr, səh. 183. (*Sözler*, səh. 651)

- 22- Şaban Döğen, *Risale-i Nur'dan Vecizeler*, Gençlik Yayınları, 2-ci nəşr, səh. 188. (Sözler, səh. 308, *Nur'un İlk Kapısı*, səh. 96)
- 23- Mehmed Zahid Kotku, *Tasavvufi Ahlak*, Seha Neşriyat, İstanbul, 1991, 4-cü nəşr, səh. 228
- 24- Mehmed Zahid Kotku, *Tasavvufi Ahlak*, Seha Neşriyat, İstanbul, 1991, 4-cü nəşr, səh. 229
- 25- *El-Kavlu'l Muhtasar Fi Alamatil Mehdiyy-il Muntazar*, səh. 23
- 26- Michael Behe, *Darwinizm'in Kara Kutusu*, Aksoy Yayıncılık, İyun 1998, İstanbul, səh. 214
- 27- Prof. Dr. Engin Gözükara, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyokimya Ana Bilim Dalı Bşk., *Biyokimya*, Nobel Tıp Kitabevleri, 1997, Üçüncü nəşr, səh. 579-580
- 28- Fenella Saunders, Gene-ius Computer, *Discover*, cild 21, no. 4, Aprel 2000
- 29- Mark W. Moffet, "Life in a Nutshell", *National Geographic*, İyul 1989, səh. 783-788
- 30- Stanley Taylor, "Life Underwater" *Botanic*, sayı 83, Fevral 1988, səh. 24.
- 31- John Downer, *Supernature, The Unseen Powers of Animals*, Published by BBC Worldwide Ltd., London 1999, səh. 146
- 32- Marie-Sophie Germain, *Science et Vie*, No: 966, Mart 1998, səh. 85-89
- 33- John Downer, *Supernature, The Unseen Powers of Animals*, Published by BBC Worldwide Ltd., London 1999, səh. 17.
- 34- <http://www.comdig.de/ComDig01-16/#> 14.3
- 35- Sidney Fox, Klaus Dose, *Molecular Evolution and The Origin of Life*, New York: Marcel Dekker, 1977, səh. 2
- 36- Alexander I. Oparin, *Origin of Life*, (1936) New York, Dover Publications, 1953 (Reprint), səh.196
- 37- New Evidence on Evolution of Early Atmosphere and Life, *Bulletin of the American Meteorological Society*, cild 74, Noyabr 1982, səh. 1328-1330.
- 38- Stanley Miller, *Molecular Evolution of Life: Current Status of the Prebiotic Synthesis of Small Molecules*, 1986, səh. 7
- 39- Jeffrey Bada, *Earth*, Fevral 1998, səh. 40
- 40- Leslie E. Orgel, "The Origin of Life on Earth", *Scientific American*, cild 271, Oktyabr 1994, səh. 78
- 41- Charles Darwin, *The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition*, Harvard University Press, 1964, səh. 189
- 42- Charles Darwin, *The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition*, Harvard University Press, 1964, səh. 184.
- 43- B. G. Ranganathan, *Origins?*, Pennsylvania: The Banner Of Truth Trust, 1988.
- 44- Charles Darwin, *The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition*, Harvard University Press, 1964, səh. 179

- 45- Derek A. Ager, *"The Nature of the Fossil Record"*, Proceedings of the British Geological Association, cild 87, 1976, səh. 133
- 46- Douglas J. Futuyma, *Science on Trial*, New York: Pantheon Books, 1983. Səh. 197
- 47- Solly Zuckerman, *Beyond The Ivory Tower*, New York: Toplinger Publications, 1970, ss. 75-94; Charles E. Oxnard, "The Place of Australopithecines in Human Evolution: Grounds for Doubt", *Nature*, cild 258, səh. 389
- 48- J. Rennie, "Darwin's Current Bulldog: Ernst Mayr", *Scientific American*, Dekabr 1992
- 49- Alan Walker, *Science*, cild 207, 1980, səh. 1103; A. J. Kelso, *Physical Antropology*, 1-ci nəşr, New York: J. B. Lipincott Co., 1970, səh. 221; M. D. Leakey, *Olduvai Gorge*, cild 3, Cambridge: Cambridge University Press, 1971, səh. 272
- 50- *Time*, Noyabr 1996
- 51- S. J. Gould, *Natural History*, cild 85, 1976, səh. 30
- 52- Solly Zuckerman, *Beyond The Ivory Tower*, New York: Toplinger Publications, 1970, səh. 19
- 53- Richard Lewontin, *"The Demon-Haunted World"*, The New York Review of Books, 9 Yanvar, 1997, səh. 28
- 54- Malcolm Muggeridge, *The End of Christendom*, Grand Rapids: Eerdmans, 1980, səh.43

TƏKAMÜL YALANI

Darvinizm, yəni təkamül nəzəriyyəsi yaradılış həqiqətini inkar etmək məqsədilə irəli sürülmüş, ancaq uğursuzluqla nəticələnmiş elmdən kənar cəfəngiyatdan başqa bir şey deyil. Canlıların cansız maddələrdən təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edən bu nəzəriyyə kainatda və canlılarda çox möcüzəvi nizam olduğunun elm tərəfindən sübut edilməsi ilə və təkamül prosesinin əsla baş vermədiyini göstərən 350 milyona yaxın fosilin tapılması ilə süqut etmişdir. Beləliklə, Allah'ın bütün kainatı və canlıları yaratdığı elm tərəfindən də sübut edilmişdir. Bu gün təkamül nəzəriyyəsini dirçəltmək üçün dünya səviyyəsində aparılan təbliğat sadəcə elmi həqiqətlərin təhrif olunmasına, tərəfli şərhinə, elm adı altında söylənilən yalan və saxtakarlıqlara əsaslanır.

Ancaq bu təbliğat həqiqəti gizlətmir. Təkamül nəzəriyyəsinin elm tarixində ən böyük xəta olması son 20-30 il ərzində elm dünyasında getdikcə daha ucadan dilə gətirilir. Xüsusilə 1980-ci illərdən sonra aparılan tədqiqatlar darvinist iddiaların tamamilə səhv olduğunu üzə çıxarmış və bu həqiqət bir çox elm adamı tərəfindən dilə gətirilmişdir. ABŞ-da biologiya, biokimya, paleontologiya kimi fərqli sahələrlə məşğul olan bir çox elm adamı darvinizmin əsassızlığını görür, canlıların mənşəyini artıq yaradılışla açıqlayırlar.

Təkamül nəzəriyyəsinin süqutundan və yaradılış dəlillərindən digər bir çox əsərimizdə bütün elmi təfərrüatları ilə bəhs etmişik və etməyə davam edirik. Ancaq əhəmiyyəti baxımından mövzudan burada da bəhs etməkdə fayda var.

Darvini məhv edən çətinliklər

Təkamül nəzəriyyəsi tarixi qədim yunanlara gedib çıxan bir təlim olmasına baxmayaraq, XIX əsrdə hərtərəfli şəkildə irəli sürüldü. Nəzəriyyəni elm dünyasının gündəminə gətirən ən mühüm irəliləyiş Çarlz Darvinin 1859-cu ildə nəşr edilən "Növlərin mənşəyi" adlı kitabı idi. Darvin bu kitabda dünyadakı müxtəlif canlı növlərini Allah'ın ayrı-ayrı yaratdığına qarşı çıxırdı. Darvinin fikrincə, bütün növlər ortaq əcdaddan törəmiş və zaman ərzində kiçik dəyişikliklərlə müxtəlifləşmişdilər.

Darvinin nəzəriyyəsi heç bir konkret elmi tapıntıya əsaslanmırdı; özünün də qəbul etdiyi kimi, sadəcə bir məntiq yeritmə idi. Hətta Darvin kitabındakı "Nəzəriyyənin qarşısında duran çətinliklər" başlıqlı uzun bölmədə etiraf etdiyi kimi, nəzəriyyə bir çox mühüm suala cavab verə bilmirdi.

Darvin nəzəriyyəsinin qarşısındakı çətinliklərə inkişaf edən elmin üstün gələcəyinə, yeni elmi kəşflərin nəzəriyyəsini gücləndirəcəyinə ümid edirdi. Bunu kitabında tez-tez

bildirirdi. Ancaq inkişaf edən elm Darvinin ümidlərinin tam əksinə, nəzəriyyənin əsas iddialarını bir-bir əsassız qoydu.

Darvinizmin elm qarşısındakı məğlubiyyətini üç əsas başlıq altında təhlil etmək olar:

Nəzəriyyə həyatın yer üzündə ilk dəfə necə ortaya çıxdığını əsla açıqlaya bilmir.

Nəzəriyyənin irəli sürdüyü təkamül mexanizmlərinin, əslində, təkamül xarakterinə malik olduğunu göstərən heç bir elmi tapıntı yoxdur.

Fosillər təkamül nəzəriyyəsinin iddialarının tam əksini göstərir.

Bu bölmədə bu üç əsas başlığı əsaslı təhlil edəcəyik.

Keçilməz ilk pillə: həyatın mənşəyi

Təkamül nəzəriyyəsi bütün canlı növlərinin bundan təxminən 3.8 milyard il əvvəl dünyada fantastik şəkildə təsadüfən meydana gələn bircə canlı hüceyrədən törədiklərini iddia edir. Bircə hüceyrənin milyonlarla kompleks canlı növünü necə əmələ gətirməsi və əgər həqiqətən bu cür təkamül baş vermişsə, nə üçün izlərinin fosillərdə tapılmadığı nəzəriyyənin açıqlaya bilmədiyi suallardandır. Ancaq bütün bunlardan əvvəl iddia edilən təkamül prosesinin ilk pilləsi üzərində dayanmaq lazımdır. Həmin ilk hüceyrə necə ortaya çıxmışdır?

Təkamül nəzəriyyəsi cahilliklə yaradılışı inkar etdiyinə görə, həmin ilk hüceyrənin heç bir plan və nizam olmadan təbiət qanunları çərçivəsində təsadüfən meydana gəldiyini iddia edir. Yəni bu nəzəriyyəyə əsasən, cansız maddə kortəbii təsadüflər nəticəsində ortaya canlı hüceyrə çıxarmalıdır. Ancaq bu, məlum olan ən təməl biologiya qanunlarına zidd iddiadır.

Həyat həyatdan gəlir

Darvin kitabında həyatın mənşəyindən heç bəhs etməmişdi. Çünki onun dövründəki ibtidai elm anlayışı canlıların çox sadə quruluşa malik olduqlarını fərz edirdi. Orta əsrlərdən bəri “spontane generation” adlı nəzəriyyəyə əsasən, cansız maddələrin təsadüfən birləşərək canlı varlıq əmələ gətirməsinə inanırdılar. Bu dövrdə həşəratların yemək artıqlarından, siçanların da buğdadan əmələ gəlməsi geniş yayılmış düşüncə idi. Bunu sübut etmək üçün qəribə təcrübələr aparılmışdı. Çirkli əsginin üstünə bir az buğda qoyulmuş və bir müddət sonra bu qarışıqdan siçanların əmələ gəlməsini gözləmişdilər.

Ətin qurdlanması da həyatın cansız maddələrdən törədiyinə dəlil hesab edilirdi. Lakin daha sonra məlum olacaqdı ki, ətin üstündəki qurdlar öz-özlərindən əmələ gəlmirlər, milçəklərin gətirib qoyduğu gözlə görülməyən sürfələrdən çıxırdılar. Darvin “Növlərin mənşəyi” adlı kitabını yazdığı dövrdə isə bakteriyaların cansız maddədən əmələ gəlməsi inancı elm dünyasında geniş şəkildə qəbul edilirdi.

Lakin Darvinin kitabının nəşr edilməsindən beş il sonra məşhur fransız bioloq Lui Paster təkamülə əsas verən bu inancı qəti şəkildə təkzib etdi. Paster apardığı uzun elmi fəaliyyət və təcrübələrdə gəldiyi nəticəni belə şərh etmişdi:

“Cansız maddələrin həyatı əmələ gətirməsi iddiası artıq qəti şəkildə tarixə gömülmüşdür”. (*Sidney Fox, Klaus Dose, Molecular Evolution and The Origin of Life, New York: Marcel Dekker, 1977, səh. 2*)

Təkamül nəzəriyyəsinin tərəfdarları Pasterin kəşflərinə uzun müddət qarşı çıxdılar. Ancaq inkişaf edən elm canlı hüceyrəsinin mürəkkəb quruluşunu üzə çıxardıqca həyatın öz-özünə əmələ gəlməsi iddiasının əsassızlığı daha da açıq şəkil aldı.

XX əsrdəki nəticəsiz səylər

XX əsrdə həyatın mənşəyi mövzusunu tədqiq edən ilk təkamülçü məşhur rus bioloq Aleksandr Oparin oldu. Oparin 1930-cu illərdə irəli sürdüyü bəzi tezislərlə canlı hüceyrəsinin təsadüfən meydana gələ biləcəyini sübut etməyə çalışdı. Ancaq bu fəaliyyətlər uğursuzluqla nəticələnəcək və Oparin bu etirafı etməli olacaqdı:

“Təəssüf ki, hüceyrənin mənşəyi təkamül nəzəriyyəsinin tamamilə əhatə edən ən qaranlıq nöqtədən ibarətdir”. (*Alexander I. Oparin, Origin of Life, (1936) New York, Dover Publications, 1953 (Reprint), səh. 196*)

Oparinin yolunu davam etdirən təkamülçülər həyatın mənşəyi problemini həll etmək üçün təcrübələr aparmağa çalışdılar. Bu təcrübələrin ən məşhuru amerikalı kimyaçı Stenli Miller tərəfindən 1953-cü ildə aparıldı. Miller ibtidai atmosferdə mövcud olduğunu iddia etdiyi qazları bir təcrübədə birləşdirdi və bu qarışığa enerji verərək zülalları təşkil edən bir neçə üzvi molekul (amin turşusu) sintezlədi.

O illərdə təkamüllə bağlı mühüm mərhələ kimi tanıtılan bu təcrübənin əsassız olduğu və təcrübədə tətbiq edilən atmosferin yer şərtlərindən çox fərqli olduğu sonrakı illərdə üzə çıxacaqdı. (*“New Evidence on Evolution of Early Atmosphere and Life”, Bulletin of the American Meteorological Society, c. 63, Kasım 1982, səh. 1328-1330*)

Uzun sükutdan sonra Millerin özü də tətbiq etdiyi atmosfer mühitinin həqiqi olmadığını etiraf etdi. (*Stanley Miller, Molecular Evolution of Life: Current Status of the Prebiotic Synthesis of Small Molecules, 1986, səh. 7*)

Həyatın mənşəyi problemini açıqlamaq üçün XX əsr boyu göstərilən bütün təkamülçü səylər uğursuzluqla nəticələndi. San Diyeqo Skrips İnstitutundan məşhur geokimyaçı Cefri Bada təkamülçü “Earth” jurnalında 1998-ci ildə dərc edilən bir məqalədə bu həqiqəti belə qəbul edir:

“Bu gün XX əsri arxada qoyarkən hələ də XX əsrin başlanğıcındakı ən böyük həll edilməmiş problemlə qarşı-qarşıyıyıq: həyat yer üzündə necə başlayıb”. (*Jeffrey Bada, Earth, Şubat 1998, səh. 40*)

Həyatın kompleks quruluşu

Təkamülçülərin həyatın mənşəyi ilə bağlı bu qədər çıxılmaz vəziyyətə düşməsinin başlıca səbəbi ən sadə hesab etdikləri canlıların bu qədər mürəkkəb quruluşa malik olmasıdır. Canlı hüceyrəsi insanın hazırladığı bütün texnoloji məhsullardan daha mürəkkəbdir. Belə ki, bu gün dünyanın ən qabaqcıl laboratoriyalarında belə cansız maddələr birləşdirilərək nəinki canlı hüceyrə, hətta hüceyrəyə aid bircə zülal da hasil etmək mümkün deyil.

Bir hüceyrənin meydana gəlməsi üçün lazımlı şərtlər əsla təsadüflərlə açıqlanmayacaq qədər çoxdur. Lakin bunu açıqlamağa heç ehtiyac yoxdur. Təkamülçülər hələ hüceyrə səviyyəsinə çatmadan çıxılmaz vəziyyətə düşürlər. Çünki hüceyrənin əsasını təşkil edən zülalların təsadüfən sintezlənmə ehtimalı riyazi cəhətdən sıfırdır.

Bunun ən əsas səbəbi budur ki, bir zülalın əmələ gəlməsi üçün başqa zülallar da olmalıdır. Bu səbəb bir zülalın təsadüfən əmələgəlmə ehtimalını tamamilə aradan qaldırır. Ona görə, təkcə bu fakt təkamülçülərin təsadüf iddiasını təkzib etmək üçün kifayətdir. Mövzunun əhəmiyyətini qısaca açıqlayaq:

- Fermentlər olmasa, zülal sintezlənmə bilməz, fermentlər də zülaldır.

- Bircə zülalın sintezlənməsi üçün 100-ə yaxın hazır zülal olmalıdır. Ona görə, zülalların olması üçün zülallar lazımdır.

- Zülalları sintezləyən fermentləri DNT hazırlayır. DNT olmasa, zülal sintezlənmə bilməz. Ona görə, zülalların əmələ gəlməsi üçün DNT də lazımdır.

-Zülal sintezləmə prosesində hüceyrədəki bütün orqanoidlərin mühüm funksiyaları var. Yəni zülalların əmələ gəlməsi üçün tam funksional hüceyrə bütün orqanoidləri ilə birlikdə mövcud olmalıdır.

Hüceyrənin nüvəsində yerləşən, genetik məlumat daşıyan DNT molekulu isə informasiya bankıdır. İnsan DNT-sindəki informasiyanı kağıza köçürmək istəsək, hər biri 500 səhifədən ibarət 900 cildlik kitabxana ortaya çıxar.

Burada çox maraqlı dilemma da var: DNT ancaq bir sıra xüsusi zülalların (fermentlərin) köməyi ilə qoşalaşa bilər. Amma bu fermentlər də ancaq DNT-dəki informasiya əsasında sintezlənir. Bir-birlərindən asılı olduqlarına görə, DNT-nin qoşalaşması üçün ikisi də eyni anda mövcud olmalıdır. Bu isə həyatın öz-özünə meydana gəlməsi ssenarisini çıxılmaz

vəziyyətə salır. San Diyeqo Kaliforniya Universitetindən məşhur təkamülçü prof. Lesli Orsel “Scientific American” jurnalının 1994-cü il oktyabr sayında bu həqiqəti belə etiraf edir:

“Olduqca kompleks quruluşa malik olan zülalların və nuklein turşularının (RNT və DNT) eyni yerdə və eyni zamanda təsadüfən əmələ gəlmələri həddindən artıq ehtimaldan kənardır. Ancaq bunların biri olmadan digərini əldə etmək də mümkün deyil. Ona görə, insan məcburən həyatın kimyəvi yollarla meydana gəlməsinin tamamilə qeyri-mümkün olduğu nəticəsinə gəlir”. (*Leslie E. Orgel, The Origin of Life on Earth, Scientific American, c. 271, Ekim 1994, səh. 78*)

Şübhəsiz ki, əgər həyatın kortəbii təsadüflərlə öz-özünə meydana gəlməsi mümkün deyilsə, onda həyatın yaradıldığı qəbul edilməlidir. Bu həqiqət əsas məqsədi yaradılışı inkar etmək olan təkamül nəzəriyyəsini açıq-aydın əsassız edir.

Təkamülün xəyali mexanizmləri

Darvinin nəzəriyyəsini əsassız edən ikinci əsas cəhət nəzəriyyənin təkamül mexanizmləri kimi irəli sürdüyü iki anlayışın da, əslində, heç bir təkamül gücünə malik olmamasıdır.

Darvin irəli sürdüyü təkamül iddiasını tamamilə təbii seleksiya mexanizmi ilə əlaqələndirmişdi. Bu mexanizmə verdiyi əhəmiyyət kitabının adından da açıq şəkildə başa düşülür: “Növlərin mənşəyi, təbii seleksiya yolu ilə...”

Təbii seleksiya təbii seçmə deməkdir, təbiətdəki həyat uğrunda mübarizədə təbii şərtlərə uyğun və güclü canlıların həyatda qalacağı düşüncəsinə əsaslanır. Məsələn, yırtıcı heyvanlar tərəfindən təhlükəyə məruz qalan bir maral sürüsündə daha sürətlə qaçan marallar həyatda qalacaq. Beləliklə, maral sürüsü sürətlə qaçan və güclü fərdlərdən ibarət olacaq. Amma bu mexanizm maralların təkamül keçirməsinə səbəb olmaz, onları başqa bir canlı növünə, məsələn, atlara çevirməz.

Ona görə, təbii seçmə mexanizmi heç bir təkamül gücünə malik deyil. Darwin də bu həqiqəti anlamışdı və “Növlərin mənşəyi” adlı kitabında: **“Faydalı dəyişikliklər baş vermədikcə təbii seçmə heç bir şey edə bilməz”**, - demək məcburiyyətində qalmışdı. (*Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, səh. 184*)

Lamarkın təsiri

Bəs bu faydalı dəyişikliklər necə baş verə bilərdi? Darwin öz dövrünün ibtidai elm anlayışı çərçivəsində bu suala Lamarka əsaslanaraq cavab verməyə çalışmışdı. Darvindən əvvəl yaşamış fransız biolog Lamarka görə, canlılar həyatları boyu keçirdikləri fiziki dəyişiklikləri sonrakı nəsllə ötürürlər, nəsildən-nəsllə toplanan bu xüsusiyyətlər nəticəsində

yeni növlər meydana gəlir. Məsələn, Lamarkın fikrincə, zürafələr ceylanlardan törəyiblər, hündür ağacların yarpaqlarını yeməyə çalışarkən nəsil-dən-nəslə boyunları uzanmışdır.

Darvin də buna bənzər misallar çəkmiş, məsələn, "Növlərin mənşəyi" kitabında qida tapmaq üçün suya girən bəzi ayıların tədricən balinalara çevrildiyini iddia etmişdi. (B. G. Ranganathan, *Origins?*, Pennsylvania: The Banner Of Truth Trust, 1988.)

Lakin Mendelin kəşf etdiyi və XX əsrdə inkişaf edən genetik elmi ilə qəti şəkildə sübut edilən genetik qanunları qazanılmış xüsusiyyətlərin sonrakı nəsillərə ötürülməsi əfsanəsini məhv etdi. Beləliklə, təbii seçmə "təkbaşına" və tamamilə təsirsiz mexanizm olaraq qaldı.

Neodarvinizm və mutasiyalar

Darvinistlər isə bu vəziyyətə bir çıxış yolu tapmaq üçün 1930-cu illərin sonlarında müasir sintetik nəzəriyyəni və ya daha geniş yayılmış adı ilə neodarvinizmi ortaya atdılar. Neodarvinizm təbii seçmənin yanına faydalı dəyişiklik səbəbi kimi mutasiyaları, yəni canlıların genlərində radiasiya kimi xarici amillər və ya transkripsiya xətaləri nəticəsində əmələ gələn pozulmaları əlavə etdi. Bu gün də elmi cəhətdən əsassız olduğunu bilmələrinə baxmayaraq, darvinistlər neodarvinist modeli müdafiə edirlər. Nəzəriyyə yer üzündəki milyonlarla canlı növünün, onların qulaq, göz, ağciyər, qanad kimi sayısız-hesabsız mürəkkəb orqanlarının mutasiyalara, yəni genetik pozulmalara əsaslanan bir proses nəticəsində əmələ gəldiyini iddia edir. Amma nəzəriyyəni çarəsiz qoyan bir açıq elmi həqiqət var: mutasiyalar canlıları təkmilləşdirmirlər, əksinə, hər zaman canlılara zərər verirlər.

Bunun səbəbi çox sadədir: DNT çox mürəkkəb quruluşa malikdir. Bu molekula olan hər hansı təsadüfi təsir ancaq zərər verir. Amerikalı genetik B.G. Ranqanatan bunu belə açıqlayır:

"Mutasiyalar kiçik, təsadüfi və zərərliyərlər. Çox nadir meydana gəlirlər və ən yaxşı halda təsirsizdir. Bu üç xüsusiyyət mutasiyaların təkamül xarakterli təsir meydana gətirməyəcəyini sübut edir. Yüksək dərəcədə xüsüsüləşmiş orqanizmdə meydana gələn təsadüfi dəyişiklik ya təsirsiz, ya da zərərli olur. Bir qol saatında meydana gələn təsadüfi dəyişiklik qol saatını təkmilləşdirməz. Ona böyük ehtimalla zərər verər və ya ən yaxşı halda təsir etməz. Bir zəlzələ bir şəhəri daha yaxşı hala salmaz, onu məhv edər". (*Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, səh. 179*)

Bu günə qədər heç bir faydalı, yəni genetik məlumatı təkmilləşdirən mutasiya müşahidə edilməyib. Bütün mutasiyaların zərərli olması aşkar edilib. Aydın olmuşdur ki, təkamül nəzəriyyəsinin təkamül mexanizmi kimi göstərdiyi mutasiyalar, əslində, canlıları sadəcə məhv edən, şikəst edən genetik hadisələrdir (insanlarda mutasiyanın ən çox rast

gəlinən təsiri xərçəngdir). Əlbəttə, məhvedici mexanizm təkamül mexanizmi ola bilməz. Təbii seçmə isə Darvinin də qəbul etdiyi kimi, tək başına heç bir şey edə bilməz. Bu həqiqət bizə təbiətdə heç bir təkamül mexanizminin olmadığını göstərir. Təkamül mexanizmi olmadığına görə, təkamül deyilən xəyali proses də baş verməyib.

Fosillər: ara-keçid formalardan əsər-əlamət yoxdur

Təkamül nəzəriyyəsinin iddia etdiyi prosesin baş vermədiyinin ən açıq göstəricisi isə fosillərdir.

Təkamül nəzəriyyəsinə görə, bütün canlılar bir-birlərindən törəyiblər. Əvvəlcədən mövcud olan bir canlı növü zaman ərzində digərinə çevrilmiş və bütün növlər bu şəkildə əmələ gəlmişlər. Nəzəriyyəyə əsasən, bu çevrilmə yüz milyon illər davam edən uzun dövrü əhatə etmiş və mərhələ-mərhələ irəliləmişdir. Bu təqdirdə iddia edilən uzun çevrilmə prosesi zamanı saysız-hesabsız ara növlər əmələ gəlməli və yaşamaladırlar.

Məsələn, keçmişdə balıq xüsusiyyətlərini daşımalarına baxmayaraq, bir tərəfdən də bəzi sürünən canlı xüsusiyyətlərini qazanmış yarı-balıq, yarı-sürünən canlılar yaşamalıdır və ya sürünən xüsusiyyətlərini daşıyan, bir tərəfdən də bəzi quş xüsusiyyətləri qazanmış sürünən quşlar ortaya çıxmalıdır. Bunlar bir keçid prosesində olduqları üçün şikəst, yarımçıq, qüsurlu canlılar olmalıdır. Təkamülçülər keçmişdə yaşadığına inandıqları bu nəzəri məxluqları “ara-keçid forması” adlandırırlar.

Əgər, həqiqətən, bu cür canlılar keçmişdə yaşayıbsa, onların sayı və növü milyonlarla, hətta milyardlarla olmalıdır və bu əcaib canlıların qalıqlarına mütləq fosil izlərində rast gəlinməlidir. Darvin “Növlərin mənşəyi”ndə bunu belə açıqlamışdır:

“Əgər nəzəriyyəmə doğrudursa, növləri bir-biri ilə əlaqələndirən saysız-hesabsız ara-keçid növləri keçmişdə mütləq yaşamalıdır... Onların yaşadığının dəlilləri də sadəcə fosil qalıqları arasında tapıla bilər”. (*Charles Darwin, The Origin of Species, səh. 172, 280*)

Ancaq bu sətirləri yazan Darvin ara-keçid formaların heç cür tapılmadığını bilir və bunun nəzəriyyəsi üçün böyük problem olduğunu görürdü. Ona görə, “Növlərin mənşəyi” kitabının “Nəzəriyyənin qarşısında duran çətinliklər” (Difficulties on Theory) adlı bölməsində belə yazmışdı:

“Əgər, həqiqətən, növlər digər növlərdən yavaş dəyişikliklərlə törəyibsə, nə üçün saysız-hesabsız ara-keçid formasına rast gəlmirik? Nə üçün bütün təbiət qarmaqarışq vəziyyətdə deyil, məhz yerli-yerindədir? Saysız-hesabsız ara-keçid forması olmalıdır, bəs nə üçün yer üzünün çoxsaylı təbəqələrində onları tapmırıq?... Nə üçün hər geoloji forma və hər təbəqə belə qalıqlarla dolu deyil?” (*Charles Darwin, The Origin of Species, səh. 172, 280*)

Darvinin puç olan ümidləri

Ancaq XIX əsrin ortasından indiyə qədər dünyanın hər tərəfində qızğın fosil araşdırmaları aparılmasına baxmayaraq, ara-keçid formalarına rast gəlinməmişdir. Aparılan qazıntı işlərində və tədqiqatlarda əldə edilən bütün tapıntılar təkamülçülərin gözlədiklərinin əksinə, canlıların yer üzündə birdən-birə, tam və qüsursuz formada ortaya çıxdıqlarını göstərmişdir.

Məşhur ingilis paleontoloq Derek V. Eycer təkamülçü olmasına baxmayaraq, bu həqiqəti belə etiraf edir:

“Problemimiz budur: fosilləri hərtərəfli tədqiq etdikdə növlər və ya siniflər səviyyəsində belə daima eyni həqiqətlə qarşılaşırıq; mərhələli təkamüllə təkmilləşən deyil, birdən-birə yer üzündə əmələ gələn qruplar görürük”. (Derek A. Ager, “The Nature of the Fossil Record”, Proceedings of the British Geological Association, c. 87, 1976, səh. 133)

Yəni fosil qeydlərində bütün canlı növləri aralarında heç bir keçid forması olmadan, tam formada ani surətdə ortaya çıxırlar. Bu, Darvinin fikirlərinin tam əksidir. Habelə, bu, canlı növlərinin yaradıldıqlarını göstərən çox güclü dəlildir. Çünki bir canlı növünün heç bir əcdadı olmadan, bir anda və qüsursuz şəkildə ortaya çıxmasının tək açıqlaması var: o növ yaradılmışdır. Bu həqiqət məşhur təkamülçü bioloq Duqlas Futuyma tərəfindən də qəbul edilir:

“Yaradılış və təkamül yaşayan canlıların mənşəyi haqqında iki yeganə açıqlamadır. Canlılar dünyada ya tamamilə mükəmməl və tam formada ortaya çıxmışlar, ya da belə olmamışdır. Əgər belə olmamışdırsa, bir dəyişiklik prosesi nəticəsində özlərindən əvvəl mövcud olan bəzi canlı növlərindən təkamül keçirərək meydana gəlməlidirlər. Amma əgər tam və mükəmməl formada ortaya çıxıblarsa, onda sonsuz güc sahibi olan bir ağıl tərəfindən yaradılmışlar”. (Douglas J. Futuyma, *Science on Trial*, New York: Pantheon Books, 1983. Səh. 197)

Fosillər isə canlıların yer üzündə tam və mükəmməl formada ortaya çıxdıqlarını göstərir. Yəni “növlərin mənşəyi” Darvinin hesab etdiyinə əksinə, təkamül deyil, yaradılışdır.

İnsanın təkamülü nağılı

Təkamül nəzəriyyəsinin tərəfdarlarının ən çox gündəmə gətirdikləri məsələ insanın mənşəyidir. Bununla bağlı darvinist iddia bu gün yaşayan müasir insanın meymunabənzər məxluqlardan törədiyini zənn edir. 4-5 milyon il əvvəl başladığı fərz edilən bu prosesdə müasir insan ilə əcdadları arasında bəzi ara-keçid formaların yaşadığı iddia edilir. Əslində, tamamilə fantastik olan bu ssenaridə dörd əsas kateqoriya var:

Australopithecus

Homo habilis

Homo erectus

Homo sapiens

Təkamülçülər insanların ilk “meymunabənzər əcdadları”na “cənub meymunu” mənasını verən “australopithecus” adını veriblər. Bu canlılar, əslində, nəslə kəsilməmiş meymun növüdür. Lord Solli Zukerman və prof. Çarlz Oksnord kimi İngiltərə və ABŞ-dən iki məşhur anatomun *australopithecus* nümunələri üzərində apardığı hərtərəfli araşdırmalar bu canlıların sadəcə nəslə kəsilməmiş meymun növünə aid olduqlarını və insanlarla heç bir bənzərlik təşkil etmədiklərini göstərmişdir. (*Charles E. Oxnard, “The Place of Australopithecines in Human Evolution: Grounds for Doubt”, Nature, c. 258, səh. 389*)

Təkamülçülər insanın təkamülünün sonrakı mərhələsini də “homo”, yəni insan kimi təsnif edirlər. İddiaya əsasən, homo sırasındakı canlılar *australopithecus*lardan daha çox inkişaf ediblər. Təkamülçülər bu fərqli canlılara aid fosilləri ardıcıl düzərək fantastik təkamül sxemi qururlar. Bu sxem xəyalidir, çünki bu fərqli siniflərin arasında təkamül xarakterli əlaqə olması əsla sübut edilə bilməmişdir. Təkamül nəzəriyyəsinin XX əsrdəki ən mühüm tərəfdarlarından biri olan Ernst Mayr: “*Homo sapiens*ə uzanan zəncir halqası, əslində, itib”, - deyərək bunu qəbul edir. (*J. Rennie, “Darwin’s Current Bulldog: Ernst Mayr”, Scientific American, Aralık 1992*)

Təkamülçülər “*ausrtalopithecus > homo habilis > homo erectus > homo sapiens*” ardıcılığını qurarkən bu növlərin hər birinin daha sonrakının əcdadı olmasını irəli sürürlər. Lakin paleoantropoloqların son kəşfləri *australopithecus*, *homo habilis* və *homo erectus*un dünyanın müxtəlif bölgələrində eyni dövrlərdə yaşadıklarını göstərir. (*Alan Walker, Science, c. 207, 1980, s. 1103; A. J. Kelso, Physical Anthropology, 1. baskı, New York: J. B. Lipincott Co., 1970, s. 221; M. D. Leakey, Olduvai Gorge, c. 3, Cambridge: Cambridge University Press, 1971, səh. 272*)

Habelə, *homo erectus* sinfinə aid olan insanların bir qismi çox müasir dövrlərə qədər yaşayıblar, *homo sapiens neandertalensis* və *homo sapiens sapiens* (insan) ilə eyni mühitdə birlikdə mövcud olmuşlar. (*Time, noyabr 1996*)

Bu isə, əlbəttə, bu siniflərin bir-birilərinin əcdadı olduqları iddiasının əsassızlığını açıq şəkildə ortaya qoyur. Harvard Universitetinin paleontoloqlarından Stiven Cey Quld, təkamülçü olmasına baxmayaraq, darvinist nəzəriyyənin düşdüyü bu çıxılmaz vəziyyəti belə açıqlayır:

“Əgər bir-biri ilə paralel şəkildə yaşayan üç müxtəlif hominid (insanabənzər) sxemi varsa, onda bizim soy ağacımıza nə oldu? Aydın ki, bunların biri digərindən törəyə bilməz.

Habelə, biri digəri ilə müqayisə edildikdə təkamül xarakterli inkişaf meyli göstərmirlər”. (S. J. Gould, *Natural History*, c. 85, 1976, səh. 30)

Qısaca desək, KİV-də və ya dərsliklərdə verilən bir cür fantastik yarı-meymun yarı-insan canlıların rəsmləri ilə, yəni sırf təbliğat yolu ilə dirçəldilməyə çalışılan insanın təkamülü ssenarisi heç bir elmi əsası olmayan nağıldan ibarətdir. Bu mövzunu uzun illər tədqiq edən, xüsusilə *australopithecus* fosilləri üzərində 15 il araşdırma aparan İngiltərənin ən məşhur və hörmətli elm adamlarından biri olan Lord Solli Zukerman təkamülçü olmasına baxmayaraq, meymunabənzər canlılardan insana uzanan nəsil ağacı olmadığı nəticəsinə gəlmişdir.

Zukerman maraqlı elm şkalası da qurmuşdur. Elmi hesab etdiyi elm sahələrindən elmdən kənar qəbul etdiyi elm sahələrinə qədər şəxəli cədvəl çəkmişdir. Zukermanın bu cədvəlində ən elmi, yəni konkret faktlara əsaslanan elm sahələri kimya və fizikadır. Cədvəldə bunlardan sonra bioloji elmlər, daha sonra sosial fənlər gəlir. Şaxələnmənin ən kənar ucunda, yəni elmdən kənar hesab edilən hissədə isə Zukermanın fikrincə telepatiya, altıncı hiss kimi hissini fəvqündə olan qavrama anlayışları və bir də insanın “təkamülü” yerləşir! Zukerman şaxələnmənin bu ucunu belə açıqlayır:

“Obyektiv reallıq sahəsindən çıxıb bioloji elm fərz edilən bu sahələrə, yəni hissini fəvqündə olan qavramaya və insanın fosil tarixinin şərh edilməsinə daxil olduqda, təkamül nəzəriyyəsinə inanan bir şəxs üçün hər şeyin mümkün olduğunu görürük. Belə ki, nəzəriyyələrinə qəti şəkildə inanan bu şəxslərin ziddiyyətli bəzi rəyləri eyni anda qəbul etmələri belə mümkündür”. (Solly Zuckerman, *Beyond The Ivory Tower*, New York: Toplinger Publications, 1970, səh. 19)

İnsanın təkamülü nağılı da nəzəriyyələrinə kor-koranə inanan bir sıra insanların tapdıqları bəzi fosillər haqqında qabaqcadan rəy verərək şərh etmələrindən ibarətdir.

Darvin formulu!

İndiyə qədər təhlil etdiyimiz bütün dəlillərlə yanaşı, istəyirsinizsə, təkamülçülərin necə cəfəng inanca malik olduqlarına bir də uşaqların belə anlayacağı qədər açıq misalla baxaq.

Təkamül nəzəriyyəsi canlıların təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edir. Ona görə, bu iddiaya əsasən, cansız və şüursuz atomlar birləşərək əvvəlcə hüceyrəni əmələ gətirmiş və sonra eyni atomlar birləşərək digər canlıları və insanı meydana gətirmişlər. İndi düşünək, canlıların əsasını təşkil edən karbon, fosfor, azot, kalium kimi elementləri birləşdirdikdə bir yığın əmələ gəlir. Bu atom yığını hansı prosesdən keçirilsə də, bircə canlı belə əmələ gətirməz. İstəyirsinizsə, bununla bağlı bir təcrübə keçirək və təkamülçülərin, əslində, müdafiə etdikləri, amma ucadan söyləyə bilmədikləri iddianı onların adından “Darvin formulu” adı ilə nəzərdən keçirək:

Təkamülçülər çoxlu sayda böyük çənin içinə canlıların əsasını təşkil edən fosfor, azot, karbon, oksigen, dəmir, maqnezium kimi elementlərdən bol miqdarda qoysunlar. Hətta normal şərtlərdə mövcud olmayan, ancaq bu qarışıqın içində lazımlı bildikləri maddələri də bu çənlərə əlavə etsinlər. Qarışıqların içinə istədikləri qədər amin turşusu, istədikləri qədər də zülal doldursunlar. Bu qarışıqlara istədikləri nisbətdə temperatur və rütubət versinlər. Bunları istədikləri ən yaxşı texnoloji cihazlarla qarışdırırlar. Çənlərin başında nəzarətçi kimi dünyanın qabaqcıl elm adamlarını qoysunlar. Bu mütəxəssislər atadan oğula, nəsildən-nəslə ötürülərək növbə ilə milyardlarla, hətta trilyonlarla il fasiləsiz çənlərin başında gözləsinlər. Bir canlının əmələ gəlməsi üçün hansı şərtlərin mövcud olmasını lazım bilirlərsə, hamısını tətbiq etsinlər. Ancaq nə etsələr də, o çənlərdən əsla bir canlı çıxara bilməzlər. Zürafələri, aslanları, arıları, bülbülləri, tutuquşuları, atları, delfinləri, gülləri, səhləb çiçəklərini, zanbaqları, qərənfilləri, bananları, portağalları, almaları, xurmaları, pomidorları, qovunları, qarpızları, əncirləri, zeytunları, üzümləri, şaftalıları, tovuz quşlarını, qırqovulları, rəngarəng kəpənəkləri və bunlar kimi milyonlarla canlı növündən heç birini əmələ gətirə bilməzlər. Nəinki burada sadaladığımız bir neçə canlı, bunların bircə hüceyrəsini belə əldə edə bilməzlər.

Qısaca desək, **şüursuz atomlar birləşərək hüceyrəni əmələ gətirə bilməzlər.** Sonra yeni qərar verərək bir hüceyrəni iki yerə bölüb, sonra ardıcıl başqa qərarlar verib elektron mikroskopunu icad edən, sonra öz hüceyrə quruluşunu bu mikroskop altında tədqiq edən professorları əmələ gətirə bilməzlər. **Maddə ancaq Allah'ın üstün yaratması ilə həyat qazanır.** Bunun əksini iddia edən təkamül nəzəriyyəsi isə ağıla tamamilə zidd cəfəngiyatdır. Təkamülçülərin ortaya atdığı iddialar üzərində bir az düşünmək yuxarıdakı misalda göstəriləni kimi, bu həqiqəti üzə çıxarar.

Göz və qulaqdakı texnologiya

Təkamül nəzəriyyəsinin qətiyyəni açıqlaya bilmədiyi digər məsələ isə göz və qulaqdakı üstün duyğu keyfiyyətidir.

Gözlə bağlı mövzuya keçməzdən əvvəl “Necə görürük?” sualına qısaca cavab verək. Bir cisimdən gələn şüalar gözdə tor qişaya tərsinə düşür. Bu şüalar buradakı hüceyrələr tərəfindən elektrik siqnallarına çevrilir və beyinin arxa hissəsindəki görmə mərkəzi adlanan kiçik nöqtəyə ötürülür. Bu elektrik siqnalları bir sıra ardıcıl proseslərdən sonra beyindəki bu mərkəzdə görüntü kimi şərh edilir. Bu məlumatdan sonra düşünək: beyin işığa qapalıdır. Yəni beyinin içi qapqaranlıqdır, işıq beyinin yerləşdiyi yerə girə bilməz. Görmə mərkəzi adlanan yer qapqaranlıq, işığın düşmədiyi, bəlkə, heç qarşılaşmadığınız qədər qaranlıq yerdir. Ancaq siz bu zülmət qaranlıqda işıqlı, aydın dünyanı izləyirsiniz.

Üstəlik, bu, o qədər aydın və keyfiyyətli görüntüdür ki, XXI əsrin texnologiyası belə hər cür imkanı olmasına baxmayaraq, bu aydın görüntünü əldə edə bilmir. Məsələn, hal-hazırda oxuduğunuz kitaba, kitabı tutan əllərinizə baxın, sonra başınızı qaldırın və ətrafınıza baxın. Hal-hazırda gördüyünüz aydın və keyfiyyətli görüntünü başqa bir yerdə görmüsünüzmü? Bu qədər aydın görüntünü sizə dünyanın qabaqcıl televizor şirkətlərinin istehsal etdiyi təkmilləşdirilmiş televizor ekranı belə verə bilməz. 100 ildən bəri minlərlə mühəndis bu aydın görüntünü əldə etmək üçün çalışır. Bunun üçün fabriklər, böyük müəssisələr qurulur, tədqiqatlar aparılır, planlar və dizaynlar edilir. Bir televizor ekranına baxın, bir də hal-hazırda əlinizdə tutduğunuz bu kitaba. Arada böyük aydınlıq və keyfiyyət fərqi olduğunu görəcəksiniz. Həm də televizorun ekranı sizə iki ölçülü görüntü göstərir, lakin siz üç ölçülü, dərin perspektivi olan görüntü izləyirsiniz.

Uzun illərdən bəri on minlərlə mühəndis üç ölçülü televizor icad etməyə, gözün görmə keyfiyyətini əldə etməyə çalışırlar. Bəli, üç ölçülü televizor kimi sistem istehsal edə bildilər, amma onu da eynəksiz üç ölçülü görmək mümkün deyil, həm də bu, süni üçölçülü görüntüdür. Arxa tərəf daha bulanıq, ön tərəf isə kağız dekorasiya kimi görünür. Heç bir zaman gözün gördüyü qədər aydın və keyfiyyətli görüntü əmələ gəlmir. Kamerada da, televizorda da mütləq görüntü itkisi olur.

Təkamülçülər bu keyfiyyətli və aydın görüntünü əmələ gətirən mexanizmin təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edirlər. İndi birisi sizə otağınızda ki televizorun təsadüflər nəticəsində əmələ gəldiyini, atomların birləşib bu görüntünü əmələ gətirən aləti meydana gətirdiyini desə, nə düşünərsiniz? Minlərlə insanın birlikdə edə bilmədiyini şüursuz atomlar necə etsin?

Gözün gördüyündən daha bəsit görüntünü əmələ gətirən alət təsadüfən əmələ gəlmirsə, gözün və gözün gördüyü görüntünün də təsadüfən meydana gəlməyəcəyi çox açıqdır. Eyni vəziyyət qulağa da aiddir. Xarici qulaq ətrafdakı səsləri qulaq seyvanı vasitəsilə toplayıb daxili qulağa ötürür; daxili qulaq da bu titrəyişləri elektrik impulslarına çevirərək beyinə göndərir. Eynilə görmədə olduğu kimi, eşitmə prosesi də beyindəki eşitmə mərkəzində həyata keçir.

Göz üçün dediklərimiz qulağa da aiddir, yəni beyin işıq kimi səsə də qapalıdır, səs keçirmir. Ona görə, xarici aləm nə qədər səs-küylü olsa da, beyinin içi tamamilə səssizdir. Buna baxmayaraq, ən aydın səslər beyində eşidilir. Səs keçirməyən beyninizdə orkestr simfoniyaları dinləyir, ətraf mühitin bütün səs-küyünü eşidirsiniz. Ancaq həmin anda həssas bir cihazla beyninizin içindəki səs səviyyəsi ölçülsə, burada səssizliyin hakim olduğu məlum olacaqdır. Aydın görüntü əldə etmək ümidi ilə texnologiyadan necə istifadə edilsə, səs üçün də eyni səylər on illərdən bəri davam etdirilir. Səsyazma cihazları, musiqi mərkəzləri, bir çox elektron alət, səs qəbul edən musiqi sistemləri bu fəaliyyətlərin nəticələrindən bəziləridir. Ancaq bütün texnologiyaya və bu sahədə minlərlə mühəndis və mütəxəssis işləməsinə baxmayaraq, qulağın əmələ gətirdiyi qədər aydın və keyfiyyətli səs əldə edilməmişdir. Ən

böyük musiqi sistemi şirkətinin istehsal etdiyi ən keyfiyyətli musiqi mərkəzini düşünün. Səsi qeyd etdikdə mütləq səsin bir hissəsi itir, az da olsa təhrif olur və ya musiqi mərkəzini işə saldıqda hələ musiqi çalmazdan əvvəl mütləq bir cızıltı eşidirsiniz. Ancaq insan orqanizmindəki texnologiyanın məhsulu olan səslər olduqca aydın və qüsursuzdur. İnsan qulağı heç vaxt musiqi mərkəzində olduğu kimi cızıltılı və ya təhrif olunmuş şəkildə səs eşitməz; səs necədirsə, tam və aydın şəkildə onu eşidir. Bu, insan yaradıldığı gündən bəri belədir. İndiyə qədər insanın istehsal etdiyi heç bir görüntü və səs cihazı göz və qulaq qədər həssas və keyfiyyətli qəbuledici olmamışdır. Ancaq görmə və eşitmə hadisəsində bütün bunların fəvqündə duran çox böyük həqiqət də var.

Beyinin içində görən və eşidən şüur kimə aiddir?

Beyinin içində parlaq, rəngli dünyanı izləyən, simfoniyaları, quşların civiltilərini dinləyən, gülü qoxulayan kimdir?

İnsanın gözlərindən, qulaqlarından, burnundan gələn siqnallar elektrik impulsu kimi beyinə ötürülür. Biologiya, fiziologiya və ya biokimyə kitablarında bu görüntünün beyində necə əmələ gəlməsinə dair bir çox şey oxuyursunuz. Ancaq bu mövzu haqqında ən mühüm həqiqətə heç bir yerdə rast gələ bilməzsiniz: beyində bu elektrik impulslarını görüntü, səs, qoxu və hiss kimi qavrayan kimdir? Beyinin içində gözə, qulağa, buruna ehtiyac hiss etmədən bütün bunları qavrayan bir şüur var. Bu şüur kimə aiddir?

Əlbəttə, bu şüur beyini təşkil edən sinirlər, yağ təbəqəsi və sinir hüceyrələrinə aid deyil. Elə buna görə, hər şeyin maddədən ibarət olduğunu zənn edən darvinist-materialistlər bu suallara heç cür cavab verə bilmirlər. Çünki bu şüur Allah'ın yaratdığı ruhdur. Ruhun görüntünü izləmək üçün gözə, səsi eşitmək üçün qulağa ehtiyacı yoxdur. Eyni zamanda, düşünmək üçün beyinə də ehtiyacı yoxdur.

Bu açıq və elmi həqiqəti oxuyan hər insan beyinin içindəki bir neçə sm³-lik, qapqaranlıq yerə bütün kainatı üçölçülü, rəngli, kölgəli və işıqlı şəkildə sığışdıran uca Allah'ı düşünüb, Ondən qorxub Ona sığınmalıdır.

Materialist inanc

Bura qədər təhlil etdiklərimiz təkamül nəzəriyyəsinin elmi kəşflərə zidd iddia olduğunu göstərir. Nəzəriyyənin həyatın mənşəyi haqqındakı iddiası elmə ziddir, irəli sürdüyü təkamül mexanizmlərinin heç bir təkamül gücü yoxdur və fosillər nəzəriyyənin iddia etdiyi ara keçid formalarının yaşamadığını göstərir. Bu təqdirdə, əlbəttə, təkamül nəzəriyyəsi elmə zidd fərziyyə kimi bir kənara qoyulmalıdır. Belə ki, tarix boyu dünya mərkəzli kainat

modeli kimi bir çox düşüncə tərzini elmin gündəmindən çıxarılmışdır. Ancaq təkamül nəzəriyyəsi təkidlə elmin gündəliyində saxlanılır. Hətta bəzi insanlar nəzəriyyənin tənqid edilməsini elmə təcavüz kimi göstərməyə çalışırlar. Axı niyə? Bunun səbəbi təkamül nəzəriyyəsinin bəzi kütlələr üçün əl çəkilməz doqmatik inanc olmasıdır. Bu kütlələr materialist fəlsəfəyə kor-koranə bağlıdırlar və darvinizmi də təbiət haqqında yeganə materialist açıqlama olduğu üçün mənimsəyiblər. Bəzən bunu açıq şəkildə etiraf edirlər. Harvard Universitetindən məşhur genetik və eyni zamanda, qabaqcıl təkamülçülərdən olan Riçard Levontin əvvəlcə materialist, sonra elm adamı olduğunu belə etiraf edir:

“Bizim materializmə bir inancımız var, bu “a priori” (əvvəlcədən qəbul edilmiş, doğru fərz edilmiş) inandır. Bizi dünya haqqında materialist açıqlama verməyə məcbur edən şey elmi metodlar və qanunlar deyil. Əksinə, materializmə olan “a priori” bağlılığımız səbəbi ilə dünya haqqında materialist açıqlama verən tədqiqat metodları və anlayışlarını uydururuq. Materializm mütləq doğru olduğuna görə də İlahi açıqlamanın səhnəyə çıxmasına icazə verə bilmərik”. (*Richard Lewontin, “The Demon-Haunted World”, The New York Review of Books, 9 Ocak, 1997, səh. 28*)

Bu sözlər darvinizmin materialist fəlsəfəyə bağlılıq uğrunda davam etdirilən bir doqma olduğunun açıq ifadəsidir. Bu doqma maddədən başqa heç bir varlıq olmadığını qəbul edir. Bu səbəbdən də cansız, şüursuz maddənin həyatı əmələ gətirdiyinə inanır. Milyonlarla müxtəlif canlı növünün, məsələn, quşların, balıqların, zürafələrin, pələnglərin, həşəratların, ağacların, çiçəklərin, balinaların və insanların maddənin öz daxilindəki reaksiyalarla, yəni yağan yağışla, çaxan şimşəklə, cansız maddədən əmələ gəldiyini qəbul edir. Əslində isə bu, həm ağıla, həm də elmə ziddir. Amma darvinistlər Allah'ın açıq-aşkar varlığını qəbul etməmək üçün bu ağıldan və elmdən kənar fikri cahilliklə müdafiə etməkdə davam edirlər.

Canlıların mənşəyinə materialist düşüncə ilə baxmayan insanlar isə bu açıq həqiqəti görəcəklər: bütün canlılar üstün güc, bilik və ağıla malik olan Yaradanın əsəridir. Yaradan bütün kainatı yoxdan var edən, ən qüsuruz şəkildə nizama salan və bütün canlıları yaradan Allah'dır.

Təkamül nəzəriyyəsi dünya tarixinin ən təsirli sehridir

Burada bunu da bildirmək lazımdır ki, heç bir ideologiyanın təsiri altında qalmadan, sadəcə aqlını və məntiqini işlədən hər insan elm və mədəniyyətdən uzaq xalqların xurafatlarını xatırladan təkamül nəzəriyyəsinə inanmağın qeyri-mümkün olduğunu asanlıqla anlayacaqdır.

Yuxarıda da bildirildiyi kimi, təkamül nəzəriyyəsinə inananlar böyük bir çənin içinə bir çox atomu, molekulu, cansız maddəni dolduran və bunların qarışığından zaman ərzində

düşünən, dərk edən, kəşflər edən professorların, universitet tələbələrinin, Eynşteyn, Habl kimi elm adamlarının, Frank Sinatra, Çarlton Heston kimi aktyorların, bununla yanaşı, ceyranların, limon ağaclarının, qərənfillərin çıxacağına inanırlar. Həm də bu cəfəng iddiaya inananlar elm adamları, professorlar, mədəniyyətli, təhsilli insanlardır. Bu səbəbdən, təkamül nəzəriyyəsi haqqında dünya tarixinin ən böyük və ən təsirli sehri ifadəsini işlətmək yerinə düşər. Çünki dünya tarixində insanların bu dərəcədə aqlını başından alan, ağıl və məntiqlə düşünmələrinə imkan verməyən, gözlərinin qarşısına sanki bir pərdə çəkib çox açıq olan həqiqətləri görmələrinə mane olan başqa inanc və ya iddia yoxdur. Bu, afrikalı bəzi qəbilələrin totemlərə, Səba xalqının Günəşə tapınmasından, hz. İbrahimin qövmünün düzəltdikləri bütlərə, hz. Musanın qövmünün qızıldan düzəltdikləri buzova tapınmalarından daha qorxulu və ağılsız korluqdur. Əslində, bu vəziyyət Allah'ın Quranda işarə etdiyi ağılsızlıqdır. Allah bəzi insanların anlayışlarının bağlı olacağını və həqiqətləri görməkdən məhrum olacağını bir çox ayəsində bildirir. Bu ayələrdən bəziləri belədir:

Həqiqətən, kafirləri əzabla qorxutsan da, qorxutmasan da, onlar üçün birdir, iman gətirməzlər. Allah onların ürəyinə və qulağına möhür vurmuşdur. Gözlərində də pərdə vardır. Onları böyük bir əzab gözləyir! (Bəqərə surəsi, 6-7)

... Onların qəlbləri vardır, lakin onunla anlamazlar. Onların gözləri vardır, lakin onunla görməzlər. Onların qulaqları vardır, lakin onunla eşitməzlər. Onlar heyvan kimidirlər, bəlkə də, daha çox zəlalətdədirlər. Qafil olanlar da məhz onlardır! (Əraf surəsi, 179)

Allah "Hicr" surəsində də bu insanların möcüzələr görsələr də, inanmayacaq qədər sehrləndiklərini belə bildirir:

Əgər onlara göydən bir qapı açsaq və oradan durmadan yuxarı dırmaşsalar yenə də: "Gözümüz bağlanmış, biz sehrlənmişik", - deyərlər. (Hicr surəsi, 14-15)

Bu qədər geniş kütləyə bu sehrin təsir etməsi, insanların həqiqətlərdən bu qədər uzaq saxlanması və 150 ildən bəri bu sehrin pozulmaması isə sözlə ifadə edilməyəcək qədər heyvətli vəziyyətdir. Çünki bir və ya bir neçə insanın qeyri-mümkün ssenarilərə, cəfəng və məntiqsiz iddialara inanmalarını anlamaq olar. Ancaq dünyanın hər tərəfindəki insanların şüursuz və cansız atomların ani qərarla birləşib qeyri-adi mütəşəkkillik, nizam, ağıl və şüur nümayiş etdirərək qüsursuz sistemlə işləyən kainatı, həyat üçün uyğun hər cür xüsusiyyətə malik olan Yer planetini və saysız-hesabsız kompleks sistemdən ibarət canlıları meydana gətirdiyinə inanmasının sehrdən başqa heç bir açıqlaması yoxdur.

Allah Quranda inkarçı fəlsəfənin tərəfdarı olan bəzi şəxslərin etdikləri sehrlərlə insanlara təsir etdiklərini hz. Musa ilə firon arasında baş verən bir hadisə ilə bizə bildirir. Hz. Musa firona haqq dini təbliğ etdikdə firon hz. Musaya öz bilici sehrkarları ilə insanların

toplaşdığı bir yerdə qarşılaşmasını söyləyir. Hz. Musa sehrkarlarla qarşılaşdıqda əvvəlcə onların bacarıqlarını göstərməsini əmr edir. Bu hadisənin danışıldığı ayə belədir:

(Musa:) “Siz atın”, - dedi. Onlar (əsalarını yerə) atdıqda, adamların gözlərini bağlayıb (sehrləyib) onları qorxutdular və böyük bir sehr göstərdilər. (Əraf surəsi, 116)

Göründüyü kimi, fironun sehrkarları Hz. Musa və ona inananlardan başqa insanların hamısını sehrləyə bilmişdilər. Ancaq onların atdıqlarına qarşı Hz. Musanın ortaya qoyduğu dəlil onların bu sehrini, ayədəki ifadə ilə uydurduqlarını udmuş, yəni təsirsiz etmişdir:

Biz də Musaya: “Əsanı tulla!” - deyə vəhy etdik. Bir də (baxıb gördülər ki,) əsa onların uydurub düzəlttikləri bütün şeyləri udur. Artıq haqq zahir, onların uydurub düzəlttikləri yalanlar isə batil oldu. (Sehrbazlar) orada məğlub edildilər və xar olaraq geri döndülər. (Əraf surəsi, 117-119)

Ayələrdə də bildirildiyi kimi, əvvəllər insanlara sehrləyərək təsir göstərən bu şəxslərin etdiklərinin saxtakarlıq olmasının başa düşülməsi ilə sözügedən şəxslər alçalmışlar. Dövrümüzdə də bir sehrin təsiri ilə elmilik adı altında olduqca cəfəng iddialara inanan və bunları müdafiə etmək üçün həyatlarını qurban verənlər əgər bu iddialardan əl çəkməsələr, həqiqətlər tam mənası ilə üzə çıxdıqda və sehr pozulduqda alçalacaqlar. Belə ki, təqribən 60 yaşına qədər təkamülü müdafiə edən və ateist filosof olan, ancaq sonradan həqiqətləri görənlər Malkolm Maqerik təkamül nəzəriyyəsinin yaxın gələcəkdə düşəcəyi vəziyyəti belə açıqlayır:

“Mən özüm təkamül nəzəriyyəsinin xüsusilə tətbiq edildiyi sahələrdə gələcəyin tarix kitablarındakı ən böyük yumor hədəflərindən biri olacağına inandım. Gələcək nəsillər bu qədər çürük və qeyri-müəyyən hipotezin inanılmaz saflıqla qəbul edilməsini heyrətlə qarşılayacaqlar”. (Malcolm Muggeridge, *The End of Christendom, Grand Rapids: Eerdmans, 1980, səh. 43*)

Bu gələcək uzaq deyil, əksinə, çox yaxın gələcəkdə insanlar “təsadüf”lərin ilah olmasının mümkünsüzlüyünü anlayacaqlar və təkamül nəzəriyyəsi dünya tarixinin ən böyük yalanı və ən güclü sehri kimi tərif ediləcəkdir. Bu güclü sehr böyük sürətlə dünyanın hər tərəfində insanlar üzərində təsirini itirməyə başlamışdır. Təkamül yalanının sirrinin öyrənməyi bir çox insan bu yalana necə aldandığını heyrət və təəccüblə qarşılayır.

...Sənin bizə öyrətdiklərimdən başqa bizdə heç bir bilik yoxdur!

Həqiqətən, Sən bilənsən, müdriksən!

(Bəqərə surəsi, 32)

Quranda, Allahın varlığının, birliyinin və sifətlərinin qəti dəlilləri olan hadisələr və varlıqlar, "ayə" olaraq adlandırılırlar. Allahın ayələri, Quranda yazılı olduğu kimi xarici dünyada və insanın öz nəfsində də vardır. Quranda bu həqiqət, "Yer üzündə qəti olaraq iman gətirənlər üçün dəlillər vardır. Və öz nəfislərinizdə də. Yenə də görmürsünüzmü?" (Zəriyət surəsi, 20-21) ifadəsiylə vurğulanır.

Vicdanını istifadə edən bir insan, ətrafında gördüyü hər şeydə, özünə Allahı tanıdacaq saysız dəlil ilə qarşılaşar. Məsələn, palçıqlı torpaqdan çıxan rəngarəng, xoş qoxulu çiçəklər, ləzzətli tərəvəz və meyvələr, bu gözəlliklərin qəbul edilməsini təmin edən duyğu orqanları, içində bir çox kompleks sistemin uyğun bir şəkildə işlədiyi insan orqanizmi, dünyamızı işıqlandıran və isidən və bunun üçün bizə ən uyğun məsafədə və böyüklükdə yaradılmış olan Günəş, qupquru torpağı canlandıran yağış və kainatın hamısını əhatə edən bunlar kimi daha saysız dəlillər ...

Bunların hamısı "iman həqiqəti" dir. Yəni, insanı imana aparan və imanının artmasına vəsilə olan həqiqətlər, yaradılış əlamətləridir. Bu dəlillər üzərində dərin təfəkkür edən insan Allahın varlığını və böyüklüyünü açıq şəkildə görərək iman edəcək. İman edənlər isə, iman həqiqətləri sayəsində Allahı daha yaxından tanıyacaq, Ona duyduqları sevgi və qorxu daha da artacaq.

Bu kitabın məqsədi, insanların gözlərinin önündəki qəflət pərdəsinin qalxmasına köməkçi olmaqdır. Bunun üçün bütün kainatı əhatə edən iman həqiqətlərinin sıx şəkildə araşdırılıb insanlara çatdırılmasının əhəmiyyətindən bəhs olunur. Kitabda eyni zamanda bəzi İslam alimlərinin, iman həqiqətlərinin əhəmiyyəti haqqındakı fikirlərinə və bəzi nümunəvi iman həqiqətlərinə yer verilir. Həmçinin, Axırzamanda insanları ateizmə və dinsizliyə sürükləyən və ən böyük aldanış olan təkamül nəzəriyyəsinin batil təlimi qarşısında, iman həqiqətlərinin necə ən təsirli həll yolu olduğuna da toxunulur.